



Ray Dhaliwal
Real Estate Broker

Moving to Indiana?

Contact Ray Dhaliwal @ 317-993-4987

Helpful in Easy and Accessible Home Loans at best Interest Rates.

Listing and Selling Homes in Indianapolis Area.

Good relations with all the well reputed leading Builders in the Area. Specialized in Pre-Sale homes for Investment and Residential purposes.

CENTURY 21 SCHEETZ
RAYD@C21Scheetz.com

Twenty-Fourth Year of Publication

ਨਿਊਯਾਰਕ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

Email:punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 25, Issue 01; January 6, 2024

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਮੋਦੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪੈਣ ਲੱਗਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਲਈ ਜਿਥੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ 13 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੁੜ ਮੋਰਚੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਇਕ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਕਾਨੂੰਨ 'ਹਿੱਟ ਐਂਡ ਰਨ' ਉੱਤੇ ਕਸੂਤੀ ਘਿਰ ਗਈ ਹੈ।



ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਖਿਲਾਫ ਹੜਤਾਲ ਕਾਰਨ ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਜਾਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪਾਂ ਉੱਤੇ ਤੇਲ ਮੁੱਕਣ ਕਾਰਨ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਈ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਦੁਗਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਭਾਜਪਾ ਹਕੂਮਤ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਧਰ, ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 18 ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ (ਗੈਰ-ਰਾਜਨੀਤਕ) ਨੇ 13 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਕੂਚ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੱਗੇ ਮੋਰਚੇ

ਦੌਰਾਨ ਮੰਨੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਅਦਾਖਿਲਾਫੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਮੁੜ ਮੋਰਚੇ ਲਗਾ ਕੇ ਮੰਗਾਂ ਮਨਵਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਉੱਤੇ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਗਾਰੰਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣੇ, ਫਸਲੀ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਪੂਰਨ ਕਰਜ਼ ਮੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਰਤ ਬਾਹਰ ਆਵੇ, ਬਿਜਲੀ ਬਿੱਲ-2020 ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਦਿੱਲੀ ਮੋਰਚੇ ਦੌਰਾਨ ਪਏ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਵਾਅਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਾਨੀ ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਣਾਏ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲੱਖ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)



ਕਲਗੀਧਰ ਟਰੱਸਟ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਮੌਕੇ ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੱਤੀ) ਭੱਠਲ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ (ਸੱਜੇ) ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ।

ਯੂ.ਕੇ.: ਸਖਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ਾ ਨੇਮ ਲਾਗੂ

ਲੰਡਨ: ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਸਖਤ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ਾ ਨੇਮ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਣਗੇ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਛਲੇ

ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣੀ ਹੈ। ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ 1,40,000 ਘੱਟ ਲੋਕ ਬਰਤਾਨੀਆ ਆਉਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਮਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਸੁਏਲਾ ਬਰੇਵਰਮੇਨ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਈ 'ਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਜੇਸਮ ਕਲੈਵਰਲੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇੱਥੇ

ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2019 ਮਗਰੋਂ 930 ਫੀਸਦ ਤੱਕ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾਉਣ, ਸਾਡੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪਰਵਾਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਖਤ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਇਸ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਅਮਲ 'ਚ ਆਵੇਗੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤੰਬਰ 2023 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

One stop shop for all your taxi needs

The Friendly Group Ltd.
Chelsea Taxi Brokers
Ph: 212-947-9833, 212-695-0601
40 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

- All types of insurance
- * Medallion transfers
- * Accident claims
- * Taxi Stand Facility available



We are here at your service to sell and buy or insure medallions and we are in business to help our Punjabi Community since last 40 years.

ਟੈਕਸੀ ਮਡਾਲੀਅਨ ਖਰੀਦਣ, ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲੈਣ ਜਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡਾ ਸੁਝਾਵਾਨ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਸਟਾਫ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ।

*Ask us about Purchase or new buyer and financing.

SANT BABA PREM SINGH JI SPORTS CLUB SOUTH BEND INDIANA

Happy New Year !

Happy New Year !



ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ
(ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਪ੍ਰਧਾਨ)

ਅਸੀਂ ਆਸ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਲ 2024 ਹਰੇਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਉਗਮਦੀਆਂ ਉਮੰਗਾਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇੜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਵਧੇ ਫੁੱਲੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈਣ ਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਸਕੂਨਮਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨੀ, ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀਆਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ।
ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾਉਣ। ਪੰਥ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਦੁਬਿਧਾ ਅਤੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋਣ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸਾਜਿਆ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਉਚੇ-ਸੁਚੇ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਵਾਕ, “ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ਜੋੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੈਸਹੁ ਸਫਾ ਵਿਛਾਇ॥੧॥” ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਇਕ ਝੰਡੇ ਥੱਲੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਵੇ।



ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ
(ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਪ੍ਰਧਾਨ)



ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਲੀਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬੋਬੀ (ਸਲੇਮਪੁਰ) ਬਬਲੂ ਬੈਂਬਨ ਹਾਰਬਰ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੱਭਾ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਡੀ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੂਬੀ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਲੱਖਾ



ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਕੀ ਸਿੰਘ ਉਚਾ ਪਿੰਡ ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੰਕੂ ਜਤਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੰਕੂ ਅਜੇਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂਪੁਰ ਨਿਰਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਿਚੀ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਲੀਲ 269-861-1800, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਲੱਖਾ 574-210-0213

ਗਾਖਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਆਮਦ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ 'ਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ

ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲਾਉਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ: ਗਾਖਲ

ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ: ਗਾਖਲ ਪਰਿਵਾਰ (ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਤੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ) ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ. ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਸਵ. ਗੁਰਦੇਵ ਕੌਰ ਗਾਖਲ ਤੇ ਸਵ. ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਦੀ

ਬੈਂਸ, ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਛੋਲੇ ਪੂਰੀਆਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਉਹ



ਯਾਦ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਆਮਦ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਨੀਵਾਲ ਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੱਟ, ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ

ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਫਿਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਈਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰ ਸਕਣ।

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Well educated Jatt Sikh Bay area family is seeking a suitable match for their July 2000 US born Son, height 5' 10". He has a BS in Computer Science from UCLA and a MS in CS BioMedical Imaging from UCSF. He does not drink. He wears a turban and keeps his hair. He is now working for a Software Company. Beyond education (BDS, DDS preferred), girl must be with a family-oriented mindset and should have good moral family values. Please contact ph:5108616491 or email: pgrrealty@gmail.com

52-03

Jat Sikh Mann parents seeks a SMF for their son, 34 years old, 5'-6" tall, Ph.D. Chemistry, working as scientist in USA, very shortly divorced. Girl should be American or Canadian. Upper caste welcome. Marriage bureau excuse. Call/text +1 572 273 4588.

52-03

Looking for suitable Ramgarhia Sikh Dhiman match in USA/Canada/Punjab for our well settled boy (US citizen), 30 years old, 5' 11", residing in Chicago. Please contact: manpreetrupal24@gmail.com

52-03

Verma family looking for a suitable match for their son. Age 31, Ht 5' 10", USA citizen, divorced (No Kid), well settled. Caste no bar. Please send biodata/pictures at Whatsapp: (224) 595-9926 or E-Mail: inderjeetverma08@gmail.com

51-54

Ramgharia Sikh family looking for a suitable Sikh girl living in the US or Canada for their 29 years old 5' 11" son, qualification PhD from University of Michigan in Industrial & Operations Engineering, working as Software Engineering Advisor in Los Angeles, California. Please contact us at: Email: kaur.parminder41@gmail.com

50-53

Arora Sikh family looking for a suitable match in USA or Canada for clean-shaven highly placed Sikh Surgeon in New York, USA, age 53, height 6' 1", recently divorced, with Gursikh values no drinking, no smoking, vegetarian. Caste no bar, but the girl also should have Gursikh values, and no drinking, at least a graduate, and preferably working. Contact: E-Mail: jawa222@gmail.com or Call. 785-304-6280

50-53

Sikh Ahluwalia family looking for a Gursikh girl with educated background for their 37, 5' 8" son. Qualification BTech IT and PG in software development. Working as an IT professional in New York based company. He is turbaned Gursikh boy having faith in Guru Granth Sahib ji. Current location- Hartford CT. Please contact us at +1 315-849-6562 or Email @ richiewalia@gmail.com

50-53

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Jatt Sikh parents invite matrimonial alliance for their US born daughter 38, 5'9" beautiful, family oriented, never married. Master's in Bioengineering Management- executive position in Bay Area, California. The boy must be from the USA, professionally qualified; good-natured and well settled, with family values. Serious enquiries only. Please respond with latest photo and biodata to kaurprincess11@yahoo.com or whatsapp 669-946-5891

41-44

Jatt Sikh family seeks suitable match for their daughter who has her MD and is currently working in the Bay Area (California) as a Doctor. 38 yrs old (never married). 5'-5". The boy should be settled in the Bay Area (California) with a University degree and professionally employed. Please contact 408-763-3949

39-42

Hindu/Sikh Nai family looking for a suitable match for their U.S. citizen daughter, 26 years, 5'6". She has completed Bachelors of Science and currently in her final dentistry year pursuing DMD degree. The whole family is settled here and are U.S. citizens. Please contact us at: 516-510-9744

39-42

Corporate NMLS# 68434
AZ License# BK-0945944

Sistar Mortgage

A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans

Available in Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859

balbir.grewal@sistarmortgage.com
balbirgrewal.sistarmortgage.com
<https://www.nmlsconsumeraccess.org>

Balbir (Bill) Grewal
MORTGAGE LOAN OFFICER
NMLS# 353442

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ ਐਲਾਨੇ 'ਵੀਰ ਬਾਲ ਦਿਵਸ' ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਏ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਸਣੇ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਹੈ।



ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਵੀਰ ਬਾਲ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਮੰਚਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਜੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿੱਪਾਂ ਵੀ ਪੁੱਜੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤੀਸਾ, ਦਿੱਲੀ, ਫਰੀਦਾਬਾਦ, ਭੁਪਾਲ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਰੋਧੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਰਕਤ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 'ਵੀਰ ਬਾਲ ਦਿਵਸ' ਸਬੰਧੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅਧਿਆਏ ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ. ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ. ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਕਵੀਂ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਵਜੋਂ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਬਹਾਦਰ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਕੌਮੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਹਾਦਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਬਲੀਦਾਨ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹੋਲੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਸ਼ੋਅ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸ਼ੋਅ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁਤਾਬਕ ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾ ਕੇ ਹੁਣ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੀਰ ਬਾਲ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ

ਇਸ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬੱਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗੀ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਵੀ ਕਰੇ: ਵਲਟੋਹਾ



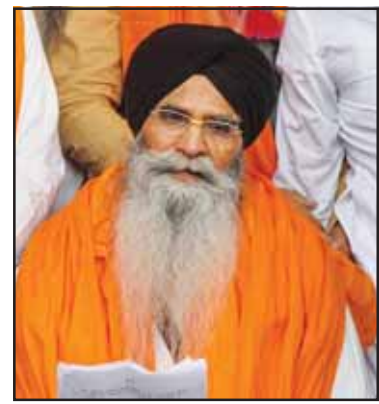
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕਤਰ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੱਠ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾਅ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੰਬਈ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਮਾਟੁੰਗਾ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਐਮ.ਆਰ.ਆਈ ਅਤੇ ਸੀ.ਟੀ. ਸਕੈਨ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ੁਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਸਿਰਜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਨਾਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।



ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਮਾਣ-ਮੱਤੇ ਪੰਨੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਕੌਮ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ

ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਐਮ.ਆਰ.ਆਈ. ਅਤੇ ਸੀ.ਟੀ. ਸਕੈਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਡਾਇਗਨੋਸਟਿਕ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਜਥੇਦਾਰ ਕਾਉਂਕੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ 'ਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਥੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਕਾਉਂਕੇ ਦੀ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਦੇ ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਮਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਕਾਉਂਕੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖ

ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਸਿੱਖ ਮਹਿਲਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਓਟਵਾ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸੂਬੇ 'ਚ ਇਕ 28 ਸਾਲਾ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਸਿੱਖ ਮਹਿਲਾ ਉੱਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹਿਲਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗੱਤਿਆ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 'ਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਨਿਊਜ਼ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸੂਬੇ ਦੇ ਡੈਲਟਾ ਕਾਉਂਟੀ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੀੜਤਾ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੀਤੀ ਟੀਨਾ ਕੌਰ ਪਨੋਸਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, 'ਪ੍ਰੀਤੀ ਟੀਨਾ ਕੌਰ ਪਨੋਸਰ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।' ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਿਲਾ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਹਿਲਾ ਦਾ ਨਾਂ, ਉਮਰ



ਜਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਨਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜਾਂਚ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਜਾਂ ਪੀੜਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੇਰਵਾ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੋਂ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਨਤਕ ਸਮਾਗਮ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ ਇਸ ਲਈ ਬਚਾਅ ਦੇ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਨੇ ਮਾਈਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਦਿਆਂ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ



ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇਵੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਿਲੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਫਸੀਲ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਿਹੰਗ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਿਹੰਗ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਝੜੀ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸਨਅਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ‘ਚ ਵੱਡੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਮਾਪਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਸਨਅਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 28.91 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਬੁਣੇ ਲਗਾਉਣ ਦੇ 46 ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ 14.18 ਕਰੋੜ

ਰੁਪਏ ਦੇ 19 ਕਾਰਜ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਮਾਰਟ ਸਿਟੀ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ 930 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ 72 ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 219 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ 549.10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 161.90 ਰੁਪਏ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਕਲੱਬ,



ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਕਲੱਬ ਤੇ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ, ਸੈਕਟਰ 32, ਸੈਕਟਰ 32-ਏ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਉੱਤੇ 25.69 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਆਰ.ਓ.ਬੀ. ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ

(ਸਪੋਰਟਸ ਸੈਂਟਰ), ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸੈਕਟਰ 32, ਸਵੀਮਿੰਗ ਪੂਲ ਤੇ ਪੰਚ ਚੈਂਬਰ ਅਤੇ ਫੇਜ਼-3 ਅਰਬਨ ਅਸਟੇਟ ਤੋਂ ਜੈਨ ਮੈਂਦਰ ਦੁੱਗਰੀ ਤੱਕ 200 ਫੁੱਟੀ ਚੌੜੀ ਸੜਕ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਜ਼ੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ-ਧੂਰੀ

ਪਹੁੰਚ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਖਵਾਜਕੇ ਤੋਂ ਮੱਤੇਵਾੜਾ ਤੱਕ ਰਾਹੋਂ ਰੋਡ ਦੇ 16 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਰੀ-ਕਾਰਪੇਟਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਨੂੰ ਵੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਅਲਾਟ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਚਿਰਕੋਣੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਖੁਦ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮਸਲੇ ‘ਤੇ ਘੇਰਿਆ

ਬਠਿੰਡਾ ਰਿਫਾਈਨਰੀ: ਜਬਰੀ ਵਸੂਲੀ ਮਾਮਲਾ ਮੁੜ ਭਖਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵਿਗੜਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਕਥਿਤ ਅਸਮਰੱਥਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ‘‘ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸੰਧਵਾਂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।’’ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਔਰਤਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਵੀ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਰਾਡਾਰ ‘ਤੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਚਾਰ



ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ‘‘ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸੰਧਵਾਂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।’’ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਔਰਤਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਵੀ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਰਾਡਾਰ ‘ਤੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਚਾਰ

ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੇ ਦੋ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਤੇਜ਼ਯਾਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਕਸਬੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2022 ਵਾਂਗ 2023 ਵਿਚ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਰ ਵਧੀ ਹੈ। ਬਾਜਵਾ ਮੁਤਾਬਕ, ‘‘ਜਦੋਂ ਤੋਂ ‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਅੱਜਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ‘ਤੇ ਲਗਾਮ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ।’’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਕਸਰ ਫਿਰੋੜੀ ਦੀਆਂ ਕਾਲਾਂ ਆਉਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਬੋਝ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚਲੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਿਫਾਈਨਰੀ ‘ਚ ਜਬਰੀ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਮੁੜ ਉਭਰਿਆ ਹੈ। ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਕੈਬਨਿਟ ਰੈਂਕ) ਨੇ ‘ਓਵਰਲੋਡਿੰਗ’ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬਠਿੰਡਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਰਿਫਾਈਨਰੀ ਵਿਚੋਂ ਜਬਰੀ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਪਾਜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਪੱਤਰ (ਨੰਬਰ 204/23) ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਫਾਈਨਰੀ ਦੇ ਕੁੱਝ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ‘ਓਵਰਲੋਡਿੰਗ’ ਕਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਜ਼ੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਚੱਲਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਆਖੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ‘ਆਪ’ ਦੀ ਚੀਫ਼ ਟ੍ਰਿਪ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਓਵਰਲੋਡਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਗੱਡੀਆਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਫਾਈਨਰੀ ਵੱਲੋਂ ਓਵਰਲੋਡਿੰਗ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਰਿਫਾਈਨਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ



ਰਿਫਾਈਨਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਿਫਾਈਨਰੀ ਸਾਈਟ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਵੀ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ.

ਨੂੰ 16 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਰਿਫਾਈਨਰੀ ‘ਚੋਂ ਜਬਰੀ ਵਸੂਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 16 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਇਕ ਬੇਲੋਰੇ ਜੀਪ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸਾਈਟ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਰੇਤਾ-ਬਜਰੀ ਦੇ ਟਰੱਕ ਸਾਈਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਟਰੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਹਰਮਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਇਕ ਪੱਤਰ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੱਤਰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ: ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰੇਗੀ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ



ਲੁਧਿਆਣਾ: ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ (ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ.ਜ਼.) ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੁਧਾਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਐਨ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਤਿ

ਆਧੁਨਿਕ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ.ਜ਼. ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਮਿਲਣੀਆਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ‘ਚ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਪੁਲਿਸ ਵਿੰਗ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਸਭਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਇੱਕੋ ਕਲਿੱਕ ‘ਤੇ ਹਾਸਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ.ਜ਼. ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਸਦੀਕ ਕਰਾਉਣ ‘ਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ

ਹਵਾਈ ਔਡਿਆਂ ‘ਤੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਸਹਾਇਤਾ ਕੇਂਦਰ’ ਬਣਨਗੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਰਕਾਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਟਰਮੀਨਲ ਦੇ ਪਹੁੰਚ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਸਹਾਇਤਾ ਕੇਂਦਰ’ ਬਣਾਏਗੀ। ਇਹ ਕੇਂਦਰ 24 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਟਰਮੀਨਲ ਵਿਚ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ.ਜ਼. ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਹਵਾਈ ਔਡੇ ਉੱਤੇ ਉਡਾਣਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ, ਹੋਰ ਉਡਾਣਾਂ, ਟੈਕਸੀ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸਾਮਾਨ ਗੁਆਚਣ ਬਾਰੇ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 15 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਹਲਵਾਰਾ ਟਰਮੀਨਲ ਤੋਂ ਵੀ ਉਡਾਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਏਅਰਪੋਰਟ ਦਾ 90 ਫੀਸਦੀ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਡਾਣਾਂ ਲਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਕਰੇਗੀ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਨੰਬਰ, ਈਮੇਲ ਪਤਿਆਂ ਅਤੇ ਵਟਸਐਪ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੰਬਰ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰਦੇ ਨਾ ਉਠਾ ਸਕੇ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖੜਕੇ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰੀ ਨਾ ਤਿਆਗਦੇ। ਉਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਨਾ ਛੱਡਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਡਾ. ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੱਧੂ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਾ ਛੱਡਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਦਾ।



ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਰਹੇ। ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕੈਪਟਨ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਦੇ ਸੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੈਪਟਨ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਜੈੱਡ ਪਲੱਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ‘ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ। ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਚੋਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ।

ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੇਧਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਪੰਚੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਯੂਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੋਸਟ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਯੂਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਲਈ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ‘ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਕਈ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਯੂਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ

ਭਾਰਤ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਲੰਡਾ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਨੇ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਲੰਡਾ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਮੁਤਾਬਕ ਲੰਡਾ (34), ਜੋ ਹਰੀਕੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਐਡਮਿੰਟਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ (ਬੀ.ਕੇ.ਐਈ.) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

Punjab Times

Established in 2000
24th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Amrit Pal Kaur

Photographer
Kamaljit Singh Viridi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists
Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur
Corrpondents
California
Ashok Bhaura
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 115 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 475 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer
The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਐਲਾਨਿਆ



ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੰਧੂ
ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਯਾਂ
ਕੈਨੇਡਾ ਆਧਾਰਿਤ ਗੈਂਗਸਟਰ ਸਤਿੰਦਰਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ
ਨੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ.
ਤਹਿਤ ਅਤਿਵਾਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਂਗ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੈਂਬਰ
ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦੀ 29
ਮਈ, 2022 'ਚ ਹੋਈ ਹੱਤਿਆ ਦੀ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਬੂਲੀ ਸੀ।

ਇਕ ਨੈਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ
ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ, ਜਿਸ
ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਧਾਰਿਤ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਵੀ
ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਦੀ ਕਈ ਹੱਤਿਆਵਾਂ 'ਚ
ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਗਰਮਖਿਆਲੀ
ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ
ਉਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਭਰੇ
ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਹੱਤਿਆਵਾਂ

ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੌਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ
ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਉਤੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ।
ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ ਦੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਦਹਿਸ਼ਤੀ
ਜਥੇਬੰਦੀ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨਾਲ
ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕਰਨ ਦੇ
ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਤੋਂ ਡਰੋਨ ਰਾਹੀਂ
ਹਥਿਆਰ, ਗੋਲਾ-ਬਾਰੂਦ ਅਤੇ ਧਮਾਕਾਖੋਜ

ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਤਸਕਰੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਵੀ
ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ
ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ
ਬਰੈਂਪਟਨ (ਕੈਨੇਡਾ) 'ਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ
ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ
ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਆਪਣੇ ਨਾਪਾਕ
ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਫਿਰਕੂ
ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਅਮਨ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀਆਂ
ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਘੜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇੰਟਰਪੋਲ ਨੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਰੈੱਡ ਕਾਰਨਰ
ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਉਸ
ਖਿਲਾਫ਼ ਇਕ ਗੈਰ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਵੀ ਜਾਰੀ
ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ
ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ
ਸਤਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ
ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ
ਉਸ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕੂ)
ਐਕਟ, 1967 ਦੀ ਚੌਥੀ ਸੂਚੀ ਤਹਿਤ ਅਤਿਵਾਦੀ
ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ 'ਤੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਵੱਡੀ
ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ
ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ
ਕਿਹਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ
ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਧੰਗੋੜਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ
ਚਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਇੱਥੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ
ਕੇ ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ
ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ 31 ਦਸੰਬਰ
ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ
ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ
ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ
ਕਲਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ
ਵੀ ਕਈ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ
ਸੰਗਤ ਨੇ ਇੱਥੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਜੈਕਾਰੇ
ਛੱਡ ਕੇ, ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ
ਘਰ ਵਿਚ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਜੀ
ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ
ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ
ਸੰਦਰ ਮੈਂਬਰ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ, ਬਿਕਰਮ
ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਿਧਾਇਕ
ਗਨੀਵ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਥੇਦਾਰ ਕਾਉਂਕੇ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਅਰਦਾਸ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੁਲਿਸ ਤਸ਼ੱਦਦ ਨਾਲ
1992-93 ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ
ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ
ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨਿਮੋਤ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ
ਪਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ
ਭਾਈ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸ਼ਹੀਦ ਐਲਾਨਣ।
ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ
ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਧਾਮੀ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਕਾਉਂਕੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ
ਗੁਰਮੇਲ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਮਗਰੋਂ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ
ਜਥੇ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ
ਮੌਕੇ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਜਥੇਦਾਰ
ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਗਭਗ
31 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਕਾਉਂਕੇ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ
ਤਤਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰੇ ਦੀ
ਸਿਖਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਸਿੱਖ

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ
ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਕਾਲਾ ਧੱਬਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਕਾਉਂਕੇ
ਦੇ ਕਤਲ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ
ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ
ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ
ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸ਼ਹੀਦ
ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ। ਉਹ
ਪੰਥਪੁਸਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੁਰਸਿੱਖ
ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਕੌਮ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ
ਕਾਉਂਕੇ ਵਾਂਗ ਉਸ ਵੇਲੇ 25,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖ
ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ,
ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਜਸਵੰਤ
ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ
ਅਸਲੀ ਚਿਹਰਾ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹਰੇਕ ਕਾਤਲ
ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ
ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ
ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ
ਮੈਪਮਾਈਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਭਰ
ਵਿਚ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਾਲੇ 784 ਬਲੈਕ ਸਪਾਟਾਂ ਨੂੰ
ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ ਮੈਪਲਸ ਐਪ ਰਾਹੀਂ ਮੈਪ
ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਗੋਰਵ ਯਾਦਵ ਨੇ ਦੱਸਿਆ
ਕਿ ਮੈਪਲਸ ਐਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਨਾਗਰਿਕ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੁਆਇਸ ਅਲਰਟ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਕਿ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ
ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਲੈਕ ਸਪਾਟ ਬਾਰੇ ਸੂਚੇਤ
ਕਰਨਗੇ।

ਇਸ ਨਾਲ ਸੜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ
ਹਾਦਸੇ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਮੈਪਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲਾ ਸੂਬਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।
ਮੈਪਮਾਈਇੰਡੀਆ ਦੀ ਮੈਪਲਸ ਐਪ ਨੂੰ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉਤੇ ਭਾਰਤ ਲਈ 100 ਫੀਸਦ
ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਐਪ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,
ਵੁਆਇਸ ਸੰਦੇਸ਼ 'ਬਲੈਕਸਪੋਟ 100 ਮੀਟਰ

ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ' ਦੇ ਕੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚੇਤ
ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ
ਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇਕਮਾਤਰ
ਸੂਬਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਬਲੈਕ ਸਪਾਟ
ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ
ਦੌਰਾਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੜਕੀ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰਦੇ
ਰਹੇ ਹਨ। ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਟਰੈਫਿਕ) ਅਮਰਦੀਪ
ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ
ਇਹ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਹਾਇਤਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ
ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਡਰਾਈਵਿੰਗ
ਤਜਰਬੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ
ਵੁਆਇਸ ਅਲਰਟ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ
ਕਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਚੌਕਸ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਕਮਿਊਨਿਟੀ
ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਦਮ ਹੈ। ਇਸ
ਨਵੀਨਤਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ
ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ
ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਅਲਰਟ ਦੀ
ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੋਦੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪੈਣ ਲੱਗਾ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ
ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਏਕਾ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ਼
ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਹਿੱਟ ਐਂਡ ਰਨ
ਕਾਨੂੰਨ ਕੇਂਦਰ ਲਈ ਮੁੜ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣ ਸਕਦਾ
ਹੈ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਸੰਹਿਤਾ
163 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ
ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ
'ਹਿੱਟ ਐਂਡ ਰਨ' ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ
ਰੱਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇਕਰ ਡਰਾਈਵਰ ਗਲਤ
ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਵਾਹਨ ਚਲਾ ਕੇ
ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ
ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਚਲਾ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ
ਸਕਦੀ ਹੈ। ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ
ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ
ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ।

27 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ
ਲਿਖੀ ਆਪਣੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ 'ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਮੋਟਰ
ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਂਗਰਸ' ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ
ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਾਦਸਿਆਂ
ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਮੀਆਂ
ਹਨ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਹਿੱਟ ਐਂਡ ਰਨ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ
ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ। ਇਸ
ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮ ਕਿਵੇਂ
ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ
ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਟੱਕਰ ਮਾਰੀ
ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਵਾਹਨ ਵਾਲੇ ਦੀ
ਹੋਵੇ। ਡਰਾਈਵਰ ਸਿਰਫ ਹਾਦਸੇ ਲਈ ਆਪਣੀ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਲਈ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ
ਨਹੀਂ ਭੱਜਦੇ ਬਲਕਿ ਉਹ ਭੀੜ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ
ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਭੱਜਦੇ
ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਵੱਲ
ਧਿਆਨ ਦਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ

ਕਿ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ
ਸਰਕਾਰ ਤਰਕ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ
ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ
ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਧਰ, ਯੂਨੀਅਨਾਂ
ਵੱਲੋਂ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਤਿੱਖੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਤਿਆਰੀ
ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ
ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੋਦੀ
ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਛੇਤੋਂ ਰਹੇ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਜਿਥੇ
ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ
ਨਿੱਤਰ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ
ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਇੰਡੀਅਨ
ਨੈਸ਼ਨਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਇਨਕਲੂਸਿਵ ਅਲਾਇੰਸ'
(ਇੰਡੀਆ) ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ
ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ
ਧਿਰਾਂ ਏਕੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸਖਤ
ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿਚ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

- | | | | |
|--|---|---|--|
| (ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਥਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ | ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ | ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ | ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)
ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ |
|--|---|---|--|

ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਪਰੇਡ 'ਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਝਾਕੀ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਭਖੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਝਾਕੀ ਨੂੰ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਪਰੇਡ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਝਾਕੀ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਸ਼ਬਦੀ ਜੰਗ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸਾਲ 2017 ਮਗਰੋਂ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਝਾਕੀ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਤਰਾਨੇ 'ਚੋਂ 'ਪੰਜਾਬ' ਸ਼ਬਦ ਕੱਢਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਪੇਸ਼ਕਦਮੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਲਾਮਿਸਾਲ ਬਲੀਦਾਨ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਝਾਕੀਆਂ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 90 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਸੂਬੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤੱਫਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਤੇ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਈ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਉਠਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਗੌਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਭਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਾਕੀਆਂ ਨੂੰ 'ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ' ਦੇ ਬੋਨਰ ਹੇਠ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ



ਜਾਖੜ ਝਾਕੀ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਫੋਟੋ ਦਿਖਾ ਦੇਣ, ਸਿਆਸਤ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਝਾਕੀਆਂ ਉਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਫੋਟੋ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਖੜ ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਹੋਰ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਆਗੂਆਂ ਵਾਂਗ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕਲਾ 'ਚ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ, ਆਰ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿਰਸਾ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਦੱਸਣ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਰੋਧੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵੱਸ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੌਮੀ ਤਰਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਹਟਾ ਦੇਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਮਤਰੇਈਆਂ

ਵਾਲੇ ਸਲੂਕ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੂਬੇ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਚੁੱਪ ਹਨ।

ਇਧਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਲਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਪੇਂਟਿੰਗ, ਮੂਰਤੀ ਕਲਾ, ਸੰਗੀਤ, ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਕਲਾ, ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉੱਪੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਲੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਗੇੜਾਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਝਾਕੀ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਝਾਕੀ ਦੇ ਵਿਆਪਕ

ਮਾਨ ਤੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਾਰਨ ਬਾਹਰ ਹੋਈ ਝਾਕੀ: ਜਾਖੜ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਝਾਕੀ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ 'ਤੇ ਜਵਾਬੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੀਮ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਝਾਕੀ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਝਾਕੀ ਨੂੰ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਕੌਮੀ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ: ਸੁਖਬੀਰ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਝਾਕੀ ਨੂੰ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਕੌਮੀ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੌਮੀ ਪਰੇਡ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਬੀਮ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਝਾਕੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੇ ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਝੱਲੀ ਹੋਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਭੇ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਝਾਕੀਆਂ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਪਰੇਡ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 23 ਤੋਂ 31 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ

'ਭਾਰਤ ਪਰਵ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਧਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ 'ਭਾਰਤ ਪਰਵ' ਲਈ ਝਾਕੀ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਝਾਕੀ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਝਾਕੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ: ਸ਼ੇਖਾਵਤ

ਬਠਿੰਡਾ: ਕੇਂਦਰੀ ਜਲ ਸਰੋਤ ਮੰਤਰੀ ਗਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਝਾਕੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਦੀ ਕੌਮੀ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਝਾਕੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਝਾਕੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਝਾਕੀ ਵਾਲੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਡਟ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਝ, ਇਹ ਤੱਥ ਧਿਆਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚਲੀ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਫਲਤਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਵੀ ਇਸੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ: ਸਿੱਟ ਵੱਲੋਂ ਮਜੀਠੀਆ ਤੋਂ ਮੁੜ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ

ਪਟਿਆਲਾ: ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡੀਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਸਿੱਟ ਵੱਲੋਂ ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਤੋਂ ਮੁੜ ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 18 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਤ ਘੰਟੇ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਦਰਜਨ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਸਵਾਲ ਸਨ, ਜੋ ਪਿਛਲੀ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਪਿਛਲੀ

ਵਾਰ ਬਹੁਤੇ ਸਵਾਲ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ। ਸਮੁੱਚੀ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਈ। ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਭਾਵੇਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਮਨ ਨਹੀਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਿੱਟ ਮੁਖੀ ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਡੀਨਾ ਦੀ 31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿੱਟ 'ਚ ਰਣਜੀਤ ਸਿੱਧੂ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਿਰਕ ਤੇ



ਜਸਵਿੰਦਰ ਟਿਵਾਣਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਮਗਰੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਚੁੱਕਣੋਂ ਰੁਕਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੌਕੇ ਅਗਸਤ 2022 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਿੱਟ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੰਮਨ ਭੇਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਖਣਨ ਮਾਮਲਾ: ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਜੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਭੋਆ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਭੇਜਿਆ

ਪਠਾਨਕੋਟ: ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖਣਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਤਾਰਾਗੜ੍ਹ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੇਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਕਾ ਭੋਆ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਜੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਲਾਡੀ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਬੜੇਈ ਨਿਚਲੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ

ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸਖ਼ਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਪਠਾਨਕੋਟ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ 14 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਸ

ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਦੇਣਗੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੈਰਾ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖਣਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਮਲੇ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਜੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖ਼ਿਲਾਫ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਬਾਣਾ ਤਾਰਾਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਰਜ

ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਨਰੇਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਮੁਹਰੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਖ਼ਿਲਾਫ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਿਆਸੀ ਬਦਲਾਏ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਨਰੇਸ਼ ਪੁਰੀ ਨੇ

ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਖ਼ਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਆਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਤੇ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ ਗਰੋਹ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਅਸਲੇ ਸਣੇ ਕਾਬੂ

ਮੁਹਾਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਐਂਟੀ ਗੈਂਗਸਟਰ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (ਏ.ਜੀ.ਟੀ.ਐਫ) ਨੇ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਸੈਕਟਰ-91 'ਚੋਂ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਅਤੇ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ ਗੈਂਗ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਵਿੱਕੀ ਵਾਸੀ ਸਤੀਏਵਾਲਾ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ ਬਾਣਾ ਸਟੇਟ ਕ੍ਰਾਈਮ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਗੌਰਵ ਯਾਦਵ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਕਤਲ, ਇਰਾਦਾ ਕਤਲ, ਅਸਲੂ

ਐਕਟ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 20 ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ .30 ਕੈਲੀਬਰ ਦਾ ਇਕ ਚੀਨੀ ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਅੱਠ ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਫਾਰਚੂਨਰ ਗੱਡੀ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਾਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਏ.ਆਈ.ਜੀ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਤੇ



ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੀ

ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਟੀਮ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਸੈਕਟਰ-91 ਸਥਿਤ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਪਨਾਹ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ ਤੇ ਸਾਬਾ (ਅਮਰੀਕਾ) ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਧਾਰਿਤ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਤਸਕਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਖੋਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿੱਕੀ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਗਰੋਹ ਦਵਿੰਦਰ ਬੰਬੀਹਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਏ.ਆਈ.ਜੀ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਕਰਮਜੀਤ 2018 ਵਿਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਗੰਗਾਨਗਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਇਕ ਜਿਮ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੁਟਰ/ਗੈਂਗਸਟਰ ਐਕਟਿਵ ਭਾਦੂ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਫਰਵਰੀ 2019 ਵਿਚ ਪੀਰਮੁਢਲਾ (ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ) ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਹੋਏ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਐਕਟਿਵ ਭਾਦੂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਨੇ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਅਤੇ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ ਗੈਂਗ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਸੀ।

ਗਾਜ਼ਾ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਇਜ਼ਰਾਈਲ, ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਂਪਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ

ਦੀਰ ਅਲ-ਬਲਾਹ: ਕੇਂਦਰੀ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 35 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗ ਕਈ ਹੋਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਫੌਜ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਾਜ਼ਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਖਾਨ ਯੂਨਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਇਸ ਹਫਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਮਾਸ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਟੀਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣਾ ਟੀਚਾ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ।



ਉਧਰ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਦਬਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਾਇਬਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐਂਟਨੀ ਬਲਿੰਕਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 15 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ

ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਉਪਕਰਨ ਵੇਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ

ਭਾਰਤ ਨੇ 25 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦਿੱਤੀ

ਯੇਰੂਸ਼ਲਮ: ਗਾਜ਼ਾ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਨੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਹਤ ਅਤੇ ਵਰਕਸ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ 25 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਸਾਲ 2023-24 ਲਈ ਯੂ.ਐਨ.ਆਰ.ਡਬਲਿਊ.ਏ. ਨੂੰ 50 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਹਿਦ ਲਿਆ ਸੀ। ਯੂ.ਐਨ. ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਾਲੰਟਰੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਐਨ.ਆਰ.ਡਬਲਿਊ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਫਲਸਤੀਨੀ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਰਾਹਤ ਤੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗਾਜ਼ਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਹਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਮਦਦ ਪਹੁੰਚਾਉਣੀ ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ 21,500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹਾਲੇ ਵੀ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮਾਸ ਨੇ ਬੰਬਕ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਵੀ 168 ਸੈਨਿਕਾਂ

ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਮਾਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਜਦਕਿ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਟੀਚਾ ਅਸੰਭਵ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫਲਸਤੀਨੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਾਫੀ ਡੂੰਘੀਆਂ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਬਚਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹਮਾਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜ਼ਮੀਨ ਸੌਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈ.ਡੀ.) ਨੇ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਕੇਸ 'ਚ ਦਾਇਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਜਵਾਈ ਰੋਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2005-06 ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ ਏਜੰਟ ਤੋਂ ਖਰੀਦੇ ਤਿੰਨ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਵਾਡਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖਰੀਦ ਸੌਦੇ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।



ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੀ.ਸੀ. ਬੰਪੀ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੰਪੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਸਬੰਧ ਰੋਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਅਤੇ ਸੁਮਿਤ ਚੱਢਾ ਨਾਲ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੱਢਾ ਕਥਿਤ ਵਿਚੋਲੀਏ ਸੰਜੇ ਭੰਡਾਰੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਈ.ਡੀ. ਨੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਰੋਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਤੇ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਵਾਡਰਾ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ

ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਰੱਦ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ 8 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਲਾਹੌਰ ਸਥਿਤ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੌਮੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ (ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ.) ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਲਾਹੌਰ (ਐਨ.ਏ.-122) ਅਤੇ ਮੀਆਂਵਾਲੀ (ਐਨ.ਏ.-89) ਤੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।" ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤੋਸ਼ਾਖਾਨਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਮਰਾਨ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜ਼ਾਮਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਬੰਧਤ ਚੋਣ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ (ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ.) ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੁੱਗਣੀ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ 'ਤੇ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਤਿੱਖੇ ਸਵਾਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖਤਗੇ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ 2022 ਤੱਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੁੱਗਣੀ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਭਾਜਪਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਕਸ ਉੱਤੇ ਕਿਹਾ, "ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਜੀ, ਅੱਜ 2023 ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 2022 ਤੱਕ ਹਰ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਕੋਲ ਘਰ ਅਤੇ 24 ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 5,000 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਸਭ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਪਰ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।" ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜੈਰਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਨੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਜਨਗਣਨਾ ਨਾ



ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੇਧਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "2021 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦਸ ਸਾਲਾ ਜਨਗਣਨਾ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕਈ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦਾਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਾਲਾ ਹੈ।"

ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਣ 'ਤੇ ਰੂਸੀ ਕਵੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ

ਮਾਸਕੋ: ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਖਿਲਾਫ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਰੂਸੀ ਕਵੀ ਅਰਤਯੋਮ ਕਮਰਦੀਨ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਸਕੋ ਦੀ ਟਵੇਰਸਕੋਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਮਰਦੀਨ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤੰਬਰ 2022 'ਚ ਮਾਸਕੋ ਵਿਚ ਇਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਕਵਿਤਾ

ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਕਮਰਦੀਨ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਯੋਗੇਰ ਸ਼ਤੋਵਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਯੂਕਰੇਨ 'ਚ ਰੂਸੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਝਟਕਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਪੂਤਿਨ ਨੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰਿਜ਼ਰਵ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਮਾਯਾਕੋਵਸਕੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਨੇੜੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਚੀਨੀ ਸੰਸਦ ਵੱਲੋਂ ਫੌਜ ਦੇ ਨੌਂ ਸਿਖਰਲੇ ਜਨਰਲ ਬਰਖਾਸਤ

ਪੇਈਚਿੰਗ: ਚੀਨ ਦੀ ਸੰਸਦ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਰੌਕੇਟ ਫੋਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੀਪਲਜ਼ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ (ਪੀ.ਐਲ.ਏ.) ਦੇ ਨੌਂ ਸਿਖਰਲੇ ਜਨਰਲ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 'ਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ ਸਿਨਹੁਆ ਅਨੁਸਾਰ ਚੀਨ ਦੀ ਸੰਸਦ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੀਪਲਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ (ਐਨ.ਪੀ.ਸੀ.) ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਪੀ.ਐਲ.ਏ.

ਰੌਕੇਟ ਫੋਰਸ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਬਕਾ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਖਰਲੇ ਕਮਾਂਡਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਕਮਾਂਡਰ ਫੌਜ ਦੀ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਤੇ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰ ਵਿਭਾਗ ਸੰਭਾਲਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ 'ਚ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਕਮਾਂਡਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਤੇ ਅਦਨ ਦੀ ਖਾੜੀ 'ਚ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਧਾਈ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਨੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜੰਗੀ ਬੇੜੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਕੇ ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਅਦਨ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲਾਇਬੇਰੀਆ ਦੇ ਝੰਡੇ ਵਾਲੇ ਮਾਲਵਾਹਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਐਮ.ਵੀ. ਚੈੱਮ ਪਲੂਟੋ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਵਿਚ 21 ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਉੱਤੇ 23 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ ਉੱਤੇ ਇਕ ਡਰੋਨ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਰਾਨ ਦੇ ਹੁਤੀ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੇੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਚਿੰਤਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਇਕ ਹੋਰ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੇ ਟੈਂਕਰ ਐਮ.ਵੀ. ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਉੱਤੇ ਦੱਖਣੀ ਲਾਲ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ੱਕੀ ਡਰੋਨ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ੱਕੀ ਡਰੋਨ ਹਮਲਾ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।



ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਲਾਲ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸ਼ਿਪਿੰਗ ਲੇਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਧੀਆਂ ਹਨ।" ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਭਾਰਤੀ ਤੱਟ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 700 ਸਮੁੰਦਰੀ ਮੀਲ ਦੂਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਐੱਮ.ਵੀ. ਰੁਏਨ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਾਕੂਆਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਅਤੇ

ਅਮਰੀਕੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਨੇ ਹੂਤੀ ਬਾਗ਼ੀ ਮਾਰੇ

ਬੈਰੂਤ: ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਲਾਲ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਮਾਲਵਾਹਕ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੂਤੀ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਲੜਾਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮੁੰਦਰੀ ਟਕਰਾਅ ਵੀ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੁਈਹਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ 'ਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।" ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਂਟਰਲ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂ.ਐਸ.ਐਸ. ਗ੍ਰੇਵਲੀ ਜੰਗੀ ਬੇੜੇ ਦੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਰ ਰਾਤ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੇ ਝੰਡੇ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਐਂਟੀ-ਸ਼ਿਪ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਡੇਗਿਆ। ਹੂਤੀ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ 10 ਲੜਾਕਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਐੱਮ.ਵੀ. ਚੈੱਮ ਪਲੂਟੋ ਉੱਤੇ ਹੋਇਆ ਡਰੋਨ ਹਮਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਐਕਸਕਲੂਸਿਵ ਇਕਨੌਮਿਕ ਜ਼ੋਨ ਨੇੜੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।" ਜਲ ਸੈਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ/ਉੱਤਰੀ ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਨਿਗਰਾਨੀ

ਵਧਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਉੱਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਟਾਸਕ ਗਰੁੱਪ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੇੜੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।"

ਇਸਰੋ ਨੇ ਪੀ.ਐਸ.ਐਲ.ਵੀ.-ਸੀ. 58 ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ

ਸ਼੍ਰੀਹਰੀਕੋਟਾ (ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼): ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਾੜ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ (ਇਸਰੋ) ਨੇ ਐਕਸ-ਰੇਅ ਪੌਲਰੀਮੀਟਰ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ ਜੋ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਵਰਗੇ ਆਕਾਸ਼ੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਭੇਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੇਗਾ। ਇਸਰੋ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਪੌਲਰ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਲਾਂਚ ਵਰੀਕਲ (ਪੀ.ਐਸ.ਐਲ.ਵੀ.) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੀ.58 ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮੋਨ ਐਕਸ-ਰੇਅ ਪੌਲਰੀਮੀਟਰ ਸੈਟੇਲਾਈਟ (ਐਕਸਪੋਸੈਟ) ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੋਂ 650 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੱਧ ਉੱਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੀ.ਐਸ.ਐਲ.ਵੀ. ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵੇਰੇ 9.10 ਵਜੇ ਉਡਾਣ ਭਰੀ। ਲਾਂਚ ਲਈ 25 ਘੰਟੇ ਦੀ ਪੁੱਠੀ ਗਿਣਤੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 44.4 ਮੀਟਰ ਲੰਬੇ ਰਾਕੇਟ ਨੇ ਚੇਨਈ ਤੋਂ 135 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਉਡਾਣ ਭਰੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਤੀਆਂ ਵਜਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ ਖਿਲਾਫ ਮੁੜ ਦਿੱਲੀ ਕੂਚ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ: ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ (ਸਿੰਧੂਪੁਰ) ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਕ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ (ਗੈਰ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ) ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 18 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਫੋਰਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਕੂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਡੱਲੇਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਐਂਦੋਲਨ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਲਿਖਤੀ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਵਾਅਦਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੂਰਾ



ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਇਸ ਬੇਰੁਖੀ ਵਾਲੇ ਰਵੱਈਏ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ (ਗੈਰ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ) ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ

18 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 32 ਗੈਰ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਬੰਦ ਕਰਵਾਇਆ ਲਾਡੋਵਾਲ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਚੜ੍ਹਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਾਹਾਂ ਰੋਡ ਦੀ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਲਾਡੋਵਾਲ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਆਵਾਜਾਈ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਬਿਨਾ ਟੌਲ ਫੀਸ ਦਿੱਤਿਆਂ ਹੀ ਵਾਹਨ ਲੰਘਾਏ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੜਕ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਛੇਤੀ ਨਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਉਗਰਾਹਾਂ) ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮਨਵਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਵੱਧ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪੈਦੇ ਪਿੰਡ ਫੁਪਾਰ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਉਗਰਾਹਾਂ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗਠਨ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਗਰਾਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਪੂਰਜ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ: ਸਾਰੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਜੀਨੋਮ ਸੀਕੁਐਂਸਿੰਗ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਸੌਰਭ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ.ਐਨ.1 ਵੇਰੀਐਂਟ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਜੀਨੋਮ ਸੀਕੁਐਂਸਿੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਰੋਨਾ ਟੈਸਟ ਵਾਧਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜੇ.ਐਨ.1 ਵੇਰੀਐਂਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਕੋਰੋਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜੀਨੋਮ ਸੀਕੁਐਂਸਿੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਨਵੇਂ ਵੇਰੀਐਂਟ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਨਵੇਂ ਵੇਰੀਐਂਟ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਰੀਜ਼ 52 ਸਾਲਾ ਔਰਤ ਸੀ। ਬੋਝੀ ਸਿਹਤ ਵਿਗਠਨ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮਹਿਲਾ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।" ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਚਾਰ ਮਰੀਜ਼ ਇਲਾਜ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀੜ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ



ਹੈ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਅੱਡਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਰੂਸ ਨੇ ਯੂਕਰੇਨ 'ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਵਾਈ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ

ਕੀਵ: ਰੂਸ ਨੇ ਯੂਕਰੇਨ 'ਚ ਕਈ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ 122 ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਅਤੇ 36 ਡਰੋਨ ਦਾਗੇ। ਹਮਲੇ 'ਚ 13 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਯੂਕਰੇਨੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ 22 ਮਹੀਨੇ ਪੁਰਾਣੀ ਜੰਗ 'ਚ ਰੂਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਵਾਈ ਹਮਲਾ ਹੈ। ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਵਾਲੇਰੀ ਜ਼ਲੂਜ਼ਿਨੋਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਨੇ 87 ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਅਤੇ 27 ਡਰੋਨਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ 'ਚ ਮਾਰ ਸੁੱਟਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਠੰਢ ਅਤੇ ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਠੰਢ ਦਾ ਕਹਿਰ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਛੇ ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਤਾਕੇ ਦੀ ਠੰਢ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ 8 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ 8.2 ਡਿਗਰੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ 9.2 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ 9.2 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ 8.1 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਪੈਣ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਫੇ ਹੋਰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਦਿਸਣ ਹੱਦ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਹਵਾਈ, ਰੇਲ ਤੇ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਉੱਤੇ ਕਾਫੀ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਕਰ ਕੇ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਉਡਾਣਾਂ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੱਧਾ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਸਣ ਹੱਦ 50 ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ



ਕਿ ਬਾਕੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਸਣ ਹੱਦ 200 ਮੀਟਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਵਾਧੂ ਠੰਢੇ ਰਹੇ। ਇੱਥੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਿੱਥੇ ਧੁੰਦ ਨੇ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਧੁੰਦ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਖਿੜ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਤੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਧੁੰਦ ਨੂੰ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ

ਇਲਾਵਾ ਫਲ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਵਧੀਆ ਰਹੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਤੇ ਠੰਢ ਕਰ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਆਗਣਵਾੜੀ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣਗੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਬੰਦ ਹੋਣਗੇ। ਸਮਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਇਹ ਹੁਕਮ 14 ਜਨਵਰੀ 2024 ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹਿਣਗੇ।

ਕਤਰ 'ਚ ਅੱਠ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰੱਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਤਰ ਦੀ ਅਪੀਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਥਿਤ ਜਾਸੂਸੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਅੱਠ ਸਾਬਕਾ ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਤਰ ਦੀ ਅਪੀਲੀ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦੋਹਰਾ ਗਲੋਬਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਘਟਾਈ' ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਫਸੀਲੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੈ।

ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਪਤ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਪਤਾਅ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨਾ ਗ਼ੈਰਵਾਜ਼ਬ ਹੋਵੇਗਾ। ਉੱਚ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ਕਦਮੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟੀਮ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਪੀਲੀ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਿੱਥੇ ਅੱਠ ਭਾਰਤੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲਈ ਵੱਡੀ ਕੁਟਨੀਤਕ ਜਿੱਤ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਤਰ ਦੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਦੁਬਈ ਵਿਚ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਤੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਤਰ



ਦੇ ਸਮਰਾਟ ਸ਼ੇਖ ਤਮੀਮ ਬਿਨ ਹਾਮਦ ਅਲ-ਥਾਨੀ ਨਾਲ ਬੈਠਕ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਸੁੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਉਦੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਕਤਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਦੋਹਾ ਅਧਾਰਿਤ ਅਲ ਦੇਹਰਾ ਗਲੋਬਲ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀਜ਼ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅੱਠ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗਸਤ 2022 ਵਿਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਤਰੀ ਅਥਾਰਿਟੀਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ

ਲਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕਤਰ ਦੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਹਰਾ ਗਲੋਬਲ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀਜ਼ ਨਿੱਜੀ ਫਰਮ ਹੈ, ਜੋ ਕਤਰ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲਾਂ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਖਿਲਾਫ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਅਪੀਲੀ ਕੋਰਟ 'ਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਨਿਕਾਰਾਗੁਆ ਮਾਮਲਾ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰੀ ਸਿੱਟ ਕਾਇਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ (ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ.) ਗੌਰਵ ਯਾਦਵ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ (ਬੀ.ਓ.ਆਈ.) ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਲ.ਕੇ. ਯਾਦਵ ਵੱਲੋਂ ਨਿਕਾਰਾਗੁਆ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਐਸ.ਪੀ. ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਰਣਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਏ.ਸੀ.ਪੀ. ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਸਰੂਪ ਕੌਰ ਬਾਨ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਪਟਿਆਲਾ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਟ ਨੂੰ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸਿੱਟ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਿਕਾਰਾਗੁਆ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਪੀਆਂ ਸਨ ਕਿ 303 ਭਾਰਤੀ ਯਾਤਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਧਰ, ਨਿਕਾਰਾਗੁਆ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 20 ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਸ਼ੱਕੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੋਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਨਿਕਾਰਾਗੁਆ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਏਅਰਬੱਸ ਏ340 ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਹੇਠ ਚਾਰ ਦਿਨ ਲਈ ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ 276 ਯਾਤਰੀ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਇਹ ਜਹਾਜ਼ 26 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਮੁੰਬਈ ਉਤਰਿਆ। ਸੂਬਾ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂਚ ਵਿਭਾਗ (ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.) ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 60 ਲੋਕ ਸਵਾਰ ਸਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਇਹ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਕਾਰਾਗੁਆ ਪਹੁੰਚਣ ਮਗਰੋਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਸੀ।

ਸੰਸਦ 'ਚ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਪੱਖੋਂ ਸੰਨੀ ਦਿਓਲ ਅਤੇ ਸੁਖਬੀਰ 'ਅੱਵਲ'

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੰਨੀ ਦਿਓਲ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਤੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਮੂੰਹ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸੰਸਦ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਗੋਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ।

ਸੰਸਦ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਹੀ ਆਏ ਹਨ। ਸੰਸਦ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। 17ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਇਹ ਆਖਰੀ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 2019 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਔਸਤ 79 ਫੀਸਦ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਔਸਤ 70 ਫੀਸਦ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੰਨੀ ਦਿਓਲ ਦੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰ ਸਿਰਫ 17 ਫੀਸਦ ਹੈ। ਬਹਿਸ ਦੀ ਕੌਮੀ ਔਸਤ 45.1 ਫੀਸਦ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਔਸਤ 37.5 ਫੀਸਦ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਕੌਮੀ ਔਸਤ 204 ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਔਸਤ 106 ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।



ਉਧਰ, ਸੰਨੀ ਦਿਓਲ ਨੇ ਐਨੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੁੱਛੇ ਹਨ। ਹਲਕਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸੰਨੀ ਦਿਓਲ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੰਬੇ ਸਰਦ ਰੁੱਤ

ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ 11 ਦਿਨ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 2019 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਰਾਜ ਸਭਾ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੀ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਅਤੇ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ 10-10 ਦਿਨ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ ਅਤੇ ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 14-14 ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਪਾਠਕ ਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਮਿੱਤਲ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 13-13 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਰੀਬ 20 ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਲੰਬੇ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੀ ਸੰਸਦ ਆਏ ਹਨ।

ਐਤਕੀ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ 13 ਦਿਨ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਵੀ 11 ਦਿਨ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਲੰਬੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਛੇ ਦਿਨ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 20 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਬਿੱਲ 'ਤੇ 17 ਮਿੰਟ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ 16 ਮਿੰਟ ਬੋਲੇ ਸਨ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਪਰਨੀਤ ਕੌਰ 12 ਦਿਨ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ ਜਦੋਂਕਿ ਰਵਨੀਤ ਬਿੱਟੂ, ਜਸਬੀਰ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਜੀਤ ਔਜਲਾ ਅਤੇ ਡਾ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ 10-10 ਦਿਨ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ 4 ਤੋਂ 21 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀਆਂ 14 ਬੈਠਕਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨੇ ਚਰਚਾ ਛੇੜੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ 'ਜਿੱਤੇਗਾ ਪੰਜਾਬ, ਜਿੱਤੇਗੀ ਕਾਂਗਰਸ' ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਹਲਕਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦਿਹਾਤੀ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਖੁਦ ਇਸ ਰੈਲੀ ਦਾ ਪੋਸਟਰ 'ਐਕਸ' ਉੱਤੇ ਸਾਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੈਲੀ 7 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਦਿਹਾਤੀ ਹਲਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਸਮੀਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਮਹਿਰਾਜ ਵਿਚ ਰੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਸਿੰਘੂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰਾ ਆਖਾਤਾ ਨਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।



ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਇੰਨਾ ਭਖ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਲਿਆਂ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਪਰੋਂ, ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਵੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਠੰਢਾ ਪੈਂਦਾ, ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਰੈਲੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹਲਕਾ ਦਿਹਾਤੀ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੈਲੀ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਵਿਚ ਹਾਈਕਮਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਬਾਈ ਕਾਂਗਰਸ ਇੰਚਾਰਜ ਦਵੇਂਦਰ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਪੋਸਟਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘੂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਮੁਹਾਲੀ ਤੇ ਰੂਪਨਗਰ ਵਿਚ ਰੈਲੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ। ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਹਾਈਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕਹੀ ਜਾਬਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ

ਮੋਗਾ: ਮੋਗਾ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਬਰੈਂਚਟਨ (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਿਚ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਦਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਬੇਟੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵਤਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਦਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਬਹੋਲਾ ਚੌਕ, ਮੋਗਾ 2018 ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਬਰੈਂਚਟਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਬੇਟੀ ਇਥੇ ਮੋਗਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖਾਸੀ ਅਤੇ ਜੁਕਾਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 28 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦਾ ਖੂਨ ਦਾ ਦਬਾਅ (ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ) ਘਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਥੇ ਪੀੜਤ



ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਬੇਟੇ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਭਾਰਤ ਭਿਜਵਾਉਣ ਲਈ ਮਦਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਨਿਆਂ ਲਈ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਲੜਾਂਗਾ: ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ

ਮਾਨਸਾ: ਮਰਹੂਮ ਗਾਇਕ ਸਿੰਘੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉੱਤੇ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਗੈਂਗਸਟਰ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਯੂ-ਟਿਊਬ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਵਾਈ ਹੈ। ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਮੂਸਾ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਮਰਹੂਮ ਗਾਇਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।



ਭਗਵਾਨਪੁਰੀਆ ਹੁਣ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਿੰਘੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ

ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਰੋਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਵਾਲ 'ਚ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗੈਂਗਸਟਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਝੂਠਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿੰਘੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਸੀਨੇ 'ਚ 32 ਗੋਲੀਆਂ ਕਿਸ ਨੇ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਭਦੀਪ ਦਾ ਕਸੂਰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗਰੀਬੀ 'ਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਮਯਾਬੀ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਇਨਸਾਫ ਵਾਸਤੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਲੜਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜ ਫਰੇਮ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਗੇ।

ਨਿੱਝਰ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਛੇਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਦੋ ਮਸ਼ਕੂਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ

ਓਟਵਾ: ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੁਲਿਸ ਛੇਤੀ ਹੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਸੱਕ ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਹਾਲੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ।



ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸੂਬੇ 'ਚ ਜੂਨ ਵਿਚ ਨਿੱਝਰ ਦੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 'ਦਿ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਫਿਲਹਾਲ ਮਸ਼ਕੂਕਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹਫਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ

ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਝਰ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵੇਂ ਮਸ਼ਕੂਕ ਕਾਤਲ ਕੈਨੇਡਾ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਨੇ 18 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਰੀ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਸਮਰਥਕ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ (45) ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਟਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਵੱਧ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਚੋਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਭਾਰਤੀ-ਕੈਨੇਡੀਆਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਦਰਹੈਮ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਗਰੇਟਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਖੇਤਰ ਵਿਚਲੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਇਕ 41 ਸਾਲਾ ਭਾਰਤੀ-ਕੈਨੇਡੀਆਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਰਹੈਮ ਖੇਤਰੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਫਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਰੈਂਚਟਨ ਸਹਿਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਜਗਦੀਸ਼ ਪੰਧੋਰ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅੱਠ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪਿਕਰਿੰਗ 'ਚ ਕੌਸ਼ੇ ਨੇ ਬੁਲੇਵਰਡ ਅਤੇ ਬੋਅਲੀ ਸਟ੍ਰੀਟ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚਲੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ 'ਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ਮਗਰੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਲਾਏ ਗਏ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਫੁਟੇਜ 'ਚ ਪੰਧੋਰ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਨਕਦੀ ਕੱਢਦਿਆਂ ਦੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੰਗੀਤਮਈ ਵੰਨਗੀਆਂ ਨਾਲ ਹਰਿਵੱਲਭ ਸੰਮੇਲਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ

ਜਲੰਧਰ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਵੱਲਭ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰ-ਮੁਗਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸਿਖਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਤਲਾਬ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ 148ਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਵੱਲਭ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ 'ਸੰਗੀਤਕ ਰੰਗਾਂ' ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ। ਕਤਾਕੇ ਦੀ ਠੰਢ ਦੌਰਾਨ 8 ਤੋਂ 9 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇੱਥੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਵੰਨਗੀਆਂ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ।



ਪਿਊਸ ਕੁਮਾਰ ਤਬਲੇ ਉੱਤੇ ਤੀਨ ਤਾਲ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਰੋਤੋਂ ਸਾਹ ਰੋਕ ਕੇ

ਉਸ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹੋਏ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਤੂ

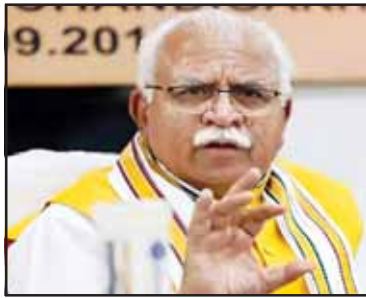
ਸਰਾਈਨਾ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਨੁਮਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦਾ ਬੇਜੋੜ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਮੋਮਨ ਖਾਨ ਨੇ ਸਾਰੰਗੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਤਬਲੇ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਉਸਤਾਦ ਸਲਾਮਤ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਚੇਤਾ ਗਾਂਗੁਲੀ ਨੇ ਗਾਇਨ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਿਆ ਤੇ ਤਬਲੇ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਜੈਦੇਵ ਅਤੇ ਹਰਮੋਨੀਅਮ ਉੱਤੇ ਵਿਨੈ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ।

ਸੁਸ਼ਮਿਤਾ ਚੈਟਰਜੀ ਅਤੇ ਦਿਵੇਂਪਿਆ ਨੇ ਬੋਸਰੀ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੀ ਜੁਗਲਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੂਰਨਮਾ ਬੋਰੀ ਨੇ ਠੰਢ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਵੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਤਿੰਨੋਂ ਦਿਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਉੱਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ.: ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਦੋ ਟੁੱਕ ਜਵਾਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰੀ ਜਲ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਤਰੀ ਗਜੇਂਦਰ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਸਤਲੁਜ ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਹਮਰੁਤਬਾ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਦਰਮਿਆਨ ਇੱਥੇ ਹੋਈ ਤੀਜੀ ਬੈਠਕ ਵੀ ਬੇਸਿੱਟਾ ਰਹੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਉਂਤੀ ਦੁੱਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਬੁੰਦ ਪਾਣੀ ਵੀ ਵਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।



ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੋਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਬਾਰੇ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਨੇ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੇਤਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ। ਬੈਠਕ ਸਦਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੋਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹਿਰ ਦੀ ਜਲਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਬੈਠਕ ਮਗਰੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਯਮੁਨਾ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚੋਂ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਰੱਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਮਸਵਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਨਦੀ ਜਲ ਸੰਧੀ, 1960 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਚਨਾਬ ਤੋਂ 6 ਮਿਲੀਅਨ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਲ ਸੰਧੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਰਾਡੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਆਖੀ।

ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ 76.5 ਫੀਸਦੀ ਬਲਾਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 61.5 ਫੀਸਦੀ ਬਲਾਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੇਠਾਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਸਤਲੁਜ ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ (ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ.) ਨਹਿਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੁਣ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਯਮੁਨਾ ਸਤਲੁਜ ਲਿੰਕ (ਵਾਈ.ਐਸ.ਐਲ.) ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਗੰਗਾ ਅਤੇ ਯਮੁਨਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬਦਲਵੇਂ ਹੱਲ ਸੁਝਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆਈ ਭਾਰੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਰਾਵੀ ਬਿਆਸ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਦੇ ਸਰਵੇ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਵੀ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਰਪਲੱਸ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ 17.17 ਐਮ.ਏ.ਐਫ. ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 12.93 ਐਮ.ਏ.ਐਫ. ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਨੇ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ

ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ
ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ: ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ (ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ.) ਨਹਿਰ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹੇ ਲਈ ਵਰਤਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਨੇਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੇ ਹੋਰ ਨਦੀਆਂ/ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਤਰਕਮੰਗਤ ਵੰਡ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੀ.ਕੇ.ਯੂ. (ਉਗਰਾਹਾਂ) ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

'ਆਪ' ਵਾਂਗ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ: ਖੱਟਰ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਉਪਰੰਤ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 'ਆਪ' ਵਾਂਗ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਮੰਗਣ ਦਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੋਵੇਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖੱਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰੀਕੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਪਾਣੀ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਬਲਾਕ ਡਾਰਕ ਜ਼ੋਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਚੋਣੇ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 30 ਨਵੰਬਰ 2016 ਨੂੰ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਟੇਟਸ-ਕੋ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪੰਜਾਬ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਨੇ ਭਾਖਤਾ ਮੇਨ ਲਾਈਨ ਦੇ 68 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੋਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬਦਲਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਜੋਂ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਖਤਾ ਮੇਨ ਲਾਈਨ ਟੁੱਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੋੜਵੇਂ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭਾਖਤਾ ਮੇਨ ਲਾਈਨ ਕਦੇ ਟੁੱਟੀ

ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਨੌਬਤ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਾਂਗ ਹਰਿਆਣਾ ਨਹਿਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਨੇ ਸਿੱਜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਖੱਟਰ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਪਵੇ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਾਂਗ ਮਾਈਕਰੋ ਸਿੱਜਾਈ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ। ਇਸ 'ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰ ਖੇਤ ਪਾਣੀ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਲ ਸਰੋਤ ਵਿਭਾਗ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ: ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਜੀਆਂ ਸਣੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ

ਜਲੰਧਰ: ਪਿੰਡ ਡਰੋਲੀ ਖੁਰਦ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪੰਜ ਜੀਆਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (55) ਪੁੱਤਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ ਜੋਤੀ (32) ਤੇ ਗੋਪੀ (31), ਜੋਤੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਅਮਨ (3) ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਵਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਫੁਗਲਾਨਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਜੋਤੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਫੋਨ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਫੋਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਪਿੰਡ ਡਰੋਲੀ ਖੁਰਦ ਆਇਆ। ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਘਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਬੰਦ ਸੀ ਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਖੜਕਾਉਣ ਉਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕੰਧ ਟੱਪ ਕੇ

ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਪੱਖਿਆਂ ਨਾਲ ਲਟਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਜੋਤੀ, ਗੋਪੀ ਤੇ ਅਮਨ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਆਦਮਪੁਰ ਡਾਕਖਾਨੇ ਵਿਚ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ। ਸਰਬਜੀਤ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਤੁਰੰਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਾਦਸੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨੋਟ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨੋਟ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਖਬਰ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਕਾਰਨ ਘਰ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਉਹ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਖਿਲਾਫ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ

ਇੰਦੌਰ: ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ 'ਚ 'ਹਿੱਟ ਐਂਡ ਰਨ' ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੇ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਜਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਿਆ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਮੋਟਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੀਲ ਮੁਕਾਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਿੱਟ ਐਂਡ ਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਚਾਨਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਖਿਲਾਫ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਹੈ।" ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਿੱਟ ਐਂਡ ਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉਤੇ ਸਖ਼ਤ



ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਬਿਹਤਰ ਸੜਕ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਸੰਹਿਤਾ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ

ਲਈ 10 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਾਦਸੇ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਥਰਮਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 540 ਮੈਗਾਵਾਟ ਦੇ 'ਜੀਵੀਕੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ' ਨੂੰ 1080 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਖਰੀਦਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੰਪਨੀ ਲਾਅ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ' ਨੇ 22 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।



ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਥਰਮਲ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਬਣੀ ਕੈਬਨਿਟ ਸਭ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਘੋੜ ਕੀਤੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਗਰੋਂ ਪਾਵਰਕੋਮ ਨੇ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਥਰਮਲ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਬਿਭ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਾਵਰਕੋਮ ਦਾ 'ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ' ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਖਰੀਦ ਵਾਸਤੇ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ

ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਥਰਮਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ 'ਜੀਵੀਕੇ ਗਰੁੱਪ' ਦਾ ਦੀਵਾਲਾ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਕਰੀਬ ਦਰਜਨ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਥਰਮਲ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਧ ਕੇ ਕਰੀਬ 6600 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੀਵੀਕੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਮੰਦਗਾਲੀ ਵਜੋਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 2022 ਵਿਚ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੰਪਨੀ ਲਾਅ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ' ਦੇ

ਥਰਮਲ ਦੀ ਬਿਜਲੀ 4 ਤੋਂ 5 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਪਵੇਗੀ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਥਰਮਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਥਰਮਲ ਪਾਵਰ ਲਿਮਿਟਿਡ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖਰੀਦਣ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਥਰਮਲ ਦੀ ਬਿਜਲੀ 4 ਤੋਂ 5 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਪਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਥਰਮਲ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ 9 ਤੋਂ 10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਥਰਮਲਾਂ 'ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਿਜਲੀ ਮਹਿੰਗੀ ਇਸੇ ਥਰਮਲ ਦੀ ਸੀ। ਪਾਵਰਕੋਮ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਪਛਵਾੜਾ ਕੋਲਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਕੋਲਾ ਵਰਤ ਸਕੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਲਾਗਤ ਘਟੇਗੀ।

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦਰਜਨ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖਿਲਾਫ 6584 ਕਰੋੜ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਥਰਮਲ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 'ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦੀਵਾਲੀਆਪਨ' ਐਲਾਨਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕੋਮੀ ਲਾਅ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ 'ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ' ਇਸ ਥਰਮਲ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਥਰਮਲ ਦੀ ਲਾਗਤ ਪੂੰਜੀ 3058 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਨੁਮਾਨੀ ਸੀ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੈਗਾਵਾਟ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਥਰਮਲ ਖਰੀਦਿਆ

ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਥਰਮਲ ਦੀ ਲਾਗਤ ਕੀਮਤ 8-9 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੈਗਾਵਾਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਥਰਮਲ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਸਮਰੱਥਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰ ਕੇ ਪਾਵਰਕੋਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੋਣੇ ਰਹੇ ਕਿ ਚੰਨੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ 30 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ ਜੀਵੀਕੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਲਿਮਿਟਿਡ ਨਾਲ ਹੋਏ ਬਿਜਲੀ ਖਰੀਦ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਥਰਮਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਖਰੀਦ ਕੇ 'ਬਿਜਲੀ ਖਰੀਦ ਸਮਝੌਤੇ' ਦਾ ਵੀ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 6 ਜਨਵਰੀ, 2023

ਚਾਂਦੀ ਰੰਗਾ ਸਫ਼ਰ

ਇਸ ਅੰਕ ਨਾਲ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦਾ 25ਵਾਂ ਵਰ੍ਹਾ, ਭਾਵ ਸਿਲਵਰ ਜੁਬਲੀ ਸਫ਼ਰ, ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਢਾਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਾਲ ਵਰ ਮੇਚ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਘੜ ਸਿਆਣੇ ਪਾਠਕਾਂ, ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਜਿਸ ਆਸ਼ੇ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਹਰ ਹਾਲ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰਚਾ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਦੇ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੰਨੇ ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਨਿੱਕਲ ਪਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਾਡੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰੇ ਅਤੇ ਹੁਲਾਰੇ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਹੁੰਗਾਰੇ ਅਤੇ ਹੁਲਾਰੇ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਸ਼ਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪਰਚੇ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਨੇ ਅੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਿਆਈਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਰਚੇ ਦੀ ਤੋਰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਉਹੀ ਹੋਸ਼ਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਸਫ਼ਰ ਜਿਉਂਦਾ ਤਿਉਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਨੂੰ ਸਾਥੋਂ ਵਿਛੜਿਆਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋ ਚੱਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਹੁੰਗਾਰਾ ਪਰਚੇ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਮਾਰ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਸਭ ਕੁਝ ਠੱਪ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਦ ਵੀ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਬੋਝਾ ਵਿਘਨ ਜ਼ਰੂਰ ਪਿਆ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਪਰਚੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਨੇਹੀ ਮੁੜ ਮਿਲ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਰੰਗ ਮੁੜ ਉਘੜ ਪਏ।

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਢਾਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ, ਫਿਰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਆਮਦ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਵਾਹਵਾ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੇ ਪੈਰ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਮੀਡੀਆ ਅੰਦਰ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਆਖਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਦੌਰ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਸਾਬਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਬਦਲ ਨਹੀਂ। 1990ਵਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਇਹੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਇਸ ਹਨੇਰੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਾਰੀ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਮੜਕ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਅਤਿ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚੱਲੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਲ-ਪਲ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ, ਹੋਰ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਆਮਦ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਹੁਣ ਬੱਸ ਇਕ-ਛੇਦ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਿਜੀਟਲ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰੁਝਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਡਿਜੀਟਲ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਯੁੱਗ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਝ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲੀ ਬੇਵਸਾਹੀ ਅਤੇ ਕਾਹਲ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਭਰੋਸਗੀ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਹਾਲ ਡਿਜੀਟਲ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਹੈ। ਵੀਡੀਓ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਪੁੱਜ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਸੱਚੀ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਝੂਠੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੱਖਲਾ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਦੌੜ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਸਭ ਨੇਮ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਵੀ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਉਹ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਨਿੱਤ ਝੁੱਲਦੀ ਹਨੇਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤਬਦੀਲੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨੇਮ ਹੈ। ਪੁਰਾਣਾ ਬੜਾ ਕੁਝ ਪਿਛਾਂਹ ਛੱਟਦਾ ਜਾਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵਿਆਂ ਨੇ ਲੈਣੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਖੇਤਰ ਵੀ ਇਸ ਨੇਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਮੜਕ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦਾ ਅੱਛਾ-ਖਾਸਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁਣ ਡਿਜੀਟਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਨਸ਼ਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵੀ ਹੋਰ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਅਜਿਹੀ ਅਣਗਿਣਤ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ 25ਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਆਪਣੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਦੇ ਦਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉਸੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਜਹਾਜ਼ ਅਤੇ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਨੌਜਵਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਚਾਰਟਰਡ ਉਡਾਣ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 300 ਦੇ ਕਰੀਬ ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਜਹਾਜ਼ ਫਰਾਂਸ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਭੇਜਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਖਸ ਵੱਲੋਂ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਅਸਲ ਤਸਵੀਰ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਨ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। 2023 ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਅਤਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।



ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ
ਈਮੇਲ: n4navkiran@gmail.com

ਮੁੰਬਈ ਮੋਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ 300 ਦੇ ਕਰੀਬ ਭਾਰਤੀ ਮੁਲ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਦੇ ਨਿਕਾਰਾਗੁਆ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਉਡਾਣ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦੁਬਈ ਤੋਂ ਉੱਡੀ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਇਹ ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਖੋਫਨਾਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ।

ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ 'ਏਜੰਟ' ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉੱਥੋਂ 'ਡੌਕੀ' ਰਾਹੀਂ ਖਤਰਨਾਕ ਰਸਤੇ ਜ਼ਰੀਏ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਏਜੰਟ ਨਿਕਾਰਾਗੁਆ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਵੈਨੇਜ਼ੁਏਲਾ, ਕੋਲੰਬੀਆ, ਇਕੁਆਡਰ, ਅਲ ਸਲਵਾਡੋਰ, ਗੁਆਟੇਮਾਲਾ, ਹਾਂਡੂਰਸ, ਪਨਾਮਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਜਾ ਉਤਾਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਮੇ ਬਾਰਡਰ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਏਜੰਟ ਸਪੇਨ ਜਾਂ ਹਾਲੈਂਡ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਰਮਿਆਨ ਕਈ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 2019 ਵਿੱਚ ਛੇ ਸਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਝੁਲਸਦੇ ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਰੇਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਹੀਟ ਸਟ੍ਰੋਕ ਨਾਲ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਨਵਰੀ 2022 ਵਿੱਚ ਗੁਜਰਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਜੀਐ ਕੈਨੇਡਾ ਰਸਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਮਨਫੀ 35 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿੱਚ ਜੰਮ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਸਨ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਏਜੰਟ 75 ਲੱਖ ਤੋਂ 1 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਵਸੂਲਦੇ ਹਨ; ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ 50 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਉਹ ਕਾਰਨ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਜ਼ੋਖਮ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਪਨਾਮਾ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਜੰਗਲ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਇੱਥੋਂ ਨਿੱਕਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ

ਹਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ 2022-23 ਦੌਰਾਨ 96 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 50 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ 7 ਲੱਖ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।



ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਪਰਵਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਾਤੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਪਾਣੀ, ਉਪਜਾਊ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਰਵਾਸ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਪਰਵਾਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਜੋਖਮ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਪਰਵਾਸ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਉੱਪਜ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕੋ ਜਾਣੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਵਾਪਸ ਭੇਜਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮੁਲਕ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਪਰਵਾਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦਾਅਵਾ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਰਹੇ ਹਾਂ' ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ; ਭਾਵ, ਸਥਾਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਤ ਭਵਿੱਖ ਕਾਰਨ ਨੌਜਵਾਨ ਇੱਥੋਂ ਨਿੱਕਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਸਤਾਏ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਗਿਣਤਯੋਗ ਹਿੱਸਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਹਲ ਪਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਕਲੋਨੀ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ 39 ਸਾਲਾ 'ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ' ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚਲੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਹਕੀਕੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਅਤੇ ਚਾਰ ਐਮ.ਏ. ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਦਾ ਨੈੱਟ ਦਾ ਪੇਪਰ ਜੇ.ਆਰ.ਐਫ. ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੀ ਰਕਮ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ 'ਮਹਿਮਾਨ ਅਧਿਆਪਕ' (ਗੈਸਟ ਫਕੈਲਟੀ) ਵਜੋਂ ਮਹਿਜ਼ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ 'ਤੇ 'ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ' ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿਰਫ ਕਹਿਣ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ, ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਐਸਤਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰੁਪਏ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਗੈਸਟ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਮਸਾਂ 6-7 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਚਕਾਚੌਧ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਿੱਚ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਲਈ ਖਾਤੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ

ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਤੀ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਫਸੀਆਂ 35 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੁੜੀਆਂ ਵਤਨ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਕੁਰਲਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਸਨ: 'ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਦਿੱਕਤ ਵਿੱਚ ਹਾਂ, ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਕੱਢੋ, ਅਸੀਂ ਓਮਾਨ ਵਿੱਚ ਫਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੈ।' ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਖਾਤਰ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਵਿੱਚ ਲੱਗਭੱਗ 35 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰੀਬ 5 ਲੱਖ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਆਬੂ ਧਾਬੀ ਵਿੱਚ, ਲੱਗਭੱਗ 6 ਲੱਖ 73 ਹਜ਼ਾਰ ਓਮਾਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਚੋਟੀ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖਾਤੀ ਮੁਲਕ ਤਾਂ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਫਰਾਂਸ ਵੱਲੋਂ ਮੋੜੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤੀ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ 'ਮਾਡਲ' ਸੂਬਾ ਦਰਸਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਆਪ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਆਪ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਮਗਜ਼ੇ ਤਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਫਰਾਂਸ ਤੋਂ ਮੋੜਿਆ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚਿਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਐਸ.ਪੀ. ਰੌਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਗੁਜਰਾਤ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 20 ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਗੁਜਰਾਤ ਪੁਲਿਸ 'ਏਜੰਟਾਂ' ਦੀ ਪੈੜ ਨੱਪ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ 'ਏਜੰਟਾਂ' ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਦਾ ਇਹ ਕੋਈ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਸਿਰਫ ਏਜੰਟਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਤ੍ਰਾਸਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਹਿਮ ਮਾਲਟਾ ਕਿਸਤੀ ਕਾਂਡ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜਦ ਦਸੰਬਰ 1996 ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਯੂਰਪ ਜਾਣ ਦਾ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਤੀ ਡੁੱਬ ਜਾਣ ਕਾਰਨ 270 ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 170 ਮੁੰਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ। 2016 ਦਾ ਪਨਾਮਾ ਕਾਂਡ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਜਾਊ ਧਰਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਥੋਂ ਸਿਰਫ 'ਬਰੇਨ-ਡਰੇਨ' ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਬਲਕਿ ਪੂੰਜੀ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਥੇ ਉਹ ਹਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਸਰਕਾਰ ਫੌਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਵਾਜਬ ਭਾਅ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇ, ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਸਨਅਤਾਂ ਲਗਾਈਆ ਜਾਣ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦੇਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਬਹਾਲ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਸਮੂਹ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦੇਵੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਰ

ਚੌਢੀ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ !

ਚੰਦ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੇ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਆਈ ਜਾਣ ਰੁੱਤਾਂ ਕਦੇ ਗਰਮੀ ਸਿਆਲ ਜੀ। ਹਫਤੇ ਮਹੀਨੇ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਾਲ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਲੀਲਾ ਬਣੀ ਏ ਕਮਾਲ ਜੀ। 'ਟਿੱਕ ਟਿੱਕ' ਘੜੀ ਵਾਲੀ ਦੇਂਦੀ ਏ ਚਿਤਾਵਨੀ ਪਲਾਂ ਦਾ 'ਵਰਤਮਾਨ' ਬਣੇ 'ਭੂਤ-ਕਾਲ' ਜੀ। ਸੂਰਜ ਪਿਆਰਾ ਨਿੱਘਾ ਲਗਦਾ ਸਿਆਲ ਵਿੱਚ ਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਏ ਜਿਉਣਾ ਏ ਮੁਹਾਲ ਜੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ 'ਵੱਖਰ' ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਈਏ ਕੁੱਝ ਨਫਰਤਾਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਾਲੇ ਲਾਹੀਏ 'ਜੰਗਾਲ' ਜੀ। 'ਬਾਏ ਬਾਏ' ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ 'ਤੇਈ' ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਤੇ 'ਚੌਢੀ' ਤਾਈਂ ਆਖੀਏ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਜੀ!

ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਟੇਕ ਹੁਣ ਜਾਸੂਸੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰਾਂ ਉੱਪਰ

ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਗਾਸਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣੀ ਹੈ। ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਤੇ 'ਦਿ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਨੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਭਾਰਤੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਰਟਫੋਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਦਿ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਨੇ ਐਪਲ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੇ ਬਾਹਰ-ਮਰੋੜ ਹੱਥਕੜਿਆਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਗਾਸਸ ਖਰੀਦਿਆ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੋਜੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਵਰਤਿਆ ਵੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

2017 ਦਾ ਵਪਾਰਕ ਡੇਟਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਓ. ਗਰੁੱਪ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਲਈ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਦਰਮਾਦਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 'ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੇ ਯੇਰੂਸਲਮ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ 2017 'ਚ 3 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਡਿਫੈਂਸ ਸੌਦੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਤੋਂ ਪੈਗਾਸਸ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ (ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਡਿਫੈਂਸ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਏਜੰਸੀ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਦੇ ਸਿਗਨਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ ਕੋਗਨਾਈਟ ਫਰਮ ਤੋਂ ਖਰੀਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਜਾਸੂਸੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।) ਫਿਰ ਇੰਪੋਰਟ ਡੇਟਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਓ.ਸੀ.ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. (ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਐਂਡ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ) ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪਰੈਲ 2017 'ਚ ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਓ. ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ ਡਿਫੈਂਸ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜੋ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਦੀ ਖੋਪ (ਡੈੱਲ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਰਵਰ, ਸਿਸਕੋ ਨੈੱਟਵਰਕ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਮਾਨ, ਯੂ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਬੈਟਰੀਆਂ) ਮੰਗਵਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਪੈਗਾਸਸ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਮਾਨ ਵਰਗੇ ਸਨ। ਪੈਗਾਸਸ ਰਾਹੀਂ ਜਾਸੂਸੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਗਾਸਸ ਖਰੀਦਿਆ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਡਿਜੀਟਲ ਜਾਸੂਸੀ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਨ ਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੋਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ 'ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪੈਗਾਸਸ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਆਈਫੋਨ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕੰਪਨੀ ਐਪਲ ਨੇ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਆਈਫੋਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਕੰਨੇ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੋਨਾਂ 'ਚ 'ਹਕੂਮਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੇ' ਹਮਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 20 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮਹੂਆ ਮੋਇਤਰਾ ਵਰਗੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਸਨ। ਨਿਊਜ਼ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਦਿ ਵਾਇਰ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸਿਧਾਰਥ ਵਰਧਰਾਜਨ ਅਤੇ ਓ.ਸੀ.ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਦੇ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਆ ਸੰਪਾਦਕ ਆਨੰਦ ਮੰਗਨਾਲੇ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਐਮਨੈਸਟੀ ਦੀ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਲੈਬ ਵੱਲੋਂ ਡੂੰਘੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਿਵਾਈਸਾਂ ਉੱਪਰ ਪੈਗਾਸਸ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਮੁੜ ਸਵਾਲਾਂ 'ਚ ਘਿਰ ਗਈ ਹੈ।

ਐਮਨੈਸਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਰਥ ਵਰਧਰਾਜਨ ਦੇ ਫੋਨ ਨੂੰ ਪੈਗਾਸਸ ਦੁਆਰਾ 2018 'ਚ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 2021 'ਚ ਲੀਕ ਹੋਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਪੈਗਾਸਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 1,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰਤੀ ਫੋਨ ਨੰਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੂਚੀ ਐਮਨੈਸਟੀ ਅਤੇ ਪੈਰਿਸ ਆਧਾਰਿਤ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਲਾਭਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ

ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਏਜੰਡੇ ਵਾਲੀ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਲਮੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈੱਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਡੱਕਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

'ਦਿ ਫੋਰਬਿਡਨ ਸਟੋਰੀਜ਼' ਦੁਆਰਾ ਨਿਊਜ਼ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਡੂੰਘੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। 2019 'ਚ ਵਟਸਐਪ ਨੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਸਮੇਤ 1400 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਫੋਨਾਂ 'ਚ ਮਾਲਵੇਅਰ ਪਲਾਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

2021 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਰਿਟਾਇਰਡ ਜੱਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਬਣਾਈ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਧਾਰਥ ਦੇ ਡਿਜੀਟਲ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਾਂਚ 2022 'ਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਉਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਜਨਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਦਰਅਸਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਕਨੀਕੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ 'ਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 'ਦਿ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਦੀ 27 ਦਸੰਬਰ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਐਪਲ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੋਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਐਪਲ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਲਰਟ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ। ਐਪਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਲਰਟ ਤੇ ਐਮਨੈਸਟੀ ਦੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਪੈਗਾਸਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸੱਚ ਛੁਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।

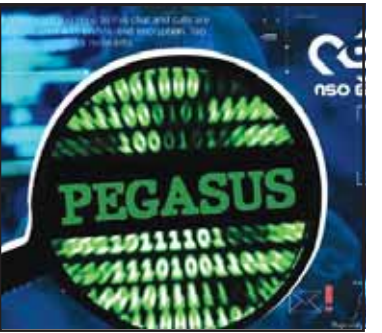
ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਧਾਰਥ ਸਮੇਤ 150 ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਕਾਰਨ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 2021 'ਚ 'ਦਿ ਫੋਰਬਿਡਨ ਸਟੋਰੀਜ਼' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪੈਗਾਸਸ ਕਈ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇਤਾਵਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਐਮਨੈਸਟੀ ਨੇ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਵਰ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਓ. ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਬਦਨਾਮ 'ਬਲਾਸਟਪਾਸਟ' ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਤੰਬਰ 2021 'ਚ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੈਬ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਐਪਲ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਤੋੜ ਵਜੋਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦਾ ਅਪਗ੍ਰੇਡ 16.6.1 ਪੈਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ।

2021 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਚ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਐਪਲ ਨੂੰ ਅਲਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਐਮਨੈਸਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ 'ਚ 'ਦਿ ਵਾਇਰ' ਦੇ ਮੋਦੀ ਸੰਪਾਦਕ ਸਿਧਾਰਥ ਵਰਧਰਾਜਨ ਅਤੇ ਓ.ਸੀ.ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. (ਜਿਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀ ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਪੈਗਾਸਸ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਸੀ) ਦੇ ਆਨੰਦ ਮੰਗਨਾਲੇ ਦੇ ਐਪਲ ਫੋਨਾਂ ਉੱਪਰ ਪੈਗਾਸਸ ਦੀ ਪੈੜ ਮੁੜ ਨੱਪੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿਧਾਰਥ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਵਰਗੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਚੁਭਦੇ ਹਨ? ਉਹ ਨਿਪਤਕ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ/ਤਬਸਰੇ ਕਾਰਨ ਨਿਸ਼ਾਨੇ

'ਤੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ:

"23 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਓ.ਸੀ.ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਸ ਸਟੋਰੀ ਲਈ ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਅਜਿਹੇ ਸਮੂਹ ਦਾ



ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਗੁਪਤ ਰੂਪ 'ਚ ਕੌਰੋੜਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਮੂਹ ਦਾ ਜਨਤਕ ਸਟਾਕ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਤੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਮੰਗਨਾਲੇ ਦੇ ਫੋਨ ਦਾ ਜੋ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਸ 'ਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਇਨਕੁਆਰੀ ਦੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਕ ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ ਡਿਵਾਈਸ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਪੈਗਾਸਸ ਪਲਾਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਬਦਨਾਮ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਬਾਰੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਕੰਪਨੀ ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਓ. ਸਮੂਹ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

"ਦੋਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਡਿਵਾਈਸਾਂ ਉੱਪਰ ਪੈਗਾਸਸ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਪੈੜ ਨੱਪਣ" ਬਾਰੇ ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦਾ ਪ੍ਰੈੱਸ ਬਿਆਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਬ ਨੇ ਆਨੰਦ ਮੰਗਨਾਲੇ ਦੇ ਡਿਵਾਈਸ ਤੋਂ ਜ਼ੀਰੋ-ਕਲਿੱਕ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਦੇ ਸਬੂਤ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਫੋਨ ਉੱਪਰ 23 ਅਗਸਤ 2023 ਨੂੰ ਆਈਮੈਸੇਜ ਉੱਪਰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਤੇ ਜੋ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੈਗਾਸਸ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਇੰਸਟਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੋਨ ਆਈ.ਓ.ਐੱਸ. 16.6 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਪਲਬਧ ਨਵੀਨਤਮ ਵਰਜ਼ਨ (ਐਪਲ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦਾ) ਸੀ।

"ਇਕ ਜ਼ੀਰੋ-ਕਲਿੱਕ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਜੋ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਨੂੰ ਇਕ ਟਾਰਗੇਟ ਡਿਵਾਈਸ ਉੱਪਰ, ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਲਿੱਕ ਉੱਪਰ ਕਲਿੱਕ ਕਰਨਾ, ਇੰਸਟਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

"ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਲੈਬ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰ-

ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਈਮੇਲ ਪਤੇ ਦੀ ਵੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਡਿਵਾਈਸ ਉੱਪਰ ਪੈਗਾਸਸ ਹਮਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਬਲਾਸਟਪਾਸਟ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਤੰਬਰ 2023 'ਚ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੈਬ ਵੱਲੋਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਐਪਲ ਦੁਆਰਾ ਆਈ.ਓ.ਐੱਸ. 16.6.1 (ਸੀ.ਵੀ.ਈ.-2023-41064) ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਪੈਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

"ਹਮਲੇ ਦੇ ਵਕਤ ਆਨੰਦ ਮੰਗਨਾਲੇ ਦਾ ਫੋਨ ਇਸ ਜ਼ੀਰੋ-ਕਲਿੱਕ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਅੱਗੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਾਲਤ 'ਚ ਸੀ। ਫਿਲਹਾਲ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੇ ਡਿਵਾਈਸ 'ਚ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉ ਹਮਲਾ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।"

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਿਧਾਰਥ ਦੇ ਫੋਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਐਮਨੈਸਟੀ ਦੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ: "ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਲੈਬ ਨੇ ਸਿਧਾਰਥ ਵਰਧਰਾਜਨ ਦੇ ਆਈਫੋਨ 11 ਦੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪੈੜ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜੋ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਤੂਬਰ 2023 'ਚ ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਓ. ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਪੈਗਾਸਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਫੋਨ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

"ਸਿਧਾਰਥ ਵਰਧਰਾਜਨ ਦੇ ਆਈਫੋਨ ਦੇ ਹੋਮਕਿੱਟ ਲੋਗ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਪੈਗਾਸਸ ਹਮਲਾਵਰ ਦੇ ਈਮੇਲ ਅਕਾਊਂਟ ਵੱਲੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਆਨੰਦ ਮੰਗਨਾਲੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹੋਮਕਿੱਟ ਲੋਗ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਅਟਾਲੇਮਅਰਨਿਵਾਅ@ਪਰੋਟੋਨਮਏ ਐਪਲ ਅਕਾਊਂਟ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਡਿਵਾਈਸ ਦੀ ਹੋਮਕਿੱਟ ਸਰਵਿਸ ਨਾਲ 16 ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਨੂੰ ਲੱਗਭੱਗ 14:36:09 ਯੂ.ਟੀ.ਸੀ. ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆਈ.ਓ.ਐੱਸ. 16.6.1 ਵਰਜ਼ਨ ਉੱਪਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਬਲਾਸਟਪਾਸਟ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

'ਦਿ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਐਲਰਟ ਸੂਚੀ ਵਿਚਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮਹੂਆ ਮੋਇਤਰਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਡੇਟਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਵੀਨ ਚੱਕਰਵਰਤੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਪਲ ਨੇ ਜਾਸੂਸੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਬਾਰੇ ਚੁਕੰਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ) ਦੇ ਫੋਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੀ ਜਿਸ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਫਰਮ 'ਆਈਵੈਰੀਫਾਈ' ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੋਨਾਂ ਉੱਪਰ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪੈੜ ਮਿਲੀ। ਮਹੂਆ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਹੇ ਅਡਾਨੀ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਕਰਕੇ ਸੰਸਦ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਐਪਲ ਦੀਆਂ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ

ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਉੱਪਰ ਕਿਵੇਂ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਐਪਲ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਕੰਨੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹਟ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਬਾਰੇ 'ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

"ਖਬਰ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਐਪਲ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਿਰਾਟ ਭਾਟੀਆ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ, ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਐਪਲ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗ਼ਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਤਿੱਖੀ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦਫ਼ਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਜਨਤਕ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਪਲ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪੇਜ ਉੱਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।"

ਐਮਨੈਸਟੀ ਦੇ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਲੈਬ ਮੁਖੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਸਾਡੇ ਨਵੀਨਤਮ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਆਪਣੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੈਦ, ਭੰਡਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ, ਦਾਬੇ ਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਸਮੇਤ ਜ਼ਬਰ ਦੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੈਗਾਸਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਮੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਨਿੱਜਤਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਘਾਣ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਖੁਲਾਸੇ ਬੇਹੱਦ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੋਂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵੀ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਸੂਸੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਬਣਾਈ ਤਕਨੀਕੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਵਿਚ 'ਮਾਲਵੇਅਰ' ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਐੱਨ.ਵੀ. ਰਮੱਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਸਾਲ ਮਾਰਚ 'ਚ ਫਾਇਨੈਂਸ਼ੀਅਲ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੇ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ ਸੀ ਕਿ ਪੈਗਾਸਸ ਦੀਆਂ 'ਪੀ.ਆਰ. ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ' ਤੋਂ ਡਿਕਰਮੰਦ ਮੋਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ 120 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਰਮਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਓ. ਜਿੰਨੀਆਂ ਬਦਨਾਮ ਨਾ ਹੋਣ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਓ. ਦੇ ਇਕ ਦਰਜਨ ਸ਼ਰੀਕਾਂ (ਇੰਟੈਲੈਕਸਾ, ਕੋਗਨਾਈਟ ਵਗੈਰਾ) ਦੇ ਇਸ ਬੋਲੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਏਜੰਡੇ ਵਾਲੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬੇਕਿਰਕ ਹਮਲੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਲਮੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈੱਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਡੱਕਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਆਲਮੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੁਚਕ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 150ਵੇਂ ਸਥਾਨ ਤੋਂ 161ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਾ ਡਿਗਿਆ ਹੈ। ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਚੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੈੱਸ ਜਿੰਨੀ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈ, ਓਨੀ ਆਜ਼ਾਦ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ! ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਰਾਜ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਡੀ.ਐੱਨ.ਏ. ਵਿਚ ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਨਿਊਜ਼ਕਲਿੱਕ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉੱਪਰ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰਬੀਰ ਪੁਰਕਾਇਸਬ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਝੂਠ ਦੁਨੀਆ ਅੱਗੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਨੰਗਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੋਕ ਰਾਇ ਕਿਵੇਂ ਉੱਸਰੇ ਜੋ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹੱਥ ਰੋਕ ਸਕੇ।

ਜਸੂਸੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਪੈਗਾਸਸ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ...

ਪੈਗਾਸਸ ਮਿਲਟਰੀ ਗਰੇਡ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਹੈ ਜੋ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਸਾਈਬਰ-ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕੰਪਨੀ ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਓ. (ਨਿਵ, ਸਾਲੇਵ ਐਂਡ ਓਮਰੀ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਗਰੁੱਪ) ਨੇ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਗਸਤ 2016 'ਚ ਲਾਂਚ ਹੋਇਆ। ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਓ. ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਕ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਡਿਫੈਂਸ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਜਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਓ. ਆਪਣੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਉੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਚਦਾ ਹੈ। ਸਪਾਈਵੇਅਰ (ਜਾਸੂਸੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ) ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਰੂਪ ਫੋਨ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਸਿੰਗ

ਹਮਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ; ਭਾਵ ਈਮੇਲ ਜਾਂ ਟੈਕਸਟ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਟਾਰਗੇਟ ਨੂੰ ਘੁਸਪੈਠੀਆਂ ਲਿੱਕ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਟਾਰਗੇਟ ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਲਿੱਕ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੋਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਇੰਸਟਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਪੈਗਾਸਸ ਕਿਸੇ ਘੁਸਪੈਠੀਆਂ ਲਿੱਕ ਉੱਪਰ ਕਲਿੱਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਟਾਰਗੇਟ ਡਿਵਾਈਸ ਉੱਪਰ ਇੰਸਟਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਜ਼ੀਰੋ ਕਲਿੱਕ' ਹਮਲੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਗਾਸਸ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਫੋਨ ਨਿਗਰਾਨੀ ਯੰਤਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਟੈਕਸਟ ਸੁਨੇਹਿਆਂ, ਫੋਨ ਕਾਲਾਂ, ਫੋਟੋਆਂ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਤੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੋਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਫੋਨ ਦਾ ਗੈਲ-ਟਾਈਮ

ਕੈਮਰਾ, ਲੋਕੇਸ਼ਨ, ਮਾਈਕ੍ਰੋਫੋਨ, ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਆਡੀਓ ਜਾਂ ਵੀਡੀਓ ਤੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਸੂਸੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ 'ਚ ਹੈ (ਅੱਪ-ਟੂ-ਡੇਟ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵਾਲੇ ਡਿਵਾਈਸ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਸਿਧਾਰਥ ਤੇ ਆਨੰਦ ਦੇ ਐਪਲ ਫੋਨਾਂ 'ਚ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੱਸਦੀ ਹੈ)। ਪੈਗਾਸਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੈਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੋਨ/ਡਿਵਾਈਸ ਦੀਆਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਡੇਟਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਹੈਕਰ ਡੇਟਾ ਮੋਟੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਲੈ ਕੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ; ਸਰਕਾਰੀ ਹੈਕਰ/ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਕੂਮਤਾਂ ਨੇ ਪੈਗਾਸਸ ਵਰਗੇ ਜਾਸੂਸੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਦਰਵੇਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ

ਕਈ ਮਨੁੱਖ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਿਆਂ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਛੁਡਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਲੋਕ-ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਆਦਿ-ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦਾ ਇਕ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ:

ਫਰੀਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ ਦਿਲ ਦੀ ਲਾਹਿ ਭਰਾਂਦਿ॥

ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਏ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ॥60॥

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਅਤੇ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸਮਰਪਣ ਨਾਲ ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਅਰਥਾਤ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾ। ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੁੱਖਾਂ ਵਰਗਾ



ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਜਿਗਰਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਸਹਿਣ-ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਿਧਰਿਆਂ ਦੀ ਧਿਰ ਬਣਨਾ ਵੀ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ, ਇਹ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਦਰਵੇਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਐਸੋ-ਇਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ 2016 ਵਿਚ ਮਿਲੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਚੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਉਪਕਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜਵੰਦ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਆਈ ਆਈ ਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਉਚ-ਪੱਧਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ, ਕੁਦਰਤੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੰਜ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਵੇਨਿਊ ਦੇ ਇੱਕ ਆਹਲਾ ਉਚ ਅਫਸਰ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਦੇ ਮਿਰਾਂਡਾ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਘਰ 1951 ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਨੇ ਆਪ ਵੀ

ਉਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਆਹਲਾ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹੁਣ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਦਿੱਲੀ ਆਈ ਆਈ ਟੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ। ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਆਈ ਆਈ ਟੀ ਤੋਂ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਾਸਟਰ ਡਿਗਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਟੈਕਸਸ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਿਊਸਟਨ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰੇਟ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਨੋਵਾਸਕੋਸ਼ੀਆ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਡਲਹੋਜ਼ੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ ਵੀ ਮਿਲੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਆ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਆਈ ਆਈ ਟੀ ਵਿਚ ਬੜੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਨਾਮੀ ਹਸਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਗਵਰਨਰ ਰਘੁਰਾਮ ਰਾਜਨ ਦਾ ਵੀ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਆਈ ਆਈ ਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਕੁੱਝ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਏ ਜੋ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਘ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁੱਝ ਛੱਡ ਛੁਡਾ ਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਲਈ ਇਹ ਉਚੀਆਂ-ਉਚੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇ ਬੇਮਾਅਨਾ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਸਕੂਨ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਖੇਤ ਵਿਚ ਰੈਣ-ਬਸੇਰਾ ਕਰਕੇ ਪੁਰਨਤਾ ਵੱਲ ਵਧੀ। ਸੰਨ 1982 ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੱਖ-ਕਾਨਿਆਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਇਕ ਝੋਪੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਸ਼ਿਆਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲਈ ਨਾ ਕੋਈ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਸਹੂਲਤ। ਉਹ ਕੱਚੇ ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ 60 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਆਪਣੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਬੀਜ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦਿਆਂ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ 1982 ਤੋਂ ਹੀ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਦਿਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ 'ਸ਼ਰਮਿਕ ਆਦਿਵਾਸੀ ਸੰਗਠਨ' ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਅਨੁਰਾਗ ਮੋਦੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, "ਉਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇਂਦਰ-ਬਿੰਦੂ ਕੁਦਰਤ ਸਬੰਧੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁੱਖ ਉਗਾਉਣ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦਾ ਮਨੁੱਖ ਹੈ, ਉਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।" ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕ ਜੋ ਇਕਾਂਤ-ਪਸੰਦ ਹਨ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਅਨੁਰਾਗ ਮੋਦੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਸੰਗਰਾਮ ਸਿਨਹਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ "ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਕੀਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਜੋ ਉਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਰਥਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੌਲਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਵਰਤ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਮੋ



ਸੋਪੀਅਨਜ਼ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਪ੍ਰੰਪਰਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਸਵੈ-ਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਪੱਧਰ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਪੈਮਾਨਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਅਜੀਵਕਾ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।" ਉਸ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਤਿੰਨ ਕੁਝ ਤੇ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਈਕਲ ਹੈ।

ਅੱਜ ਜਿਸ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਜੰਗਲ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਭ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਇਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਦ-ਚਿੰਨ੍ਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸਾਡੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਰਹਿਣਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਬ, ਜਾਮਣ, ਚੀਕੂ, ਅਲੀਚੀ, ਅੰਜੀਰ, ਮੌਸਮੀ, ਸੰਤਰੇ, ਕੀਨੂੰ, ਰੀਠਾ, ਮੁਨੱਕਾ, ਮਹੂਆ

ਕਾਜੂ, ਸੀਤਾਫਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਫਲਦਾਰ ਰੁੱਖ ਉਗਾਉਣੇ ਸਿਖਾਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਰੁੱਖ ਲਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਲੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੁੰਦੀ; ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ:

ਮੇਰੀ ਫੁੱਧੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਾਹ ਤੇ ਫੁੱਧ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦੀ ਹੈ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਨਾ ਮੈਂ ਤਰਲੇ ਲੈ ਰਿਹਾ।

ਪ੍ਰੰਤੂ 2016 ਵਿਚ ਬੈਤੁਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਘੋੜਾ ਡੋਂਗਰ ਦੀ ਇੱਕ ਉਪ-ਚੋਣ ਆ ਗਈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਬਾਹਰਲਾ ਸ਼ੱਕੀ ਆਦਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਲੋਕ ਸਾਗਰ ਨੇ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੱਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਬਹੁਤ ਉਚ-ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਬਹਿਰੂਨੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਉਚ-ਪੱਧੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਆਈ ਆਈ ਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਕੁੱਝ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਿਆ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਪੱਖੋਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਜੋ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੀਆਂ; ਭਾਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ 'ਅਰਬਨ ਨਕਸਲ' ਜਾਂ 'ਮਾਉਵਾਦੀ' ਆਦਿ ਕਹਿ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਮਾਂਸੂ ਕੁਮਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਹਿਮਾਂਸੂ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀਣਾ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ 20 ਕੁ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਸਤਰ ਦੇ ਇਕ ਆਦਿਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ। ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹੜੱਪ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਚਲਾਇਆ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਾੜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤੇ। ਜਦੋਂ ਹਿਮਾਂਸੂ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਵੀਣਾ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰਮ ਨੂੰ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਮੁਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ 'ਅਰਬਨ ਨਕਸਲੀ' ਵਰਗੇ ਨਾਂ ਦੇ ਉਥੋਂ ਖਦੇਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਲਾ ! ਨਵਾਂ ਸਾਲ

ਮਹਿੰਗਾਈ ਸਭ ਜਾਏ ਭੁੱਖਾ ਨ ਕੋਈ ਸੌਂਦੇ, ਅਬਾਦ ਰਹੇ ਚਮਨ, ਘਰ ਸਾਫ਼ ਸੋਹਣਾ ਹੋਵੇ। ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਥਾਰ, ਹੋਵੇ ਮੁਹੱਬਤ, ਅਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਹਰ ਤਰਫ਼ ਵਿਛੋਣਾ ਹੋਵੇ।

ਆਸਾਂ, ਰੀਝਾਂ, ਸੱਧਰਾਂ ਕਦੇ ਨ ਕਤਲ ਹੋਵਣ, ਖੁਸ਼ੀ ਹਰ ਵਿਹੜੇ, ਨ ਦਰਦ ਦੁਖਾਉਣਾ ਹੋਵੇ। ਮੁੱਢਲਾ ਹੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲੇ, ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਵੰਡਦਾ ਪਿਆਰ। ਲੁਭਾਉਣਾ ਹੋਵੇ।

ਅਲਵਿਦਾ ਤੇਈ ਖੁਸ਼ਆਮਦੀਦ ਚੋਵੀ ਨੂੰ, ਕਿਲਕਾਰੀ ਮਾਰਦਾ ਨਵਾਂ ਸੂਰਜ ਉਦਾ ਹੋਵੇ। ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਿਮ, ਪਾਰਸੀ ਤੇ ਈਸਾਈ, ਪੈਣ ਜੱਫੀਆਂ ਨ ਭਾਈ ਤੋਂ ਭਾਈ ਜੁਦਾ ਹੋਵੇ।

ਨਾ ਧਰਮ ਵੰਡਣ, ਨਾ ਉਚ-ਨੀਚਤਾ ਰਤਕੇ, ਨਾ ਹੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਝਗੜੇ, ਇੱਕ ਖੁਦਾ ਹੋਵੇ। ਬੱਸ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦਿਸੇ ਹਰ ਪਾਸੇ, ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਜੁਬਾ 'ਤੇ ਦੁਆ ਹੋਵੇ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 'ਨੂਰਪੁਰੀ'

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੋਈ

ਨਵਿਆਂ ਸਾਲਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਖੇਡੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਈਂ। ਮੋਹ-ਮੁਹੱਬਤ ਵਾਲੀ ਵਰਖਾ ਸਭਨਾਂ 'ਤੇ ਵਰਸਾਈ। ਚੋਚ-ਉੱਚਕਿਆਂ, ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰਾਂ 'ਤੇ ਦਈ ਕੱਸ ਸ਼ਿਕੰਜਾ, ਜੋ-ਜੋ ਕੰਮ ਮਾੜੇ ਕਰਦਾ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਈ। ਨਾ ਕੋਈ ਘੁੰਮੋਂ ਨੰਗ-ਧੜੰਗਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਸੌਂਦੇ, ਦਾਤ ਰਿਜ਼ਕ ਦੀ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਤੂੰ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਈ। ਧੀਆਂ ਨਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਲੈਣ ਲਈ ਲਾ ਕੇ ਧਰਨੇ ਬੈਠਣ, ਧੱਕਾ ਕਰਦੇ ਲੀਡਰ ਸਾਰੇ ਕੁਰਸੀਓਂ ਪਰੇ ਹਟਾਈ। ਹੱਕ ਲੈਣ ਲਈ ਅੰਨਦਾਤਾ ਨਾ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆ ਜੂਝੇ, ਬਣਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਤਾਂ ਮੁੱਲ ਤੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦੁਆਈ। ਪੁੱਤ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗੈਰਵਾਰ ਦੀ ਭੋਟਾ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਲੀਕ ਮਨਾਂ 'ਚੋਂ ਹੁਣ ਤੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਮਿਟਾਈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਦਲਦਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਘਾਹਰ ਜਵਾਨੀ, ਮੱਤ ਐਦਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਡੁੱਬਦਾ ਦੇਸ਼ ਬਚਾਈ। ਨਵਿਆਂ ਸਾਲਾ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ 'ਨਾਗਰੇ' ਦੀ ਅਰਜ਼ੋਈ, ਮਾੜੇ ਕੰਮੋਂ ਦੂਰ ਤੂੰ ਰੱਖੀਂ ਚੰਗੇ ਕੰਮੀਂ ਲਾਈ।

-ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ 'ਮਹਿੰਦਪੁਰੀ'
ਫੋਨ: +1360-448-1989

ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਉਠ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਸਦਾ, ਨਿੱਤਨੇਮ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਲੰਗਰਾਂ 'ਚ ਕਰਾਂ ਸੇਵਾ, ਬਾਣੀ ਨਿੱਤ ਪੜ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਦਾ ਰਹੇ ਤੇਰਾ ਹੀ, ਖਿਆਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਵੀਂ ਨਵਾਂ, ਸਾਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਮੰਗਦੇ ਆ ਤੇਰੇ ਤੋਂ, ਰਿਹਾਈ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਜੀ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਵਿੰਗਾ, ਵਾਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ 'ਚ ਲੰਘੇ, ਸਾਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਸੁੱਖ ਹੋਵੇ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਲਾਡਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੈਰ ਹੋਵੇ ਦੁਨੀਆ 'ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਹੋਵੇ ਪੂਰੀ, ਘਾਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲਿਆਵੀਂ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਖੇਡਿਆਂ ਦੇ, ਦੀਵੇ ਰਹਿਣ ਜਗਦੇ ਮਿਹਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ, ਹੜ੍ਹ ਰਹਿਣ ਵਗਦੇ ਰਹੀਂ ਕੁਲਵੀਰ 'ਤੇ, ਦਿਆਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ 'ਚ ਲੰਘੇ ਸਾਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।
-ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਾਨਸੀਵਾਲ

ਨਵਾਂ ਸਾਲ

ਮੇਢੇ 'ਤੇ ਗੈਂਤੀ ਇਕ ਨੰਨ੍ਹਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਅੱਧ ਨੰਗਾ ਤਨ ਕੜਕਦੀ ਠੰਢ ਸੜਕ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਖੂਬ ਜਜ਼ੇ ਨੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਿਠਾਈਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਲਲਚਾਉਂਦੀ ਜੀਭ ਕੁੱਝ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਦੀਵੇ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਦੇਣਗੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਾਂ ਨੇ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲੇ ਸੁੱਤੇ ਫਲ ਖਰੀਦੇ, ਕੁਝ ਆਟਾ, ਕੁਝ ਦਾਲ ਬਕਾਨ ਨਾਲ ਚੂਰ-ਚੂਰ ਚਲ ਪਈ ਝੋਪੜੀ ਵੱਲ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕੀਆਂ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਚਾਰਪਾਈ 'ਤੇ ਲੱਗ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ ਬੱਚੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਉੱਚੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਪਟਾਖੇ ਚੱਲੇ ਰਾਤ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਆਸਮਾਨ ਮਾਂ, "ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ?" ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਚੁੱਪ ਕਰ, ਸੌਂ ਆ ਜਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਆਉਂਤਰਾ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਏ।"

-ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਾਲਮ

ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ
ਸਮੂਹ ਗਾਹਕਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ



ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ



Follow us on:



Toll Free **1-866-FOR-RAJA**
www.rajasweets.com
msbains@rajasweets.com

Fresh Sweets, Snacks & Food

Catering with Portable Tandoor
for up to 10000 guests

Lunch - Dinner - Take Out - Banquets

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਟੀ
ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Items Serving:

- All kinds of Sweets
- Snacks & Food
- Chaat & Tikki Stall
- Pani Poori Stall
- Bhel Poori / Pav Bhaji
- Falooda Kulfi

Catering Services:

- Wedding Ceremonies
- Receptions
- Birthday Parties
- Religious Gatherings
- Corporate Events
- Picnics / Bar-b-que

Additional Services:

- Warmers
- Chaffing Dishes
- China & Silverware
- Linen Rental
- Waiters & Bartenders

Raja Sweets & Indian Cuisine 31853 Alvarado Blvd. Union City CA 94587
Ph. (510) 489-9100 Fax (510) 489-9111

Raja Indian Cuisine & Bar 1275 W Winton Ave. Hayward CA 94545
Ph. (510) 264-9300 Fax (510) 264-9345

Call Makhn Bains or Ravinder Singh For Your Next Party

1-866-FOR-RAJA (367-7252)

www.RajaSweets.com



ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ, ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ, ਜਨਮਦਿਨ, ਪਾਰਟੀ ਲਈ
200 ਤੋਂ 1000 ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਹਾਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ।

SERVICES INCLUDE

- CATERING
- SILVERWARE
- CHINAWARE
- DECORATED HALL
- LINEN
- SEVERAL BAR OPTIONS
- SECURITY
- WAIT STAFF
- FULL SETUP INCLUDING
TABLE CLOTH, NAPKINS, CHAIRS ETC.

PARADISE BALLROOMS

4100 Peralta Blvd. Fremont, CA 94536

(510) 900-6319

info@paradiseballrooms.com

www.paradiseballrooms.com

ਨਿਰਵਿਘਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ 25ਵੇਂ ਸਾਲ 'ਚ (ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2000-2024)

ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਟਾਫ, ਕਾਲਮਨਵੀਸਾਂ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੁਲ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ

ਸਾਲ 2024 ਮੁਬਾਰਕ

ਅਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਵਾਂ ਸਾਲ 2024 ਘੁੰਗ ਵੱਸਦੀ ਕਾਇਨਾਤ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਖੇਡੇ ਤੇ ਸੁੱਭ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ!!! ਇਸ ਸਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਰ ਚੁਣੌਤੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਿੰਮਤ, ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸੂਰਜ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਮੁਬਾਰਕ!

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ	ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ	ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ	ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ	ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ	ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ	ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਰੀ	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ	ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ	
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ	ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ	ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ	ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ	ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ	ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ	ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ	ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ
ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ	ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਥਾਂਦੀ	ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ	ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਨਿੱਕੀ) ਸੇਖੋਂ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ	ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ	ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ	ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ	ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Ph: 847-359-0746

ਬੇਲਾਗ, ਬੇਬਾਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਈ

Published simultaneously from Chicago, California & New York.

e-mail: punjabtimes1@gmail.com, website: www.punjabtimesusa.com



ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ, ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਅਤੇ
ਸਮੂਹ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਢੀਂਡਸਾ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਵਲੋਂ
ਨਵੇਂ ਸਾਲ 2024 ਦੀਆਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ!

ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸੂਰਜ ਤੁਹਾਡੇ
ਪਰਿਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰੇ।



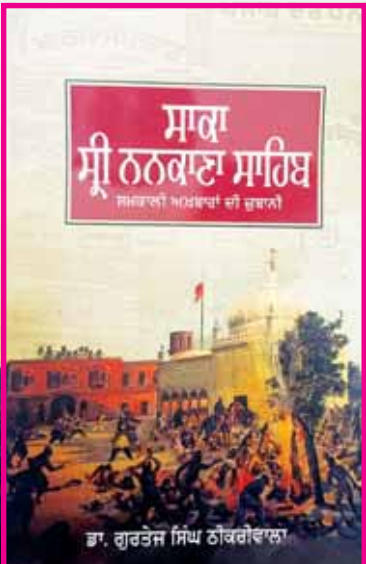
ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ



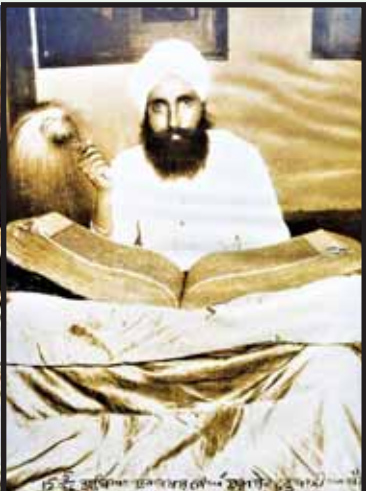
ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ: ਸਾਕਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਤੀਜੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਚੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਅਥਵਾ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਵੀਹ ਫਰਵਰੀ 1921 ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਮਹੰਤ ਨਰੈਣ ਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਰਹੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਆਤਿਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰਾਂ, ਫਵੀਆਂ, ਗੰਡਾਸਿਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੇਗੁਨਾਹ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਸਾਕੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਗੱਲ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈ। ਸਾਕੇ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਹਰ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ



ਡਾ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਾਕਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ: ਸਮਕਾਲੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ' ਦਾ ਮੁਖੜਾ।



ਸਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਈ ਬੀੜ।

ਅਖ਼ਬਾਰ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ, ਅਕਾਲ ਸੇਵਕ, ਅਕਾਲੀ, ਪੰਥ ਸੇਵਕ, ਪੰਚ, ਪੰਜਾਬ ਦਰਪਨ, ਗੜਗੱਜ ਅਕਾਲੀ, ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ

ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਵਿਚੋਂ ਦੋਵਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਭੁਗਤੇ ਲਗਭਗ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਕੁ ਸੌ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਚਾਉ ਪੱਖ ਦੇ ਖਾਸ ਖਾਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਕਾ ਵਰਤਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਕਾਂਡ ਦੇ ਕਈ ਨਵੇਂ ਪੱਖ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਡਾ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹੰਤ ਨਰੈਣ ਦਾਸ ਨੇ "ਨੇੜੇ ਤੋੜੇ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜਾਸੂਸ ਅਕਾਲੀ ਭੋਜ ਵਿਚ ਭੋਜ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਸੂਸਾਂ ਨੇ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਕਿ ਜਦ 20 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮਹੰਤ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਕੇ ਪਾਪੀ ਤੋਂ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨ ਬਚਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਸੈਂਕੜੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹੰਤ ਨਰੈਣ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਲਈ 'ਸਿੱਖ ਲੀਗ ਦੇ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ) ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬੇਰੁਖੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਅਪਨਾਉਣ ਨਾਲ 'ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਝਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਰਾਜਸੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮਝਣ ਲੱਗੀ' ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਵਰਤ ਕੇ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਈ।

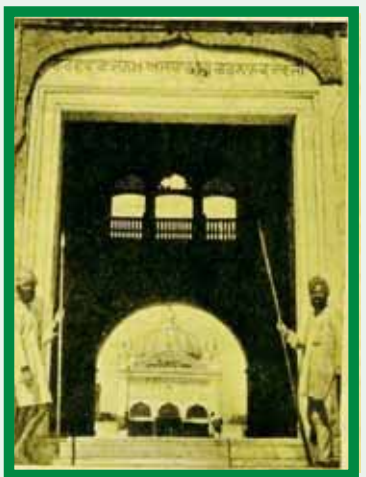
ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ 85 ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਥਾਂ-ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਪਤਾ ਦਰਸਾਉਣੀ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤਤਕਾਲੀ ਨਕਸ਼ਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਧਿਆ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਿਤ ਵਿਭਿੰਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ, ਸਰੋਤਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਬਾਰੇ ਟੁੱਟੇ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਬਾਰੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪੰਨਾ 22, 26, 29 ਅਤੇ 41 ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਇਉਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੁਖੇਨਤਾ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਢੁੱਕਵੀਂ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
ਫੋਨ: +91-94170-49417

ਲਈ ਨਵਾਂ ਜੋਸ਼ ਭਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮੌਕੇ ਮੁੜ ਚਿਤਰਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸਾਕਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 100 ਸਾਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਸਾਕੇ ਸਬੰਧੀ' ਡਾ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ਨੇ ਪੁਸਤਕ 'ਸਾਕਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ: ਸਮਕਾਲੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ' (ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।

ਲੇਖਕ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ, "ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਤਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਐਸਟੇਟ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਲਈ ਤੱਥਪੂਰਨ ਸਹਾਇਤਾ ਸ. ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਐਮ.ਏ. ਮੈਨੇਜਰ (1932 ਤੋਂ 1947 ਈਸਵੀ ਤੱਕ) ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਸਾਕੇ ਸਬੰਧੀ ਸਮੁੱਚਾ ਅਧਿਐਨ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨਾਂ/ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਫਸਟ ਅਦਾਲਤ, ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚਲੇ ਬਿਆਨਾਂ/ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਿਆਂ (ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ) ਨੂੰ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।" ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 'ਸਾਕੇ ਉਪਰੰਤ ਮਹੰਤ ਨਰੈਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਮੁਆਫ਼ ਹੋਣ' ਤੱਕ ਦੀ ਘਟਨਾਵਲੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਤਤਕਾਲੀਨ ਲਗਭਗ ਇਕ ਦਰਜਨ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ



1947 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਰਹੇ ਦੋ ਸਿੱਖ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾਲੀਆ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਝਲਕ।



ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

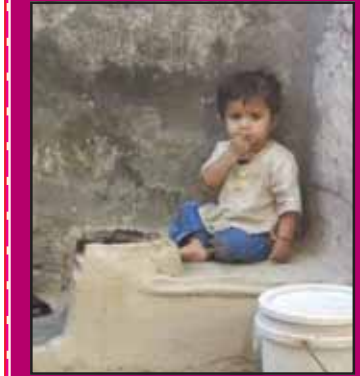
ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 13 ਜਨਵਰੀ 2024 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-620



ਟੌਪ ਕਰਨ ਉਹ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਅਕਾਸ਼ੀਂ ਮਾਰਨ ਉਡਾਰੀ ਧੀਆਂ, ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਜੁਝਣ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਰਨ ਤਿਆਰੀ ਧੀਆਂ। ਹਰ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਫਤਹਿ ਲੱਚਣ, ਛੱਡ ਜਾਣ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਧੀਆਂ, ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਪਤੀ ਦੇ, ਮੁਲਕ ਦੀ ਕਰਨ ਉਸਾਰੀ ਧੀਆਂ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-618



ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਤ ਹੁੰਦੇ ਚੋਚਲੇ, ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਏ ਖਿਲਾਰੇ, ਬੱਚੇ ਖੇਡਦੇ ਨਾਲ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ, ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਰੇ। ਮਿੱਟੀ ਲੱਗਣੇ ਇੱਕ ਹੀ ਡਰਦੇ, ਦੂਜੇ ਬੁੱਕ ਭਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਾਂਦੇ, ਬਚਪਨ ਦੇ ਦਿਨ ਸੋਹਣੇ ਯਾਰੇ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਨ ਪਲ ਬਿਆਉਂਦੇ। -ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 'ਨੂਰਪੁਰੀ'

ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਲਾ ਢਾਸਣਾ, ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਚੌਕਾ ਖੇਡ ਬਣਾਈ। ਮਿੱਟੀ ਖਾਣ ਦਾ ਸਵਾਦ ਹੀ ਵੱਖਰਾ, ਨਾਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟਿਕ ਟਿਕੀ ਲਾਈ। ਸੂਤੀ ਲੀੜੇ ਲੱਤੇ ਨਾਲੇ, ਗਲ 'ਚ ਤਵੀਤੀ ਪਾਈ।

ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲ ਤਸਵੀਰ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਲੈ ਆਈ। -ਹਰਜੋਤ ਕੌਰ ਮਹੇਸ਼ਪੁਰਾ

ਲਿੱਪ ਪੋਚ ਕੇ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਚੌਕਾ ਬੇਬੇ ਨੇ ਚਮਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਕੇ ਮੌਕਾ ਉਪਰ ਧਰਨਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਹ ਮੂੰਹ ਕੁੱਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮੰਗੇ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ। -ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਫੋਨ: 98783-37222

ਛੁੱਟੀ ਢਾਹਿਆਂ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਵਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਤਿਪਕ ਤਿਪਕ, ਤਿੜ ਤਿੜ ਢਹਿ ਜਾਂਦਾ ਢਾਰਾ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਦੋ ਟਾਪਾਂ ਚੌਕਾ, ਚੁੱਲ੍ਹਾ, ਭੱਠੀਆਂ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਢਹਿ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਗਰੀਬ ਬੱਚਾ ਉਡੀਕ ਖਾਣੇ ਦੀ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਢੁੱਠੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਸੱਚੀ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਵਾ, ਭੱਠੀ, ਪਾਥੀਆਂ, ਲੱਕੜੀਆਂ ਕਾੜੁਨੀ 'ਚ ਦੁੱਧ ਰਿੱਝਦਾ ਕਾਇਮ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ 'ਚ। -ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ: 847-359-0746

A & I Transport Inc.



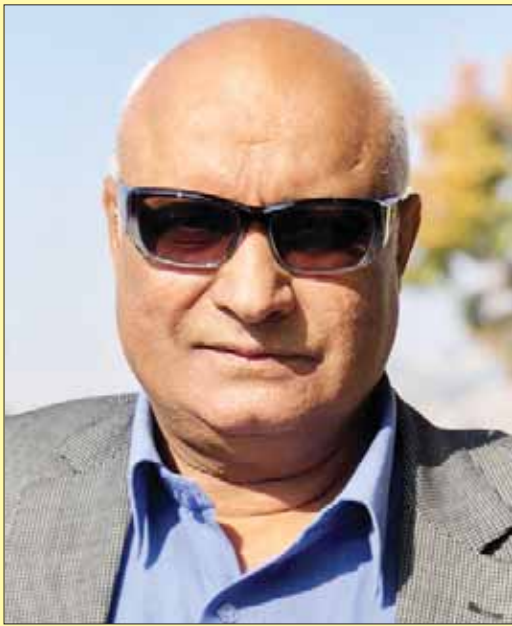
123 E Lee Rd Watsonville, CA Ph: 831-763-7805



ਗਾਖਲ ਭਰਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ,
ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਟਰੱਕਰ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ
ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ 2024 ਦੀ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਖੇਡਿਆਂ ਤੇ ਅਮਨ ਭਰਿਆ ਰਹੇ।



ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ



ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ



ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਫੋਨ: 831-763-7805

Fax: 831-724-2010, e-mail: aa@aitruckingllc.com

11 ਵੈਸਟਰਨ ਸਟੇਟਾਂ ਅਤੇ
ਲੋਕਲ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਵਾਸਤੇ
ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ
ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

- > ਅਸੀਂ 1990 ਤੋਂ ਕੁਆਲਿਟੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ
- > 28 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੇਮੈਂਟ

Weekly Pay Roll

ਗਾਖਲ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕੰਪਨੀ
ਏ. ਐਂਡ ਆਈ. ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ

ਵਾਟਸਨਵਿਲ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ



2019
ਮਾਡਲ ਦੇ
ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ
ਟਰੱਕ

‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ’ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜੀ-ਰਾਜਸੀ ਮੰਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ’ ਦਾ ਬਣਿਆ ਬਿਰਤਾਂਤ (ਨੈਰੇਟਿਵ) ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਇਸੇ ਨਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਅਜੇ ਤਕ ਸੂਝਵਾਨ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਹਿਮ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜੀ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ

ਨੇ ਦੋ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੂਨ 1984 ‘ਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੋਰ ਵੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਦੂ ‘ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ’ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ‘ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ’ ਨੇ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਨਕਾਰੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੈ। ਅਜੋਕੀਆਂ ਸਮਾਜੀ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਨਿਖੇਧ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਸਿੱਖੀ ਇਕ ਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਤਤ ਹੈ-ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ, ਵੰਡ ਛਕੋ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ ਦੀ ਆਧਾਰਸ਼ਿਲਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਦਰਜ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੇ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਇਹ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਆਣਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰਕੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਛੁੱਟਿਆ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਜੋ ਨਵਾਂ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਅਣਗੋਲਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਵਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ’ ਲਿਖਤ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਫਰੋਲੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਮੈਂਬਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸਾਲੇ ‘ਰਿਸਾਲਾ ਸਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਵਿਚ ਇਕ ਲਿਖਤ ਛਪ ਕੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਬਾਵਾ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲਾਲਾ ਠਾਕਰ ਦਾਸ ਨੇ ‘ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ’ ਲਿਖ ਕੇ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਹੀ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ’ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਇਹ ਲਿਖਤ ਉਸ ਖਾਸ ਮੌਕੇ ਦੀ ਦੇਣ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪੱਛਮੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਜਮਾਉਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿਟੇ ਵਜੋਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਜੋਰ ਫੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਹੁਗਿਣਤੀ-ਘਟਗਿਣਤੀ ਦੀ ‘ਜਮਹੂਰੀ’ ਸੋਚ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰਲੇ ਤਿੰਨ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਮਚਾਈ।

ਇਸ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਨੂੰ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਕਤਰ ਮੌਤ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਦੁਖ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵਜੋਂ 2019 ਵਿਚ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਲੇਖ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ।

ਕੋਥ ਡਬਲਿਊ ਜੋਨਸ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲਿਖਤ ‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ-ਆਰੀਆ ਸਿੱਖ ਰਿਸ਼ਤੇ’ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਉਸ ਦੌਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੋ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ (ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ) ਵਿਚਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਬੜੀ ਨਾਟਕੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਬੰਧ ਤਾਕਤ ਤੇ ਦਾਬੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਛਾਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ, ਆਧੁਨਿਕ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰਲੇ ਬਾਕੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹਿੰਦੂ ਵਰਗ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਇਹ ਵਰਗ ਮੁੱਖ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਉੱਤੇ ਧੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਰਗ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨਵਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੋਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿਰਜਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਬੀਤੇ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਨਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਿਰਜਣਾ ਸੀ।

ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵਿਆਖਿਆ, ਵਿਸਥਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੇ ਜਿਥੇ ਸਮੂਹਿਕ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਇਸ ਵਰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਿਵੇਕਲੇਪਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੇ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਦੂਰੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਮੁੜ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ‘ਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਐਸੀ ਹਲਚਲ ਮਚਾਈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਵਧੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤਣਾਓ ਨੇ ਸਭ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹਿਸਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਭਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਿੰਦੂਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਜੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸੁਆਲ-ਜੁਆਬ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਇਹ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਮੂਹਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਕਲਪਾਂ

ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਹਮੋ ਸਮਾਜ ਤੇ ਫਿਰ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੀ ਆਮਦ ਹੋਈ। ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੀ ਆਮਦ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਤੁਫਰਕਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਹੀ ਦਰਜ ਹੈ, “ਪਯਾਰੇ ਭਾਈ! ਏਹ ਕਹਾਵਤ ਪੁਸਿਧ ਹੈ ਕਿ ‘ਤਾਤੀ ਦੋਹਾਂ ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਵਜਦੀ ਹੈ’, ਸੋ ਜੋ ਕੋਈ ਅਕਾਰਣ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ



ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਸਿਓਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ।...ਔਰ ਅਸੀਂ ਏਹ ਭੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਔਰ ਓਹ ਸਾਡੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਅਸੀਂ ਭੀ ਸਦੈਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਓਹ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਰੂਪੀ ਰੋਗ ਲਗਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਬਣਾ ਕੇ ਖੀਸੇ ਭਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਸਾਡੇ ਹਥਾਂ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਭਾਰੀ ਹਿਸਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਊ। ਏਹੀ ਲੋਕ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਸੋਰ ਮਚਾ ਕੇ ਉਪਾਧੀ ਛੇੜ ਰਹੇ ਹਨ ਔਰ ਵਿਰੋਧ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮਤਿ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਣ ਔਰ ਬੇਗਾਨੇ ਹਕ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਜਾਣਨ, ਫੇਰ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੇ ਝਗੜੇ ਮਿਟੇ ਪਏ ਹਨ।”

“ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰਥੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪੋਥੀਆਂ ਛਾਪ ਕੇ ਔਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦੇ ਕੇ ਏਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਹਨ’। ਭਲਾ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਸੋਚੇ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘ਅਹਿੰਦੂ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕੀ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ? ਹਾਂ, ਜੇ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਆਖਣ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਝਗੜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਏਹ ਆਖੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁਖ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਏਹ ਗੱਲ ਭੀ ਨਿਰੀ ਝੂਠ ਹੈ। ਕਠੋਂ ਕਿ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੁਝਾ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਲਈ ਤਾਂ ਦਸੇ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੁੰਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਬਚਾਯਾ ਹੈ।”

“ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤਨਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਕੇਸ ਦੂਰ ਕੀਤੇ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕੇ ਦੀ ਧੂਪ ਦਿੱਤੀ, ਕਈਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਕੱਛ ਉਤਰਵਾ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰਵਾਏ, ਕਿਤਨਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਹਟਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘੱਟਿਆਂ ਦੀ ਘਨਘੋਰ ਮਚਾ ਕੇ ਭੋਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇੰਦੂ-ਜਾਲ ਨਾਲ ਮੋਹਿਤ ਕੀਤਾ, ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਧਦਾਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅੱਜ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਔਰ ਆਕੀ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੀ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਈਏ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ-ਕੋਤਕੀਆਂ ਨੇ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੌਣ ਬੁਧੀਮਾਨ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ

ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?”

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭੜਕਾਊ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ, “ਪਯਾਰੇ ਪਾਠਕ ਜੀ! ‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ’ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਹਿੰਦੂ ਆਦਿਕ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ, ਔਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਜੁਦੀ ਕੌਮ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਆਪ ‘ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮੀਆਂ’ ਨਾਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰੋ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਉਪਰ ਕੁਤਰਕ ਕਰੋ ਅਥਵਾ ਦੇਸ-ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਨਾ ਮੰਨ ਕੇ ਜਨਮ-ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਸਰਾਪ ਲਓ...।”

ਇਸ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੰਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤਣੀ ਤੇ ਕੋਸ਼ਾਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ। ਪ੍ਰਸਿਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਤਣਾਓ ਦਾ ਅਰੰਭ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਛਿਮਾਹੀ ਰਸਾਲੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਬੀਤਿਆ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ’ (The Punjab Past and Present) ਦੇ ਅਕਤੂਬਰ 1977 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ “ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਲੀ (19ਵੀਂ) ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤਕ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਤਣਾਓ ਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।”

ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ‘ਜੰਗਨਾਮਾ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਫਿਰੰਗੀਆਂ’ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਵੀ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਕਾਵਿਬੰਦ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ,

ਰਾਜੀ ਬਹੁਤ ਰਹਿੰਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂ, ਸਿਰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਫਾਤ ਆਈ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੀ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੀਸਰੀ ਜਾਤ ਆਈ।

ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ’ਤੇ ਵੇਖਿਆਂ ਇਸ ਤਣਾਓ ਦਾ ਮੁੱਢ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੁਆਮੀ ਦਇਆ ਨੰਦ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਸਤਿਆਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ (ਜੋ 1875 ਵਿਚ ਛਪੀ, ਜਿਸ ਸਾਲ 10 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਬੰਬੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ) ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤਣ ਕਰਕੇ ਬੱਝਾ।” ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਇਕ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, “ਮੈਂ ਕੁਝ ਤਣਾਓ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਤਿਆਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਉਸ ਛਾਪ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁੜ ਸੋਧੀਆਂ ਛਾਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗਾ।”

ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਉਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਧੂਰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਬੋਧ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਹੈ, ‘ਠਗ’, ‘ਧੋਖੇਬਾਜ਼’, ‘ਦਗੋਬਾਜ਼’, ‘ਫਰੋਬੀ’, ‘ਬੇਈਮਾਨ’, ‘ਮਕਰ’, ‘ਸ਼ਰਾਰਤੀ’, ‘ਦੁਸ਼ਟ’। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ‘ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ’ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਥਿਆ ਤੇ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਧਨ ਆਦਿਕ ਹਰਨ ਵਾਸਤੇ) ਧਨ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਲੁਟਣ ਤੇ ਠਗਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਜਾਲ (ਮੋਹ ਜਾਲ) ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ (1877) ਸੁਆਮੀ ਦਇਆ ਨੰਦ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਆਪਣੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਈ ਸਿੱਖ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਵਲ ਖਿਚੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਕਤਰ ਬਣਿਆ।”

“ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਵਾਪਸੀ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਸੁਆਮੀ ਦਇਆ ਨੰਦ ਕਾਨਪੁਰ ਠਹਿਰਿਆ ਤਾਂ ਅਜਮੇਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਸਬ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ‘ਸਤਿਆਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਵਿਚਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਥਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ। ਸਵਾਮੀ ਦਇਆ ਨੰਦ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਖੱਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਅਗਲੀ ਛਾਪ ਵਿਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਥਨ ਕੱਢ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ; ਪਰ ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਗਿਆ।”

“ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ’ਤੇ ‘ਸਤਿਆਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਦੀ ਦੂਜੀ ਛਾਪ ਦੇ ਛਪਣ ਅਤੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋੜੇਂ ਵਧ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਨਾਲ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਹੋਰ ਵਧ ਦੁਸ਼ਮਣਾਨਾ ਬਣਦਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਮੇਰਨ ਅਤੇ ਆਰੀਆ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਾਲਮ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ...ਸਤਿਆਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਦੂਜੀ ਛਾਪ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਨਕ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਨਾ ਨਿਕਲੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਸਿੱਖ ਜਨਤਾ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸਿੱਧਾ, ਵੱਧ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਤੇ ਵੱਧ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਆਤਮ ਘੁਮੰਡੀ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ’ਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਲਾਲਸਾ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।”

ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, “ਇਹ ਹਕੀਕੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਤੇ ਅਸੀਵਿਆਂ ਵਿਚ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਫੌਰੀ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਤਣਾਓ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੈ।”

ਉਕਤ ਸਾਰਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਉਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਲਿਖਤ ‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ’ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਗੁਰਮਤਿ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੂੰ ਛੁੱਟਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੂਨ 1984 ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਧਿਰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ’ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚੋਂ ਲਭ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ‘ਆਪ ਮੁਕਤ ਮੁਕਤ ਕਰੋ ਸੰਸਾਰ’ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿਰਜੇ ਗਏ ਪੰਥ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ’ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬੜਾ ਮੰਦਭਾਗਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਲਿਖਤ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਇਸ ਸੀਮਤਾਈ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੈ।

1898 ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖ ਸਫੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ ਛਪੀ ਹੈ, “ਹਮਰਾ ਝਗਰਾ ਰਹਾ ਨ ਕੋਉ। ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾ ਛਾਡੇ ਦੋਉ।” ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ ਛਪੀ ਹੈ, “ਕੀਤੋਸੁ ਅਪਣਾ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ।” ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਹਵਾਲੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਿਰਾਚੇਪਣ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ: 1. ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ। (ਭੈਰਉ ਕਬੀਰ ਜੀ) 2. ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾ ਜੋ ਲਿਖ ਦੀਆਂ। ਛਾਡਿ ਚਲੇ ਹਮ ਕਛੂ ਨ ਲੀਆਂ। (ਭੈਰਉ ਕਬੀਰ ਜੀ) 3. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਯਾਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਹਾਜੀਆਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, “ਹੋ ਫਕੀਰ! ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ?” ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ-ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹਾਂ।” 4. ਖਾਲਸਾ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਕਾਣ ਕੋ ਮੇਟੇ। (ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ) 5. ਸਿਧਾਂਤ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)



ਸੁਆਮੀ ਦਇਆ ਨੰਦ

ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲ ਦਿਤਾ।” (ਹਵਾਲਾ: ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ-ਆਰੀਆ ਸਿੱਖ ਰਿਸ਼ਤੇ, 1877-1905, ਕੋਥ ਡਬਲਿਊ ਜੋਨਸ, ਜਰਨਲ ਆਫ ਏਸ਼ੀਅਨ ਸਟੱਡੀਜ਼, ਜਿਲਦ 32, ਅੰਕ 3, ਮਈ 1973, ਸਫਾ 457) ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਤੇ ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਆਰਥਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਅਮੀਰ ਬਣੇ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹਿੰਦੂ ਵਰਗ

ਤੁਰ ਗਿਆ ਨਿਰਫਲ ਨਾਨਕ-ਲੇਵਾ ਮਾਰਕਸੀ ਚਿੰਤਕ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ

ਕਈ ਬੋਲ ਗਏ ਸ਼ਾਖ ਉਮਰ ਦੀ ਤੇ ਇਥੇ ਆਗਲਣਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਪਾਇਆ ਈ ਵਾਰਿਸ ਦੇ ਇਹ ਅਮਰ ਬੋਲ ਮੇਰੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਦੀ ਘੰਮ ਗਏ ਜਦ ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੋਲ ਨੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲੰਮੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਬੋਲ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਐਨੀ ਜਲਦੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੰਥ ਮੁਕਾ ਕੇ ਅਗਲੇ ਸਫਰ ਦਾ ਪਾਂਧੀ ਬਣ ਜਾਏਗਾ।

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮੰਤ੍ਰਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਦਵਾਨ, ਸੁਲਝਿਆ ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ

ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਿਸੀਸਾਗਾ
ਫੋਨ: (905)795-3428

ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਉਹ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖਣੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖੱਪਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਦੇ ਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉੱਚ ਹੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਘਾਟ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗੀ।

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੀਤ ਲਾ ਕੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਮਾਰਕਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਕਾਰਕੁਨ ਵਜੋਂ ਵਿਚਰਿਆ। ਨਕਸਲੀ, ਮਾਰਕਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਚਰ ਕੇ ਰਾਜਸੀ ਅਮਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸੋਝੀ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਕਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਾਰੀਕ ਸੂਝ ਨਾਲ ਗੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 'ਵਾਰਿਸ ਸਾਹ ਮੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਿੱਸਾ ਜੋਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੁਣਾਇਆ ਈ' ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਰਕਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦੀ

ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਲ ਕਈ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ-ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਲਈ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਲੇਖ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਿਸੀਸਾਗਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਪੱਖ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਜਾਣ ਕੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ। ਉਸਨੇ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਜਿਥੇ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਐਨ, ਤਿਥੇ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ' ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਉਸਾਰਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਮ ਅਮਲੀ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਉਸਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਜੋਂ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਗੱਠਜੋੜ ਵੀ ਉਸਾਰਿਆ। ਉਸਦੇ ਬਹੁ-ਫਲਸਫਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੀਕਬੀਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਅਧਿਐਨ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਰੰਗੀ ਬਣਾਇਆ। ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਛੇੜਦਾ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਅਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਸੁਰ ਬੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦਰਵੇਸ਼ ਵਿਦਵਾਨ, ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਪੰਜਾਂ ਪੀਰਾਂ ਅੱਗੇ

ਸੱਦ ਉਹ ਲਾਂਵਦਾ ਈ' ਵਾਂਗ ਸੀ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਲਕੀਰ ਦੇ ਫਕੀਰ ਬਣਨ



ਦੀ ਥਾਂ ਮੌਲਿਕ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਅਤੇ ਉਸਾਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 'ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ' ਦੇ ਨਾਂਹਵਾਚੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਹਾਂ ਵਾਚੀ ਮੌਲਿਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਸੋਝੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਮੋਕਲਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਠੋਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਘਾਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਵਕਤਾ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬਿਖਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਕਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰੇ ਭਾਵਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਉਸਰਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਕ

ਹਨੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਾਪਰਨੇ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭਾਵਕਤਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਦੂਮਈ ਨਿਰਫਲਤਾ ਤੇ ਸੁਘੜਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਤਰਾਜ਼ੂ 'ਤੇ ਖਰੇ ਉਤਰ ਨਾ ਸਕੇ। 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਧਰਮ: 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਧਰਮ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਹੀ ਗੂੜ੍ਹ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਗੁਣੀ ਵਿਦਵਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਫੇਸਬੁਕ ਪੋਸਟਾਂ ਉਪਰ 'ਦਇਆ ਆਧਾਰਿਤ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤਕ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: 'ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕਿ 'ਧੌਲੁ ਧਰਮ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤ' ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵਾਂਗ ਸਾਡਾ ਰਾਜ 'ਦਇਆ' 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦਇਆ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦੋ ਮੂਲ ਜਜ਼ਬੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਹੁਣ ਤਕ ਦੀ ਇਨਸਾਨੀ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਮਨੁੱਖੀ ਜਜ਼ਬਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ: ਪਾਠਕ ਖੁਦ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲੈਣ ਕਿ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਮੂਲ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਵਿਦਵਾਨ ਸੱਜਣ ਦਾ ਇਹ ਫਤਵਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ?

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਵਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਫੁਪਦੇ ਆ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਈ ਵਾਰ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਰੇ ਦੇ ਉਜੱਡ ਸਨ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਣਾ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਪਿਤਾਮਾ' ਕਾਮਰੇਡ ਲੈਨਿਨ ਜਾਂ ਕਾਮਰੇਡ ਮਾਓਜ਼ੇ-ਤੁੰਗ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਮਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਰਕਸੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਕਬਾੜਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਥਮਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੀ ਰੂਹ ਤਕ ਸਮਝ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾਂ ਵਰਗੇ ਸਿੱਧੇ-ਸਾਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪਾਈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਫਲਸਫਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪਰਗਾਰ ਅਤੇ ਕਰਮ ਬਰਸਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਕਰਵਾ ਸਕੇ। ਅਫਸੋਸ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਣ।

ਫਿਰ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੇਵਕਤ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਹੈ।

'ਬਾਗ ਛੱਡ ਗਏ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਜਿਹੇ, ਸੱਦਾਫ ਫਿਰਉਣ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਜਹਾਨ ਤੇ ਰਿਹਾ ਨਾਹੀ, ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਖੁਦਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ।'

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰ ਕੇ ਅਗਲੇ ਸਫਰ 'ਤੇ ਤੁਰ ਗਏ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਘਾਟੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਅਲਵਿਦਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀਓ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ’ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਕ ਅਖਲਾਕ ਤੋਂ ਡਿੰਗ ਕੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦ, ਡਰ ਔਰ ਲਾਲਚ ਪਿਛੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਹਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਹਾਂ ਅਧਰਮੀ ਔਰ ਕਮੀਨੇ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਏਨੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 120 ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਇਹੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜ ਰਹੀ ਹੈ; ਸਗੋਂ ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਨੇ ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਿਵੇਂ ਧਰਮ ਯੁਧ ਮੌਰਚੇ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਮਸਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਾਰ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਰਾਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਰਾਜਸੀ ਸਗੋਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਆਲਮੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ

ਸਰਬਪੱਖੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੇਧ ਲੈ ਸਕੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੇ ਮੌਲਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣਗੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਖੇ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਟੁੱਝੀ ਲਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਇਕ ਸਾਖੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਵੇਈਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਸਨ, "ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ॥" ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਿਆਰੇਪਣ ਦਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਦੋਹਾਂ ਵੱਡੇ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਪਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ,

ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ॥
ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡ ਪਰਾਨ॥ (ਪੰਨਾ 1136)

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭਾਵਅਰਥਾਂ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਨਾ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਇਹ ਸਰੀਰ ਤੇ ਜਿੰਦ ਸਾਨੂੰ 'ਅਲਹ ਰਾਮ' ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਿੱਡਾ ਅਜਬ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਰ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ 'ਅਲਹ ਰਾਮ' ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਅਲਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਰਾਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਸਰਬ-ਉਚ ਹਸਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੌਣ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ,

ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਕਰੀਮ॥
ਸਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਰਹੀਮ॥
ਅਲਹ ਅਲਖ ਅਪਾਰ॥
ਖੁਦਿ ਖੁਦਾਇ ਵਡ ਬੇਸੁਮਾਰ॥
ਖਾਲਕੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬ ਨਾਈ॥
ਰਹਾਉ॥

ਨਾਰਾਇਣ ਨਰਹਰ ਦਇਆਲ॥
ਰਮਤ ਰਾਮ ਘਟ ਘਟ ਆਧਾਰ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਖੋਏ ਭਰਮ॥
ਏਕੋ ਅਲਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥ (ਪੰਨਾ 896)
ਭਾਵ ਸਮੁੱਚੀ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖਾਲਕ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸਭ ਥਾਂ ਰਮ

ਰਿਹਾ ਹੈ। ਓਹੀ ਕਾਰਨ ਭਾਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਓਹੀ ਬਖਸ਼ਿਦ ਹੈ। ਓਹੀ ਸਭ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਭ 'ਤੇ ਰਹਿਮਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਲਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਏਕੋ ਹੀ ਅਲਹ ਅਤੇ ਇਹ ਏਕੋ ਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਭਾਵ ਹਿੰਦੂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਚਲੀ ਰੱਬੀ ਹਸਤੀ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚਲੀ ਰੱਬੀ ਹਸਤੀ ਬਾਰੇ ਆਮ ਵਰਤੋ ਜਾਂਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾਰ ਭਾਵ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ 'ਏਕੋ' (ਦਾਤਾ-ਕਰਤਾ) ਦੀ ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਏਕੋ ਰਮਤ ਰਾਮ ਭਾਵ ਸਭ ਥਾਂ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਰਾਮ ਹੈ, ਜੋ ਸਭ ਜੀਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ।

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ
ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ॥
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ

ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ॥ (ਪੰਨਾ 1349)
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਤਾ॥
ਪ੍ਰਭ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਤਿਨਿ ਭੇਦੁ ਜਾਤਾ॥ (ਪੰਨਾ 885)

ਅਲਹ ਸਰਬਉਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਨੂਰ ਭਾਵ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰੌਅ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਉਪਜ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਹੀ ਨੂਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏ? ਗੁਰਮਤਿ ਅਡ-ਅਡ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਆਧਾਰ ਭਾਵ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੇ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੂੰ 'ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈ' ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਇਹੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਕਾਣ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਆਲਮੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮੋੜਾ ਕੱਟ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਉਘੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਲੇਖਕ, ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਦਿਲ ਦੇ ਫੇਲੂ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ 73 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਉਹ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਧਾਵਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ

ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਾਠਕ ਬਾਖੂਬੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸੀ ਫਲਸਫੇ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾਲ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਕੌਮਵਾਦ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਲੇਖ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਛਪੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖ, ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਪਛਾਣ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ‘ਅਕਾਲੀ ਦਲ’ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਪਣੇ ਮੁੱਢਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਵੱਲ

ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ‘ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ’ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਵੱਲ ਲੈ ਆਂਦਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵ-ਭਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦਾ

ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਾ ਪੂਰਿਆ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

—ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਰੰਗ

ਕੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਰੰਗ ਹੁੰਦਾ? ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਕੀ ਬੰਦੇ ਬਲੈਕ, ਵਾਈਟ ਜਾਂ ਬਰਾਊਨ ਹੁੰਦੇ? ਕੋਹ ਵਰਤਾਰਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਛਾਣ ਲੱਗੇ। ਇਹੀ ਪਛਾਣ ਹੀ ਹਜ਼ੂਮੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀ ਤਾਂ ਨਸਲੀ ਨਫਰਤ ਨੰਗਾ ਨਾਚ ਨੱਚਦੀ। ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਇਸ ਕੋਹੜੇ ਰੂਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ ਤੇ ਹਤਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਦ ਮੈਂ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਜੈਕਟ 'ਤੇ 'ਬਲੈਕ ਸਟੂਡੈਂਟ ਐਥਲੀਟ ਗਰੁੱਪ' ਉਕਰਿਆ ਦੇਖਿਆ। ਕੀ ਇਹ ਸਟੂਡੈਂਟ ਐਥਲੀਟ ਗਰੁੱਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ? ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਮਾਨਸਿਕ ਵਰਤਾਰਾ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲਿਆ? ਜਾਂ ਕਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਜਾਂ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ? ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇਹੀ ਸੋਚ ਦੀ ਲਾਗ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਦੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ।

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਕਾਲੇ, ਗੋਰੇ, ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਏਸ਼ੀਅਨ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦਰਅਸਲ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤੀਕਰਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਜੇਹਾ ਭਿਆਨਕ ਵਰਤਾਰਾ ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਹੈ ਕਿ ਰੰਗਾਂ ਜਾਂ ਨਸਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਲੋਕ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਚੇਤਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਸੁੰਗੜ ਜਾਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁੰਦਾ। ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਰਪਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਸਦੀਵਤਾ ਲਈ ਉਸਾਰੂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ।

ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਰੰਗ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਦ ਇਹੀ ਅੱਖਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਉਘੜਨਗੇ, ਇਸਨੇ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ। ਜਦ ਅਰਥ ਕਾਲੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹਨੇਰ ਪੈਦਾ ਪਰ ਜਦ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਉਗ ਆਉਣ ਤਾਂ ਕਾਲੇ ਵਕਤ ਵੀ ਰੁਸ਼ਨਾ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਸੂਹੇ ਅਤੇ ਸੰਦਲੀ ਰੰਗ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਜੀਵਨ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਸੂਹੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੀ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸੁਰਖ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਰੰਗ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਇਹੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜੁਸਤਜੂ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲਾ ਸਾਥੀ ਬਣਾਉਣ ਵੰਨੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀਆਂ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਫ਼ਰਤੀ ਜਾਂ ਕਰੂਰਤਾ ਦਾ ਰੰਗ ਉਘੜਦਾ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬ ਆਪਣੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਗਵਾ ਬਹਿੰਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬੇਰੰਗੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿਣ। ਕਾਲੇ ਹਾਸੀਏ ਵਾਲੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਅਖ਼ਬਾਰ ਕੋਹਾ ਹੀ ਹੋਵੇ।

ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ। ਜਦ ਤੀਕ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਸੰਗ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦਾ, ਇਹ ਆਪਣੀ ਕਰਮਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾਉਂਦਾ। ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦਲਿਤ, ਜੱਟਾਂ ਦਾ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ, ਆਦਿ ਟੋਟਿਆਂ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤਿਆਂ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਕਤਲ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਡੇ ਰਹਿਬਰਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵੰਡੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਖ਼ੁਦ ਦਾ ਬੋਣਾਪਣ ਸਾਬਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਜ਼ਰਾ ਸੋਚਣਾ! ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ? ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੇ। ਸਿਹਤਮੰਦ, ਨਰੋਏ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਤੋਰਨ ਵਾਲੇ, 'ਨੇਰੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤਰੋਕਣ ਵਾਲੇ, ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਰੂਹ ਦੀ ਕਾਲ-ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਬਾਲ, ਅੰਤਰੀਵ ਰੁਸ਼ਨਾਉਣ ਵਾਲੇ।

ਸੁਪਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਲੇ, ਚਿੱਟੇ ਜਾਂ ਭੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਪਨੇ ਹੁੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਜਾਗਦਿਆਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤੈਰਦੇ ਸੂਹੇ, ਸੁੱਚੇ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਸੁਪਨੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਰਥਕਾਰੀ। ਸੁਪਨੇ ਧੁਆਂਢੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਮਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦਾ ਮਰਦਾ। ਸੁਚਾਰੂ ਸੁਪਨ-ਸੁਚਾਰੂ ਰੰਗ ਜਾਂ ਨਸਲ ਦੇਖ ਕੇ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਨਹੀਂ ਧਰਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਕਰਮਯੋਗ ਕਮਾਉਂਦੇ।

ਖ਼ੂਨ ਦਾ ਰੰਗ ਸਦਾ ਲਾਲ। ਇਹ ਕਾਲਾ ਜਾਂ ਚਿੱਟਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਖ਼ੋਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ। ਖ਼ੂਨ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਣਾ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਔਕਾਤ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਲਹੂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਲਹੂ ਤੋਂ ਲੋਅ ਬਣ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਮਰ ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ। ਕੀ ਹਵਾ ਚਿੱਟੀ ਜਾਂ ਕਾਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ? ਕੀ ਇਹ ਹਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤਾਂ, ਨਸਲਾਂ ਜਾਂ ਧਰਮਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਹੈ? ਸਾਇਦ ਤਾਂ ਹੀ ਹਵਾ ਰੰਗਹੀਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਜੀਵਨਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਅਜੇਹਾ ਦਾਨ ਰੰਗਹੀਣ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਵਾ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ! ਕਿਹੜੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕੰਧ ਕਰੋਗੇ? ਕਿਹੜੀਆਂ ਹੱਦਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰੋਗੇ? ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ! ਹਵਾ, ਖ਼ਿਆਲ, ਖ਼ਾਬ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਉਡਾਣ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਹਵਾ ਦਾ ਦੇਣ ਸਾਰੀ

ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਹੈ।

ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਸਦਾ ਨਿਰਮਲ ਅਤੇ ਪਾਕੀਜ਼। ਤਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਰੰਗ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਗਦਾ ਸਤਲੁਜ ਜਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਭਾਰਤੀ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਪਾਣੀ ਨੇ ਪਾਣੀ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਪਿਆਸ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਹਿੰਦੂ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭਰਾ-ਮਾਰੂ, ਨਫ਼ਰਤੀ ਤੇ ਨਸਲੀ ਸੋਚ ਦਾ ਸੱਚ ਜੱਗ-ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਧਰਤੀ, ਧੁੱਪ, ਚਾਨਣੀ ਜਾਂ ਨਿੱਘ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੋਗੇ? ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੰਗ ਜਾਂ ਧਰਮ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਅੰਦਰਲੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੀ ਸੋਗਤ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸਮਾਨ।

ਮਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਕੋਈ ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਪ੍ਰਗਟਦਾ। ਸੂਹੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁੱਚੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਸੰਜੀਦਗੀ, ਸਮਰਪਿਤਾ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਜਦ ਕਿ ਕਾਲੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਕਾਲੇ ਵਖਤਾਂ ਦਾ ਨਾਮਕਰਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਵਿਚ ਹਰ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਮਾਨਵੀਕਰਣ ਮਨਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸੁਮੱਚੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਲੀਬ 'ਤੇ ਟੰਗ ਦਿੰਦਾ।

ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ! ਕਿਰਤੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਰੰਗ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਤਤੀਰੀਆਂ ਬਣ ਕੇ ਵਗਦੇ ਮੁੜਕੇ ਦਾ ਰੰਗ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਹ ਰੰਗ ਢਿੱਡ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਰੋਟੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਰੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਭੁੱਖ ਕੀ ਹੁੰਦੀ, ਚੰਦ ਛਿੱਲੜਾਂ ਖਾਤਰ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੀ ਨੋਬਤ ਕਦੋਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਚੋਰਾਹਿਆਂ ਵਿਚ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਨੀਲਾਮ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ? ਨਸੇ ਦੇ ਸੌਦਾਗਰ, ਬਲੈਕੀਏ, ਰਿਸਵਤਖੋਰ, ਠੱਗ, ਫ਼ਰੋਬੀ ਤੇ ਕਪਟੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਰੰਗ ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮੁੜਕੇ ਅਤੇ ਖ਼ੂਨ ਨਾਲ ਗੁੰਠੇ ਆਟੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਰੰਗਾਂ, ਨਸਲਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਲੋਕ ਕੁਝ ਕੁ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਅਦਿੱਖ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ ਬਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਸੁਚਮਸ਼ਾਰ ਕਰਦੇ। ਅਜੇਹਾ ਉਹ ਕੁਝ ਕੁ ਅਜੇਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿੱਤ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕਰਦੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹਿੱਤ ਰਾਜਸੀ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਣ, ਆਰਥਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪਾਤਾ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ ਹੋਣ। ਇਹ ਰੰਗ ਬਹੁਤ

ਹੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਲੋੜ।

ਯਾਦ ਰੱਖੋ! ਰੰਗ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਜਿਲਦਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਇਬਾਰਤ ਦਾ ਧੁੱਪ ਵਰਗਾ ਰੰਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ ਨਿੱਘ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬ, ਕਿਤਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਧਰਮ ਪਾਲੇ। ਅਗਰ ਇਸਦੀ ਇਬਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕਾਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਰ ਝਲਕੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਤ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਗਵਾਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਢੇਰ ਬਣਾਵੇ।

ਦੋਸਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸਤੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਸਦਾ ਰੰਗ ਚਾਨਣੀ ਜੇਹਾ। ਪਰ ਜਦ ਇਹ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਦੋਸਤੀ ਵਪਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ, ਨਫ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਟੀਂਦੀ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਅਨਰਥ ਕਰੀਂਦੀ।

ਪਿਆਰ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ। ਪਾਕੀਜ਼। ਸਫ਼ਾਫ਼ਾ ਨਿਰਮਲ ਪਾਣੀ ਵਰਗਾ। ਰੂਹ ਤੋਂ ਰੂਹ ਤੀਕ ਦੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਿਸਮਾਦ। ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਚਾਨਣ ਦਾ ਜਲੋਅ। ਇਸ ਜਲੋਅ ਦਾ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦਾ। ਪਿਆਰ, ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਿਆਰ ਜਦ ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਧੰਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਰੰਗ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਸਦੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰਾਂ ਦਾ ਵਸੀਰ ਵਰਤਾਰਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਕਤ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਅਮਨੁੱਖ ਬਣ ਜਾਂਦਾ।

ਇਹ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ, ਨਸਲ ਜਾਂ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਅਤੇ ਸੁਖਸੀਅਤ ਦਾ ਰੰਗ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ।

ਰੰਗ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੇ ਰੂਹੀ-ਰੰਗ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਬਨੇਰੇ 'ਤੇ ਜਗਦੀਆਂ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਜਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਸੱਤਰੰਗੀ ਪੀਂਘ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਸ ਲਈ ਅੱਧ ਅਸਮਾਨੇ ਲਟਕਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕੋਣ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵੀ।

ਰੰਗ ਤਾਂ ਸਰਘੀ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਵੀ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਲਾਲੀ ਵੀ ਅਤੇ ਡੁੱਬਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪਲੱਟਣ ਵੀ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰੰਗ ਮਿਲ ਕੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸੰਤੁਲਿਤ ਸਮਾਜ ਲਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਨਸਲਾਂ, ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਹਿਮ

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ



ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਨਫ਼ਰਤੀ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮੁਖੋਟਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਹੀ ਆਮ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਮਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ! ਰੰਗ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਕੋਈ ਪੇਂਟਿੰਗ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ। ਜਦ ਜਿੰਦਗੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਲੀ ਜਾਂ ਚਿੱਟੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕੈਨਵਸ 'ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੂਹੇ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵਰੋ। ਰੰਗ ਰਾਤਾਂ ਦੇ, ਪ੍ਰਭਾਤਾਂ ਦੇ, ਸੁਗਾਤਾਂ ਦੇ, ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ ਦੇ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ, ਜਾਤਾਂ ਦੇ, ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਰੰਗ ਤਾਂ ਰੂਹਾਂ, ਜੂਹਾਂ, ਸੂਹਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹੁੰਦਾ ਸਾਡੀ ਸੋਚ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਧੁੱਪ ਵਰਗਾ ਰੰਗ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮੋਏ ਹੁੰਦੇ ਸੱਤੇ ਰੰਗ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਫ਼ਿਤਰਤ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ, ਪਰਤਾਇਆ ਅਤੇ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੁੰਦਾ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਰੰਗ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਮਾਣ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਬਣਦਾ। ਉਹ 'ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ' ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਕਣਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੈਵਾਨੀਅਤ? ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਅਤੇ ਤਮੰਨਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਤਾਂ, ਧਰਮਾਂ, ਨਸਲਾਂ, ਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ, ਸੂਹੇ, ਸੁੱਚੇ ਤੇ ਸੰਦਲੀ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੀਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਚੋਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਕਿ ਰਾਗਲੀ ਫਿਜ਼ਾ ਸਾਡੀਆਂ ਤਲੀਆਂ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਖੇਡਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਉਕਰ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਯੁੱਗ ਜਿਉਣ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਦੇਵੇ।

ਇੰਦਰਜੀਤ/ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਤੁਰ ਜਾਣਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਫੈਲੋ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਿਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਦਾ ਸਾਥੀ ਇਮਰੋਜ਼ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ 98 ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਭੋਗ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੁੰਬਈ ਵਾਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। 26 ਜਨਵਰੀ 1926 ਨੂੰ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਨਾਂ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸੀ ਤੇ 1966 ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਗੰਜ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਉਰਦੂ ਰਸਾਲੇ 'ਸਮਾਜ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਅਮਲੇ ਵਿਚ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਇਆ।

ਅੰਤਲੇ ਸਾਲ ਲੈਣ ਤੱਕ ਇਮਰੋਜ਼ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਉਸਦਾ ਗੋਤ ਭੰਗੂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਮਾਤੀ ਕੰਬੋਕੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕਾ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲਾ ਬਡਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖੰਨਾ ਸੰਘੋਲ ਮਾਰਗ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤ ਪੋਤਰੇ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਸਾਏ ਸਨ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਭੰਗੂਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਅੱਜ ਵੀ ਮੱਗੇ ਰੰਘੜ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਸਾਕਾ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਅਣਵੰਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮੀਰਾਂਕੋਟ ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ

ਇੰਦਰਜੀਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਨਕਾ ਗਰੇ ਵੀ ਭੰਗੂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੋਲਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਵਡੇਰੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਵਸਾਈਆਂ ਨਹਿਰੀ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਸਮੇਂ ਮਾਝਾ ਛੱਡ ਕੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਗਏ ਹੋਣ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਉੱਤੇ ਉਸਰਿਆ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਾਵਾ ਨੇ 1947 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਠੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਿਲਵਾਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ, ਕਲਾਕਾਰ ਐਨ ਐਸ ਬਿਸਟ ਤੇ ਛਾਪਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਚੇਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਾਲਾ ਘਰ ਉਸਦੇ ਬੇਟੇ ਨਵਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਉਂਦੇ-ਜੀਅ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਕਈ ਮੰਜ਼ਲੀ ਇਮਾਰਤ ਉਸਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂਬੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਤ ਰਸੀਏ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨਵਰਾਜ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਗੁਜਰਾਤੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ (ਜਿਹੜੀ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ) ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਹਿਮਾਚਲ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੀ ਅਲਕਾ ਨਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬਣ ਨਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਵਰਾਜ ਮੁੰਬਈ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉੱਝ ਨਵਰਾਜ ਦਾ ਮਨ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਘਰ ਵੇਚਣ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਜਿਆ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਜਾ ਕੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਟੇਟੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਮਰੋਜ਼ ਵਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਛੱਡ ਮੁੰਬਈ ਜਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅਲਕਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਤੇ ਨਵਰਾਜ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਾਂ ਪੋਤਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਾਲਿਆ ਤੇ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਿਹਾ।

ਮੇਰੇ ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਤੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਰਾਬਤ ਦੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾਖਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਨੇੜਲਾ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਟਿਕਾਣਾ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਦੀ ਸਾਈਕਲ ਮਾਰਕੀਟ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੂਚਾ ਚੌਧਰੀ ਵਿਚ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾਤਾ ਵਾਲੀ ਪਲਈਅਰ ਗਾਰਡਨ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਕੂਚਾ ਚੌਧਰੀ ਦੇ 20 ਨੰਬਰ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੂਆ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸੋਮਾ ਟੈਕਸੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਟੈਕਸੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਸੈਕਟਰੀ ਸੀ ਤੇ ਉਲਟੀ

ਪਲਈਰ ਗਾਰਡਨ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਉਸ ਕੋਠੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਅਜੋਕੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਭਾਪਾ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਤੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਤੋਂ ਇਮਰੋਜ਼ ਬਣੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਉਸਨੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਨਾਮ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਦਕਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।

ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ 1958 ਵਿਚ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੇ 'ਆਰਸੀ' ਨਾਂ ਦਾ ਸਹਿਤਕ ਰਸਾਲਾ ਕੱਢਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਪਰਚੇ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨ ਬਾਪਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਟੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਚੇਟਕ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਵੀ 'ਨਾਗਮਣੀ' ਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਰਸਾਲਾ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸਨੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ ਤੇ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਪੰਨੇ ਉੱਤੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਜੋੜੀ ਦੀ ਥਾਂ 'ਕਾਮੇ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਇਮਰੋਜ਼' ਲਿਖਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪਾਈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਵਲੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਤੇ ਉਸਦੇ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ



ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੁਰੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਜਿੰਦਗੀ ਵਾਰ ਛੱਡੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਤੇ ਨਾਂ-ਬਦਲੀ ਜਾਵੇ ਢੋਠੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਦੇਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵਾਤਤਾ ਲੁੰਘੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਖੱਟ ਗਿਆ। ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਹੇਗਾ।

ਅੰਤਿਕਾ
—ਟੀ ਐਨ ਰਾਜ—
ਹੋ ਮੁਬਾਰਕ ਸਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ ਆਪਕੋ
ਅੱਠ ਮਿਲ ਜਾਏ ਨਈ ਕੋਈ ਹਸੀਨਾ ਆਪਕੋ
ਹਮ ਦਿਸੰਬਰ ਮੇਂ ਮਗਰ ਪੂਛੋਗੇ ਹਜ਼ਰਤ ਯੇਹ ਜ਼ਰੂਰ
ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿਆ ਇਸ਼ਕ ਕੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਕਾ ਜੀਨਾ ਆਪਕੋ।



ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਠਕਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 2024 ਦੀਆਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਮੁਬਾਰਕਾਂ!



ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਖੇਡੇ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ। ਸਫਲਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਰ ਚੁੰਮੇ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਕਰੇ।

ਵਲੋਂ: ਸ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਆਰੀਅਨਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ

ਅਜਬ ਹਨ ਇਹ ਵੇਰਵੇ: 13-14 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਤੀ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਟੈਕਟੋਨਿਕ ਪਲੇਟਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਕਰਵਟ ਲਈ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਉੱਤੇ ਪਿਆ ਪਰ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਯੂਰਪ ਉੱਤੇ ਵੱਧ। ਜੁੜਵੇਂ ਹਨ ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਂਦੀਪ। ਇਹ ਕਰਵਟ ਬਰਫ਼ਾਨੀ ਯੁੱਗ ਲਈ ਕਿਆਮਤ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਬਰਫ਼ਾਂ ਪਿਘਲ ਕੇ ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲਿਆਂ, ਝੀਲਾਂ ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈਆਂ। ਮਿੱਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨਿੱਖਰੇ ਨਿੱਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਫਿਰ ਇਸ ਉੱਪਰ ਹਰਿਆਲੀ ਦੀ ਚਾਦਰ ਵਿਛ ਗਈ। ਦੋਵਾਂ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜੋ ਉਚੇਰੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੱਧਰਾ (ਫਲੈਟ) ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਟਿੱਲਿਆਂ ਵਰਗੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉੱਪਰ ਹਰੇ ਕਚੂਰ 'ਘਾਹ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ' ਫੈਲ ਗਿਆ। ਇਕ ਘਾਹਖੋਰ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਬਹੁਤ



ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ
ਫੋਨ: +91-98555-01488

ਰਾਸ ਆਈ। ਘਾਹ ਉਸ ਦੀ ਪਸੰਦੀਦਾ ਖੁਰਾਕ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਜਾਨਵਰ ਸੀ ਘੋੜਾ।

ਆਦਮ-ਜਾਤ 'ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਫਿਜ਼ਾਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਜਿਸਮਾਨੀ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਵੀ ਬਦਲਿਆ ਅਤੇ ਆਦਮਾਂ ਵੀ। ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਂ ਜੰਗਲੀ ਕੰਦ-ਮੂਲ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਘਟਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਫਿਰ ਵਪਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਮਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਰੁਝਾਨ ਤੋਂ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਉਗਰੀਆਂ। ਨੀਲ ਘਾਟੀ ਭਾਵ ਮਿਸਰ ਦੀ, ਮੈਸੋਪੋਟੇਮੀਆ ਦੀ, ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਤੇ ਹੜੱਪਾ ਦੀ ਅਤੇ ਚੀਨ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਸਿਰੇ ਮੰਗੋਲੀਆ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਖ਼ਲਾਕ ਤੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਰਗੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪਰਲੋ ਆਈ। ਇਹ ਸਭਿਅਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਮੇਟ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਦਮ-ਜਾਤ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਈਜਾਦ ਕਰ ਲਏ ਸਨ। ਉਹ ਖੜਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਬਚੀ, ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਹੇਜਿਆ। ਖਾਧ-ਖੁਰਾਕ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵੱਧ ਉਰਜਾਵਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਈ। ਇਸ ਰਾਹ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ ਤੇ ਪਚਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਦੇਹ-ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਤੇ ਤਰਮੀਮਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਗਊ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਖੁਰਾਕ ਘਾਹ ਹੀ ਸੀ। ਗਊਆਂ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਆਈ ਚੁਸਤੀ-ਦਰੁਸਤੀ ਨੇ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਮੱਧ ਯੂਰੇਸ਼ੀਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਟੈੱਪ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਖ਼ਾਨਾਬਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਧ ਉਰਜਾਵਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਵੀ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਉਰਜਾ ਦੇ ਸੋਮੇ ਵੱਧ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੀ। ਇਸ ਵਸੋਂ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨੇ ਵੀ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ।

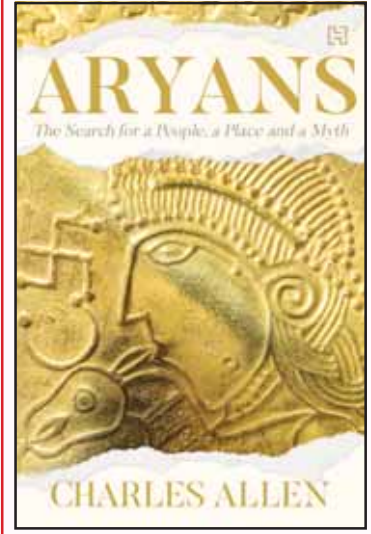
ਕਾਲੇ ਸਾਗਰ ਦੇ ਸਾਹਿਲ 'ਤੇ ਵਸੇ ਯੂਕਰੇਨ ਤੋਂ ਕਜ਼ਾਖ਼ਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਚੀਨੀ ਹੱਦਾਂ ਤੱਕ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੈਸਟੈੱਪ। ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੂਸ ਵੀ ਇਸੇ ਅਨੁਠੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਰੀਅਨ ਇਸੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹੀ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਹਿਜਰਤ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਹਿੱਸੇ ਭਾਵ ਯੂਰਪ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਖ਼ਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲੇ ਉੱਤਰ-

ਉਘੇ ਇਤਿਹਾਸ ਚਾਰਲਸ ਐਲੇਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਆਰੀਅਨਜ਼' ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਗੋੜਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ (ਮੌਦੀ) ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਕਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਾਕਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਹੈ। ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਰਵੋ-ਸਰਵਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮਰਹੂਮ ਸਰਸੰਘ ਸੰਚਾਲਕ ਗੁਰੂ ਗੋਵਲਕਰ ਇਸ ਮਿੱਥ ਨੂੰ ਤੱਥ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਆਰੀਅਨਜ਼ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਾੜਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਭੂਮੀ ਦੇ ਹੀ ਅਸਲ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਕੇ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਗਏ।

ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਗਏ ਅਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਪੂਰੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਹੋਏ ਮੌਜੂਦਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਟਾਪੂਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਹ ਕੈਲਟਿਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਕੈਲਟ ਜਾਂ ਕੈਲਟਿਕ ਨਸਲ ਹੁਣ ਵੇਲਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਸਲ ਹੈ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਰਾਨ ਆਏ ਅਤੇ ਫਿਰ

ਸਾਗਰ ਤੇ ਇਰਾਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 26 ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵਰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਸ ਨੂੰ 'ਪੌਪ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ' ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ; ਪੌਪ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੋਹਰੀ ਸੀ। 'ਆਰੀਅਨਜ਼' ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਸਿਰਜਣਾਵਾਂ ਦੀ ਬਨਿਸਬਤ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਗੋੜਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ



ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਚਾਰਲਸ ਐਲੇਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਆਰੀਅਨਜ਼' ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਚਾਰਲਸ ਐਲੇਨ ਦੀ ਇਹ ਆਖਰੀ ਕਿਤਾਬ ਸੀ। 2020 ਵਿਚ ਇੰਤਕਾਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਖਰੜਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਧਾਰ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਰਾਹੀਂ ਲਿਸ਼ਕਾ-ਪੁਸ਼ਕਾ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪਰੋਸਣ ਦਾ ਕੰਮ ਡੇਵਿਡ ਲੌਇਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜੋ ਖੁਦ ਵੀ ਨਾਮੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਕੜ ਦੀ ਉਮਦਾ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਐਲੇਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਬੜਾ ਵਸੀਹ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ (ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮਾਹਿਰ) ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਚੀਨ, ਤਿੱਬਤ, ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ ਤੇ ਇਰਾਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 26 ਹੈ।



ਚਾਰਲਸ ਐਲੇਨ

ਉੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵੀ ਪੁੱਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 'ਹੜਤ ਹਿੰਦੂ' ਭਾਵ ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ (ਸਿੰਧ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਛੇ ਨਦੀਆਂ ਦਾ) ਦੇਸ਼ ਸੀ। ਇਹ ਪਰਵਾਸ ਇਕੋ ਹੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਿਸ਼ਤਾਂ 'ਚ ਚੱਲਿਆ। ਦੱਖਣ ਭਾਰਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਜਿਹਾ ਇਲਾਕਾ ਅਜਿਹਾ ਬਚਿਆ ਜਿੱਥੇ ਆਰੀਅਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਆਰੀਅਨਾਂ ਜਾਂ ਆਰੀਅਨਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰਾ ਕਥਾਕ੍ਰਮ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਚਾਰਲਸ ਐਲੇਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ 'ਆਰੀਅਨਜ਼' ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਬੜੀ ਪੁਰਲੁਤਫ਼ ਹੈ ਇਹ ਕਿਤਾਬ। ਆਰੀਅਨਜ਼ ਦਾ ਹੁਣ ਤਕ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਖੁਸ਼ਕੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕੇ। ਐਲੇਨ ਦੀ ਇਹ ਆਖਰੀ ਕਿਤਾਬ ਸੀ। 2020 ਵਿਚ ਇੰਤਕਾਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਖਰੜਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਧਾਰ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਰਾਹੀਂ ਲਿਸ਼ਕਾ-ਪੁਸ਼ਕਾ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪਰੋਸਣ ਦਾ ਕੰਮ ਡੇਵਿਡ ਲੌਇਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜੋ ਖੁਦ ਵੀ ਨਾਮੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਕੜ ਦੀ ਉਮਦਾ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਐਲੇਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਬੜਾ ਵਸੀਹ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ (ਭਾਵ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮਾਹਿਰ) ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਚੀਨ, ਤਿੱਬਤ, ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ

ਭਾਵ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੱਧ, ਤੱਥ ਮੂਲਕ ਸਮੱਗਰੀ ਘੱਟ। ਉੱਝ, ਅਸਲੀਅਤ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ। 'ਆਰੀਅਨਜ਼' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਕੀਦਿਆਂ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗਤਾ ਪੱਖੋਂ ਵੀ। ਉਸ ਦੀ 'ਅਸ਼ੋਕ' ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਸਮਰਾਟ ਅਸ਼ੋਕ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ-ਖ਼ਾਮੀਆਂ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਖੁਲਾਸਾ ਹੈ। ਐਲੇਨ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜੋਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਬੁੱਧ ਮਤ ਲਗਪਗ ਗਾਇਬ ਹੈ (85 ਲੱਖ ਬੋਧੀ ਹਨ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ, ਕੁੱਲ ਕੌਮੀ ਵਸੋਂ ਦਾ 0.7 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਤਾਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਮਰਾਟ ਅਸ਼ੋਕ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਬੁੱਧ ਮਤ ਅਪਣਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜਬਰ ਵੀ ਆ ਘੁਸੇ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਇੰਤਕਾਲ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਠ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੁੱਧ ਮਤ ਭਾਰਤੀ-ਭੂਮੀ (ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮੁੱਚੇ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਤੱਕ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਰਮੇਸ਼ਵਰਮ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ) ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮਰਾਟ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਪੱਖ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਗਲ ਰੱਖੀ ਹੈ; ਐਲੇਨ

ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਕਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਾਕਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਹੈ। ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਰਵੋ-ਸਰਵਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮਰਹੂਮ ਸਰਸੰਘ ਸੰਚਾਲਕ ਗੁਰੂ ਗੋਵਲਕਰ ਇਸ ਮਿੱਥ ਨੂੰ ਤੱਥ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਆਰੀਅਨਜ਼ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਾੜਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਭੂਮੀ ਦੇ ਹੀ ਅਸਲ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਕੇ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਗਏ। ਐਲੇਨ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਵਿਗਿਆਨ, ਪੁਰਾਲੋਪਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤੱਤਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਯੁੱਗ, ਤਰੇਤਾ ਜਾਂ ਦੁਆਪਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਲੰਮੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਲਯੁੱਗ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਕਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਕੀ ਯੁੱਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਰਗਾ ਉਮਰਦਰਾਜ਼ ਬਣਾਉਣਾ ਮਿੱਥ-ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 'ਆਰੀਅਨਜ਼' ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ 'ਸੁਪਰਮੈਨ ਦਾ ਉਭਾਰ ਤੇ ਪਤਨ' ਅਜਿਹੇ ਮਿੱਥ-ਮੇਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਚਾਲਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੇ ਯਤਨਾਂ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਖਾਂਤਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਤਾਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ: -ਆਰੀਅਨ ਦੁੱਧ ਪੀਣ, ਘੱਤਸਵਾਰੀ

ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੁਖਾਵੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਆਦਮ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਸਨ। ਉਹ ਹਿੰਦ-ਯੂਰਪੀ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰੀ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਦੀ ਗਈ।

-ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 'ਆਰੀਆ' ਸ਼ਬਦ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਰਤੁਸ਼ਤੀ (ਜ਼ਾਰੋਐਸਟ੍ਰੀਅਨ ਜਾਂ ਪਾਰਸੀ) 'ਅਵੇਸਤਾ' (ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ) ਵਿਚ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਪਾਰਸੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਅਰਬਾਂ ਤੇ ਭਾਵਾਂ ਪੱਖੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਯੂਰਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਵਜੂਦ, ਪਰਵਾਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਵਜੂਦ ਸਾਂਝਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਐਲੇਨ ਆਪ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਆਰੀਅਨ' ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕੈਲਟਿਕ (ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼) ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

-ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਜਾਂ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਆਏ ਪਰਵਾਸੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਵਸੇ। ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੱਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਕਬੀਲੇ, ਵਹੀਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਆ ਗਏ। ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਵਾਲਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਵਿਗਾੜਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਨ, 'ਦੇਵਾ' ਤੋਂ ਕੈਲਟਿਕ ਜਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹੈ ਦੇਵਤਾ ਜਾਂ ਰੱਬੀ ਅਵਤਾਰ ਪਰ ਜ਼ਰਤੁਸ਼ਤੀ (ਮੂਲ ਪਾਰਸੀ) ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਲੇਛ ਜਾਂ ਦਾਨਵ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

-ਗਊ ਸ਼ਬਦ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੈਲਟਿਕ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ GOW ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੂਕਰੇਨੀ ਵਿਚ ਗਊ ਲਈ 'ਗੋ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਰ ਲਈ ਯੂਕਰੇਨੀ ਜਾਂ ਪੌਲਿਸ਼ 'ਸਿਊ' (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਸਵਾਈਨ) ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਕੋ ਭਾਸ਼ਾਈ ਮੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਕਈ ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੰਸ ਲਈ ਗੰਸ (GHUNS) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਓਰੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਬਖ਼ਸ਼ਦੀ ਹੈ।

-ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਆਰੀਅਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚਲੇ ਕੰਧ ਚਿੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਚੱਕੇ ਜਾਂ ਪਹੀਏ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਰੀਅਨ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼, ਚੱਕੇ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਫੁਰਤੀਲਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।

ਐਲੇਨ ਆਰੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਇਨਸਾਨੀ ਨਸਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉਚੇਰੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 'ਆਰੀਅਨਵਾਦ' ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਧਿਆਇ ਆਰੀਆ ਨਸਲ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਘੁੱਲ੍ਹਾਧਾਰਿਆਂ ਤੇ ਕਤਲੇਆਮਾਂ ਬਾਰੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਰੀਅਨ ਜਿਹੜੀ ਧਰਤ ਤੋਂ ਉੱਭਰੇ, ਉਹ ਧਰਤੀ ਇਸ ਨਸਲ ਉੱਤੇ ਮੌਸਮੀ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਮਤਾਂ ਪੱਖੋਂ ਵੱਧ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਨਸਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ। ਕਿਤਾਬ ਨਵ-ਨਾਜ਼ੀਵਾਦ ਨੂੰ 'ਆਰੀਅਨਵਾਦ' ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਰੂਪ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਅਵਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੋਦੀਵਾਦੀ ਮਿੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਡਾਇਨਾਸੌਰਾਂ ਦੇ ਪਥਰਾਟ ਬਣੇ ਆਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਲ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਜੋਂ ਪੂਜਣ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਧਾਰ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਤੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਜਨਾਜ਼ਾ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉੱਠ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ਇਹ ਖ਼ਬਰਾਂ।



ਆਰੀਅਨਾਂ ਬਾਰੇ ਦੋ ਚਿੱਤਰ। ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਾਲਾ ਚਿੱਤਰ ਆਰੀਅਨਾਂ ਦੇ ਧਾਵੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੱਥੀਂ ਤੋਰੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ...

ਇਹ ਲੇਖ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਤੁਰ ਗਏ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਬੜਾ ਮਾਰਮਿਕ ਚਿਤਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਦਰ ਦਿਲ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਪੜਕਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਖੇਰੇ ਤੋਂ ਅੱਖੇਰੇ ਪਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਜੰਗਾਂ ਲੜ ਚੁੱਕੇ ਫ਼ੌਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਯੁੱਧਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਅਕਸਰ ਮੁੜ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂ ਲੋਚਦੇ ਹੋ?” ਉੱਤਰ ਸੀ, “ਹਾਂ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ, ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਸਾਥੀ, ਮੁੜ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਤਾਂਘਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣ, ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦੇਖਣ, ਹੱਸਣ ਜਾਂ ਰੋਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਣ ਲਾਇਆ, ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਝੱਲੀਆਂ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਖੋਹ ਲਈ ਗਈ।...

ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਥੀ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚੁਣੇ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਫ਼ੌਜ ਅਤੇ ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਐਨਾ ਭਰੋਸਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।... ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਨੇਕ ਨਾਮੀ ਅਤੇ ਯਾਦ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨਾ ਸੀ।...

ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਵੱਡੇ ਸੌਦੇ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਸਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਮਰ ਮਿਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਯਾਦਦਾਸਤ (ਹੋ ਸੋ - ਹਵਾਸ) ਕਾਇਮ ਰਹੇਗੀ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਯਾਦ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ



ਕਰਨਲ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ

ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆਂ ਮੇਰੇ ਆਖਰੀ ਵੇਲੇ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਮੇਰੇ ਯੁੱਧ ‘ਚ ਰਹੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਇਨਸਾਨ ਨੇ।”

ਚਾਰ ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ ਕਾਨਪੁਰ ਛਾਉਣੀ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਮੇਰੀ ਪਲਟਨ 6 ਸਿੱਖ ਲਾਈਟ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ‘ਕਾਲੀਧਾਰ’ ਦਾ ਜੰਗੀ ਸਨਮਾਨ ਦਿਵਸ ਮਨਾ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ 1965 ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪਾਏ ਤਕੜੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ- ਬੈਟਲ ਆਨਰ। ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਚਲੀਏ। ਪੂਰਬੀ ਕਾਲੀਧਾਰ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਸਿਲਸਿਲਾ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਅਖਨੂਰ, ਚੌਕੀ ਚੌਰਾ-ਸੁੰਦਰਬਨੀ-ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ-ਰਾਜੌਰੀ ਮਾਰਗ ‘ਤੇ ਸੁੰਦਰਬਨੀ ਕਸਬੇ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਪੁਆਇੰਟ 3776 ਹੈ। ਰਾਜੌਰੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਵਗਦੀ ਨਦੀ ਮੁਨੱਵਰ ਤਵੀ, ਕਾਲੀਧਾਰ ਰੇਂਜ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੀ ਹੋਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰਹੱਦ ਕੋਲ ਚਨਾਬ (ਝਨਾਂ) ਦਰਿਆ ‘ਚ ਸਮੇਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਪਾਸਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਰਾਜੌਰੀ ਵੱਲ ਪਾਰ ਜਾਣ ਲਈ ਝਨਾਂ ‘ਤੇ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਪੁਲ ਸੀ ਅਖਨੂਰ ਕਸਬੇ ਵਿਚ। 1965 ਵੇਲੇ 1949 ਦਾ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਰਾਚੀ ਸਮਝੌਤਾ ਲਾਗੂ ਸੀ। 1949 ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜੰਗਬੰਦੀ ਰੇਖਾ ਮੁਨੱਵਰ ਤਵੀ ਦੇ ਪਾਰ ਛੱਡ ਪਿੰਡ ਟੱਪ ਕੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸੀ। ਤਵੀ ਪਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹਰਕਤ ਜਾਂ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਛੇ ਸਿੱਖ ਲਾਈਟ ਇਨਫੈਂਟਰੀ (ਐਲ.ਆਈ) ਹੀ ਸੀ। ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਕੁਝ ਵਿੱਥ ‘ਤੇ ਮਹਾਰ ਬਟਾਲੀਅਨ ਨੀਮ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਪੱਛਮੀ ਕਾਲੀਧਾਰ ‘ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ 9 ਪੰਜਾਬ ਬਟਾਲੀਅਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਪਿੱਛੇ 15 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ‘ਤੇ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਕੁੱਲ ਦੋ ਹੋਰ ਪਲਟਨਾਂ ਸਨ ਤੇ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਅਸਲੂ। ਤਵੀ ਪਾਰ ਸਾਡੇ 14 ਟੈਂਕ ਸਨ ਪਰ ਕੰਮ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਗਿਆਰਾਂ।

1965 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਮਲਾ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। 1947 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਛੱਡ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 10 ਦਸੰਬਰ 1947 ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਸਿੱਖ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਸਟ ਪਟਿਆਲਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ (ਅੱਜ ਦੀ 15 ਪੰਜਾਬ) ਨੇ ਲੱਕ-ਲੱਕ ਬਰਫੀਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਵੀ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਛੱਬ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਵਾਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਖਨੂਰ ਪੁਲ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਫੜਨ ਦੀ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ 1971 ‘ਚ ਹੋਈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਖਨੂਰ ਪੁਲ ਨਾ ਲੈ ਸਕਿਆ।

ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛੋਗੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਲ ਨਾਲ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਕਿਉਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਚਨਾਬ ਤੇ ਰਾਜੌਰੀ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਇਹ

ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਪੁਲ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਰ ਲੱਗੀ ਸਾਡੀ ਫ਼ੌਜ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ‘ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਇਸ ਸੰਪਰਕ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

1965 ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਮਾੜੇ ਮੋਟੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਾਂ। ਬਾਰੂਦੀ ਸੁਰੰਗਾਂ ਨਹੀਂ ਵਿਛੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਆਰਮਡ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਪੋਸਟਾਂ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਕਵਰਿੰਗ ਰੋਲ ਵਿਚ ਸਾਂ; ਭਾਵ, ਤਵੀ ਪਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਲੇਟ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਮੇਨ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ‘ਤੇ ਆਖਰੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ 1965 ਨੂੰ ਪੁਆਧਾਰ ਗੋਲਾਬਾਰੀ ਅਤੇ ਟੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਲਝ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੋ ਦੀ ਰਾਤ ਦੇ 11.30 ਵਜੇ ਹੁਕਮ ਮਿਲਣ

ਤੱਕ ਡਟੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟੇ। ਸਾਡੀ ਪੀਰ ਜਮਾਲ ਵਾਲੀ ਪੋਸਟ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਲੰਘ ਆਈ ਸੀ। ਘਾਤ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਦੇ ਨੂੰ ਹਿੱਲੀ ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਮੇਰੀ ਪਲਟਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋਏ। ਅਖਨੂਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਛੇ ਸਿੱਖ ਐਲ.ਆਈ. ਦੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਟੋਲੀ ਨਾਲ ਪੁਲ ‘ਤੇ।

21 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਜੰਗਬੰਦੀ ਐਲਾਨੀ ਗਈ। ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਹੋ ਉੱਥੇ ਰਹੋ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ। ਸੁੰਦਰਬਨੀ ਕੋਲ ਪੂਰਬੀ ਕਾਲੀਧਾਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਮੱਲੂ ਲਾਗੇ ਉੱਚੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ‘ਤੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਸੁੰਦਰਬਨੀ ਮੇਨ ਰੋਡ ‘ਤੇ ਆਰਟੀ ਫਾਇਰ ਨਾਲ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਖਨੂਰ ਪੁਲ ਵਾਲੀ ਕਸਰ ਇੱਥੇ ਕੱਢ ਲਈ। ਇਹ ਕੰਡਾ ਕੱਢਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ 4 ਅਕਤੂਬਰ 1965 ਨੂੰ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਪੁਆਇੰਟ 3776 ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਕਾਲੀਧਾਰ ਰੇਂਜ ਵਾਪਸ ਖੋਹ ਲਈ। ਟਾਸਕ ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਦੂਸਰੀ ਪਲਟਨ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਸਕੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਟਾਰਗੇਟ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ 5 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਦੋ ਅਫਸਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਛੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਮੈਂ ਵੀ ਸਾਂ; ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ‘ਚ ਰਹੇ, ਜੇ.ਸੀ.ਓ. ਤੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਹਮਲਾ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵੱਲ ਸੀ।

ਪਲਟਨ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹਾਂਵੀਰ ਚੱਕਰ, ਦੋ ਵੀਰ ਚੱਕਰ, 4 ਸੈਨਾ ਮੈਡਲ, 7 ਮੈਨਸ਼ੰਡਇਨ ਡਿਸਪੈਚਜ਼ ਅਤੇ ਪਲਟਨ ਨੂੰ ਬੈਟਲ ਆਨਰ ‘ਕਾਲੀਧਾਰ’ ਅਤੇ ਬੀਏਟਰ ਆਨਰ ‘ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ’ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਫਤਹਿ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਾਂ। ਜਿਉਂਦੇ ਨੌਂ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਂ। ਸਾਡਾ 1965 ਵਾਲਾ ਸੀ.ਓ. ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ (ਉਸ ਵਕਤ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ) ਪੀ.ਕੇ. ਨੰਦਗੋਪਾਲ ਮਹਾਂਵੀਰ ਚੱਕਰ ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ (ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਮੇਜਰ) ਏ.ਟੀ. ਗੰਨਾਪਥੀ ਵੀਰ ਚੱਕਰ, ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਜੋ ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਪਰ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ, ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਭਾਵੁਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਕੈਪਟਨ ਬੀ.ਬੀ. ਕੁਲਕਰਨੀ (ਬਲਵੰਤ ਰਾਉ ਬਾਪੂ ਰਾਉ ਕੁਲਕਰਨੀ) ਦੀ ਜੋ 2 ਸਤੰਬਰ 1965 ਨੂੰ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸੁੱਕੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਸਮਝੌਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਵੇਲੇ ਵਤਨ ਮੁੜਿਆ ਸੀ। ਉਹ

ਕਹਿੰਦਾ, “ਚਲੋ ਸਰ ਕਈ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਮੇਂ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਕਰ ਆਏ ਹੈ”- ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਸਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, “ਚਲੋ ਚਲਦੇ ਆਂ, ਬਣਾਉ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ” ਤੇ ਮੇਲਾ ਵਿੱਝ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਗਈ ਬਾਤ ਗਈ।

ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ‘ਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਤਿਆਰ ਸਾਰੇ ਸਨ ਪਰ ਹਿੰਮਤ ਕੌਣ ਕਰੇ!

ਕੁਲਕਰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਕਾਹਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਫ਼ੌਜ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ, ਮਗਰੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਜੰਗਲਾਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਪੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਅਤੇ ਹੰਢਾਏ ਪਲਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਦੁਆ ਸਲਾਮ ਮਗਰੋਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਕੁਛ



ਕਰੋ ਸਰ- ਮੈਨੇ ਛੱਬ ਔਰ ਪੀਰ ਜਮਾਲ ਦਿਖਾਨੇ ਹੈਂ ਬੱਚੇ ਕੋ।” ਮੇਰਾ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਬਲਵੰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਾ ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਲਾਈ ਕਰ। ਯੇ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਛੱਬ/ਪੀਰ ਜਮਾਲ ਦੇਖਨਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੇਖ ਰੰਗ। ਯਾਰ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੋਲ ਨੇ।”

ਮੈਂ ਵੀ ਘੋਸਲ ਜਿਹੀ ਵੱਟੀ ਰੱਖੀ। ਅੱਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਜੰਗੀ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਆਇਆ। ਮਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਉੱਠ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਸਰਨਾ। ਮਾਰ ਹੰਢਲਾ, ਬਣ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ, ਸਵੈ-ਘੋਸ਼ਣ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ।” ਕਲਮ ਦਵਾੜ ਚੁੱਕੀ, ਪੇਡ ਕੱਢਿਆ- ਦੇਖਣ ਚਾਹ ਰਹੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕੋਰ ਕਮਾਂਡਰ (ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ) ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਛੇ ਸਿੱਖ ਐਲ.ਆਈ. ਦੇ 1965 ਦੀ ਜੰਗ ਲੜ ਚੁੱਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਫ਼ੌਜੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ 15-19 ਅਪਰੈਲ 2023 ਨੂੰ ਰਣ ਖੇਤਰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਲੜੇ ਸਾਂ। ਅਗਾਊਂ ਕਾਪੀ ਤੁਅੱਲਕ ਰੱਖਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਜੀ.ਓ.ਸੀ. () ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਗੱਲ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਦੀ ਹੈ।

ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਾ ਆਇਆ। ਸੋਚਿਆ ਕੌਣ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਸਰਹੱਦ ‘ਤੇ ਰੋਜ਼ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਵਿਹਲਤਾਂ ਲਈ ਕਿੱਥੇ ਵਕਤ ਹੈ ਪਰ ਹੋਇਆ ਉਲਟ। ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਇਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਤੋਂ ਕਰਨਲ ਜੀ.ਐੱਸ. ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ: “ਸਰ ਗੁਡ ਮੋਰਨਿੰਗ। ਜੈ ਹਿੰਦ। ਮੈਂ ਕਰਨਲ ਜੀ.ਐੱਸ...। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਵਾਰ ਵੈਟਰਨਜ਼ ਹੋ। ਯੂ ਆਰ ਵੈਲਕਮ। ਡੀਟੇਲ ਭੇਜ ਦਿਉ।” ਅਤੇ ਕਈ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਬੋਲਚਾਲ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਸੰਦੇ ਨੇ ਭਾਵੁਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਪੰਨਵਾਦ ਕਹਿ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਲਿਖਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਭੇਜ ਦਿਉ।” ਉੱਤਰ ਸੀ, “ਸਰ, ਤੁਸੀਂ ਚਿੱਠੀ ਤਾਂ ਕੋਰ ਕਮਾਂਡਰ ਨੂੰ ਪਾਈ ਐ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤ ਨਹੀਂ ਆਈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਜੀ.ਓ.ਸੀ. (ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ

ਸਾਡੇ ਖਾਤਰ ਲੜੇ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ‘ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਉ। ਬਾਕੀ ਸਾਡੇ ‘ਤੇ ਛੱਡੋ।”

ਲਉ ਜੀ ਤਾਰਾਂ ਖੜਕ ਪਈਆਂ। ਮੇਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜੰਗੀ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਵਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪ ਐਕਟਿਵ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਮੇਜ਼-ਕੁਰਸੀ, ਮੇਰਾ ਦਫ਼ਤਰ। ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਕੁੱਲ 15 ਜਣੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਖਰਚਾ ਅਸੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

ਰੇਲ/ਏਅਰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ, ਤਫ਼ਸੀਲ, ਕੌਣ ਕੌਣ, ਕਿੱਥੋਂ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਜਾਂ ਮਾਸਾਹਾਰੀ, ਕੋਈ ਮੈਡੀਕਲ ਸਮੱਸਿਆ ਵਾਲਾ, ਬੱਚੇ ਕਿੰਨੇ, ਉਮਰ ਆਦਿ ਮੈਂ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਭੇਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ- ਹੋਰ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਡੇ ਦੋ ਜਣੇ ਹੁਣ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਰਮੀ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰਜ਼ ਤੋਂ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।

ਮਿਥੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ 15 ਅਪਰੈਲ। ਮੈਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜੰਮੂ ਸੋਚੀ ਸੀ ਪਰ ਸਾਡੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਕਹਿੰਦੇ, “ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਖਨੂਰ ਹੀ ਰੁਕੋਗੇ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਣਖੇਤਰ 1965 ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਿੱਸੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ।”

ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਏ.ਆਰ. ਰਾਏਕਰ (ਵੀ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪੂਣੇ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ‘ਚ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਸੋਹਲ ਸੈਨਾ ਮੈਡਲ, ਵੀ.ਐੱਸ.ਐੱਮ. ਕੋਲ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗੱਡੀ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਕਿਸੇ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚ ਰਾਤ ਕੱਟੀ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਅਖਨੂਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕੁਲਕਰਨੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲਹਾਪੁਰ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਤੇ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਰਾਹੀਂ ਜੰਮੂ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਪੁੱਜਿਆ ਜੋ ਅੰਗਿਓ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਟੀਮ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ। ਮਰਹੂਮ ਕਰਨਲ ਏ.ਟੀ. ਗੰਨਾਪਥੀ ਵੀਰਚੱਕਰ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬੰਗਲੂਰੂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਅਖਨੂਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਰਹਿ ਗਏ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸਰਦਾਰਨੀ, ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਰ ‘ਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਅਤੇ ਅੰਗਿਓ ਰੇਲ, ਫਿਰ ਲੈਣ ਆਈ ਟੀਮ ਨੇ ਅਖਨੂਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਪੁੱਜਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰੇਲ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਲੇਟ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਖੜ੍ਹੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਤਿੰਨ ਪਰਿਵਾਰ, ਅਖਨੂਰ ਪੁਲ ਦੇ ਏਧਰ ਅਤੇ ਦੋ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਗੈਸਟਰੂਮਜ਼ ਵਿਚ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਡਿਵ ਅਲਫਾ ਮੈੱਸ ਵਿਚ। ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਮਿਲੇ ਸਾਂ, ‘ਬਹਿ ਜਾ ਬਹਿ ਜਾ’ ਹੋ ਗਈ। ਕਈ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਬੱਚੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ।

ਕਰਨਲ ਜੀ.ਐੱਸ. ਅਤੇ ਕਰਨਲ ਐਡਮ ਪਤਾ ਲੈਣ ਆਏ। ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ‘ਜੀ ਆਇਆਂ’ ਆਖਿਆ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਮਰੇ ਵਿਚ, ਰਵਾਨਗੀ ਅੱਠ ਵਜੇ, ਪੰਜੇ ਗੱਡੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਦਾ ਫ਼ੌਜੀ ਕਾਫ਼ਲਾ। ਐਸਕਾਰਟ ਹਰ ਗੱਡੀ ਵਿਚ।

1965 ਦੀ ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿਵਾਇ ਮੇਜਰ ਗੰਨਾਪਥੀ ਦੇ ਸੈਕਿਓ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਸਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਛੱਡੇ। ਅੱਗੜ ਪਿੱਛੜ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰਤਾ, ਬੇਖੋਫ਼, ਭਰ ਜੁਆਨ। ਗੱਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ, 1965 ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਦੇ ਸਾਲ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮੱਲੋਜ਼ੇਰੀ ਦਾ ਗਾਈਡ ਵੀ ਸਾਂ।

ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ 16 ਅਪਰੈਲ 2023: ਅੱਠ ਵਜੇ ਚੱਲ ਕੇ ਪੋਣੇ ਦੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਮਗਰੋਂ ਸੁੰਦਰਬਨੀ ਤੋੜਾ-ਮੈਨਾ (ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਂ) ਪਹੁੰਚੇ। ਇੱਥੇ ਲੋਕਲ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਕਰਨਲ ਨੇ ‘ਜੀ ਆਇਆਂ’ ਕਿਹਾ। ਚਾਹ ਕੋਫ਼ੀ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਡੀ ਮਗਰ

ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਤੁਰੀਆਂ। ਨੀਮ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ (ਅੰਦਰੂਨੀ ਇਲਾਕਾ) ਦੀਆਂ ਤੰਗ ਸੜਕਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕਿਨਾਰੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਢੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਾੜਨਾਂ ਵੀ ਨਾਲ। ਮਾੜੇ ਮੋਟੇ ਡੰਗਰ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਘਰ ਜਾਂ ਢਾਂਚੇ। ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਮੱਲਾ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮਲੂਾ ਟੌਪ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੋਹਣਾ ਬੰਦੋਬਸਤ। ਅਸੀਂ ਖ਼ਿਆਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਕਾਲੀਧਾਰ ਟੌਪ ਦੇਖਿਆ। ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ। ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ। ਮੱਲੂਾ ‘ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਮਦਰਾਸ ਬਟਾਲੀਅਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਫ਼ੌਜੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਇੱਥੇ ਹੀ 96 ਸਾਲਾ ਸਾਬਕਾ ਫ਼ੌਜੀ ਹਵਾਲਦਾਰ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ, 30ਵੀਂ ਲੁਕੇਟਿੰਗ ਰੈਜੀਮੈਂਟ (ਤੋਪਖਾਨਾ) ਦਾ ਮਿਲਿਆ। ਚਿੱਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ, ਸੋਹਣੀ ਪੱਗ ਅਤੇ ਮੈਡਲਾਂ ਨਾਲ। ਉਹ ਵਾਕਰ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਐ। ਉਹ ਦੂਜੀ ਆਲਮੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬਰਮਾ ਮੁਹਾਜ਼ ‘ਤੇ ਲੜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮਗਰੋਂ 1947-48, 1962 ਅਤੇ 1965 ਦੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਸੀ।

ਫਿਰ ਪਰਤ ਆਏ ਸੁੰਦਰਬਨੀ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਸਾਬਕਾ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਵੀ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1965 ‘ਚ ਕਾਲੀਧਾਰ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਅਸਲੂ ਉਪਰ ਚੋਣ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੜਕ ਤੱਕ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਫਿਰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਰਕ ‘ਤੇ ਪੂਰੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ, ਪਰੇਡ ਅਤੇ ਬਿਗਲ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਮਾਲਾਵਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ। ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਫੁੱਲ ਭੇਂਟ ਕੀਤੇ। ਦਿਲ ਰੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜੋ ਮੁੜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਮੇਰੀ ਦੂਸਰੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਜੈਕ ਐਲ.ਆਈ. ਦੇ ਕਈ ਸਾਬਕਾ ਫ਼ੌਜੀ ਮਿਲੇ। ਆਨਰੇਰੀ ਕੈਪਟਨ ਸੋਮਦੱਤ ਸ਼ਰਮਾ ਵੀ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲਾਂਸ ਨਾਇਕ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਨੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਛਿਪੇ ਅਖਨੂਰ ਪਰਤ ਆਏ।

ਦੂਜਾ ਦਿਨ 17 ਅਪਰੈਲ: ਇਸ ਦਿਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਇਲਾਕਾ ਦੇਖਣਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਡਟੇ ਸਾਂ, ਲਾਮਬੰਦ ਹੋਏ ਸਾਂ। ਇੱਥੋਂ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਪੁਰਾਣਾ ਇਲਾਕਾ (1965 ਵੇਲੇ ਦਾ) ਸਾਫ਼ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਵੀ ਪਾਰ ਦੇ ਪਿੰਡੋਂ, ਸਾਡੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਆਦਿ ਯਾਦ ਆਏ ਪਰ ਅੱਜ ਮੀਂਹ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅੱਖਾ ਕੀਤਾ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਕਈ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਹਨ। ਫੁੱਲ ਭੇਂਟ ਕੀਤੇ। ਉਪਰਲੇ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਵੱਲੋਂ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੈਨਿਕ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਕੈਪਟਨ ਡਾਕਟਰ ਕੁੜੀ ਜੁਆਨਾਂ ਨਾਲ ਤਾਇਨਾਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਅਖਨੂਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਅੱਜ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਵੀ.ਐੱਸ. ਸੇਥੋਂ, ਯੁੱਧ ਸੇਵਾ ਮੈਡਲ, ਸੈਨਾ ਮੈਡਲ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰਡ ਭੇਜ ਕੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਆਏ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਾਲੀਧਾਰ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੰਗੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਨੂੰ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ।

ਤੀਜਾ ਦਿਨ 18 ਅਪਰੈਲ: ਛੱਬ ਦੇ ਐਨ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ- ਡੀ.ਸੀ.ਬੀ. ਮੋਰਚੇ, ਬੰਕਰ ਅਤੇ ਕਈ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਜੁਆਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁਆਨਾਂ ਦੀ ਚਾਹ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ-ਜਲੇਬੀਆਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ‘ਚ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਇੰਨੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਆਦਲੀਆਂ ਨਾ ਹੀ ਮਿਲਣ। ਇੱਕ ਬੰਕਰ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬਾਹਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ 100-150 ਗਜ਼ ‘ਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਘਰ ਅਸੀਂ ਦੂਰਬੀਨ ਨਾਲ ਦੇਖੇ। ਦਰਿਆ ਚਨਾਬ ਵਾਹ ਲਾ ਕੇ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਕੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਫ਼ੌਜੀ ਚੌਕੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਚੌਕੀਆਂ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਟਾਪੂਆਂ ‘ਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸਤੀ ਰਾਹੀਂ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ‘ਚ ਇੱਕ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਕੁੜੀ ਮਿਲੀ ਜੋ ਸੰਚਾਰ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਕਮਾਂਡਰ ਹੈ। ਸ਼ਾਮੀ ਵਾਪਸ ਅੱਡੇ ‘ਤੇ। ਵਕਤ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ। ਮੁੜ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਕੇ ਰਾਤ ਲੰਘਾਈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਰਵਾਨਗੀ।...

ਇਸ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗੇ ਤੇ ਦਿਨ ਜਿਵੇਂ ਪਲਾਂ ਜਿੱਠੇ ਛੋਟੇ ਹੋ ਗਏ ਜਾਪੇ। ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲ ‘ਚੋਂ ਕਦੇ ਮਿਟਾਇਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਟਣੀ। ਉੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਵੁਕ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ ‘ਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ: ਹੱਥੀਂ ਤੋਰੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ, ਨਾਲੇ ਯਾਦ ਕਰਾਂ ਨਾਲੇ ਰੋਵਾਂ... ਅਲਵਿਦਾ।

ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ

ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੀ ਬਹੁਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਚਿਰਾਗ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਏ।

ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਸੀ ਜੋ 1800 ਵਿਚ ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ (1798-1805) ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ 10 ਜੁਲਾਈ 1800 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਕਿ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿਚ 24 ਮਈ 1800 ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਟਾਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੇਰਾਂਗਪਟਮ ਦੇ ਪਤਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ ਸੀ।

ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਰੈਗੂਲਰ ਸਿੱਖਿਆ 24 ਨਵੰਬਰ 1800 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਇਹ ਕਾਲਜ ਆਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ



ਸਈਅਦ ਸਬਤ ਹਸਨ
ਅਨੁਵਾਦ: ਅਜੈ ਤਨਵੀਰ
ਫੋਨ +1 (559) 309-2031

ਉਦੇਸ਼ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਲਾਂ ਤੇ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਆਏ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਸੰਦੇਸ਼ਵਾਹਕਾਂ ਨੂੰ, ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਕਾਲਜ ਦਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ, ਭੂਗੋਲ, ਮੁਸਲਿਮ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੇ ਉਪ ਨਿਯਮ, ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਕਾਨੂੰਨ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਨਿਆਂ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤੀ, ਫਾਰਸੀ, ਅਰਬੀ, ਬੰਗਲਾ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੂਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਆਦਤਾਂ ਸੁਧਾਰਨਾ ਵੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਵਪਾਰਕ ਕੰਪਨੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਲਾਸੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ 1765 ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ, ਬਿਹਾਰ, ਬਨਾਰਸ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਵਾਰਨ ਹੇਸਟਿੰਗਜ਼ (1772 ਤੋਂ 1785 ਤੱਕ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ) ਦੇ ਵੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੈਡਲੀ, ਡਾ. ਬਾਲਫੋਰ, ਮਿਸਟਰ ਵਿਲਕਿੰਸ ਅਤੇ ਡਾ. ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ, ਵਿਆਕਰਨ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਲੈਰੀਕਲ ਭੱਤਾ ਵੀ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣੀ ਪਈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਾਭ ਹੋਇਆ।

ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਮਈ 1798 ਵਿਚ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਵਜੋਂ ਕਲਕੱਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਲੰਡਨ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ

ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਜਨਾਬ ਸਈਅਦ ਸਬਤ ਹਸਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਫਸੀਲ ਨਾਲ ਖੁਲਾਸਾ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਾਲਜ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਮਕਸਦ ਕੀ ਸੀ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪਰਤ-ਪਰਤ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਖਮ ਤੰਦਾਂ ਨਾਲ ਗਜ਼ਲ ਦੀ ਬੁਣਤੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਜ਼ਲਗੋ ਅਜੈ ਤਨਵੀਰ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਹ ਕਲਕੱਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਵਪਾਰਕ ਉਦਮ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰਗ ਮੀਲ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਇਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 21 ਦਸੰਬਰ 1798 ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸਿਵਲ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਨੁਕਸ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੈਸੂਰ ਯੁੱਧ ਕਾਰਨ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਚ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਈ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਾਦਰੀ ਸਨ ਜੋ ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਪੂਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਅਧਿਐਨਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਡਾ. ਜੌਹਨ ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਸਨ। ਡਾ. ਜੌਹਨ ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ (ਉਰਦੂ) ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਵੇਂ ਲੇਖਕਾਂ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ) ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੇ ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਲਈ 21 ਦਸੰਬਰ 1798 ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਟਰਸਟ ਦੇ ਕੁਝ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਜਾਣੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 1801 ਤੋਂ ਬੰਗਾਲ, ਬਿਹਾਰ, ਉੜੀਸਾ ਅਤੇ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਵਪਾਰ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾ. ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਦਾ 'ਓਰੀਐਂਟਲ ਸੈਮੀਨਰੀ' ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਜਨਵਰੀ 1799 ਵਿਚ ਡਾ. ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਮਿਲੀ ਜੋ ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਫਰਵਰੀ 1799 ਵਿਚ ਡਾ. ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਨੇ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਨੇ ਲਗਭਗ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੱਕ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਸਿਖਾਈ। ਫਿਰ ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 21 ਤੋਂ 25 ਜੁਲਾਈ 1800 ਤੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ। ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਫਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 12 ਨੂੰ ਨਕਦ ਰਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮੈਡਲ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਹ ਅਸਥਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਸ ਵਿਸ਼ਾਲ

ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਡਾ. ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਦਾ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕਾਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਲੈਕਚਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਡਾ. ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਆਦਤਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ



ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਵੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਡਿਟੇਲ 'ਤੇ ਟਿੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਲਕੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਬਕ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਲਾਭ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਡਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬਲ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੇ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਅਤੇ 10 ਜੁਲਾਈ 1800 ਨੂੰ ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਬੋਰਡ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਮਜਲਿਸ-ਏ-ਨਜ਼ਮਾ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕਾਂ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੇਰਵੇ 18 ਅਗਸਤ 1800 ਨੂੰ ਮਜਲਿਸ-ਏ-ਨਜ਼ਮਾ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿਚ ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਨਵੇਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਵਰਨਰ-ਇਨ-ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸ ਸੂਬੇ ਅਤੇ ਕਿਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਫੈਲਾਓ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ।

ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ

ਲਈ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਫੰਡਾਂ 'ਤੇ ਕਾਲਜ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਮੰਗੀ। ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿਚ 27 ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਸਨ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਿਜ਼ਟਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਲਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਸਭਾ ਦੇ

ਮੈਂਬਰ ਸਨ: ਰੈਵਰੈਂਡ ਡੇਵਿਡ ਬ੍ਰਾਉਨ (ਪ੍ਰੋਵੋਸਟ ਕਾਲਜ), ਰੈਵਰੈਂਡ ਕਲੇਰੈਂਟ ਸ਼ਾਹਨ (ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੋਵੋਸਟ), ਮਾਨਯੋਗ ਆਰਥਰ ਵੈਲੇਸਲੀ (ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਦੇ ਡਿਊਕ), ਸਰ ਜਾਰਜ ਬਾਰਲੋ (ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ) ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਨੀਲ ਬਿਨ ਜੈਮਨ। ਐਡਮੈਨਸਟਰ ਸਕੱਤਰ ਸਰਕਾਰ ਕਾਲਜ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਵੋਸਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਵੋਸਟ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਰਚ ਆਫ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਪਾਦਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਵਿਖੇ ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ, ਹਿੰਦੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਬੰਗਲਾ, ਤੇਲਗੂ, ਮਰਾਠੀ, ਤਾਮਿਲ ਅਤੇ ਕੰਨੜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੀ। ਇਸਲਾਮੀ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ, ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਨਿਯਮ, ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਭੂਗੋਲ, ਗਣਿਤ, ਆਧੁਨਿਕ ਯੂਰਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਯੂਨਾਨੀ, ਲਾਤੀਨੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਤਿਹਾਸ, ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ, ਬਨਸਪਤੀ ਵਿਗਿਆਨ, ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜੋਤਿਸ਼ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰ ਜਾਰਜ ਬਾਰਲੋ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਣੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸਟਰ ਬਿਨ ਜਾਮਨ ਐਡਮੈਨਸਟਰ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜੌਹਨ ਬੋਲੀ ਅਰਬੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 1600 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਜੌਹਨ ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 1500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਸੀ।

ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਜੌਹਨ ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਸਨ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਅਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਡਾ. ਜੌਹਨ ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਮੌਜੂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਵੋਸਟ ਸੀ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਆਚਰਨ ਤੇ ਆਦਤਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਲਜ

ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਗਾਲ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਈ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਜੋ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬੰਗਾਲ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ ਇਹ ਲਾਗੂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵੀ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੇ ਭੋਜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੁਫਤ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਾ ਰਹੇ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਭੱਤਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਕਾਲਜ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਮਿਆਦ ਫਰਵਰੀ ਤੇ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਮਈ ਤੇ ਜੂਨ ਵਿਚ, ਤੀਜੀ ਅਗਸਤ ਤੇ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ, ਚੌਥੀ ਮਿਆਦ ਨਵੰਬਰ ਤੇ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਟਰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਸੀ। ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ। ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਡਿਸਿਪਲਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੇ ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਨਾਮ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੋਂ ਕਾਲਜ ਲਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਮਾਰਤ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ 24 ਨਵੰਬਰ 1800 ਤੋਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਬਕਾਇਦਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਿਰਫ ਅਰਬੀ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ 26 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸੀ। ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਡਾਇਨਿੰਗ ਹਾਲ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਸਮੇਂ ਖਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਟਰਮ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 64 ਸੀ। ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫਾਰਸੀ ਅਜੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ। ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਉਘਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਲ-ਸੁਨਾਹ ਪੂਰਬ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਹਰ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਮੂਲ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ, ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੌ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਸੀ, ਮੁਨਸ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਲਰਕ ਵੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਕਾਇਦਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਹਰ ਰੁਲ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੈਂਡੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 30 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਜੋਬ ਵਿਚੋਂ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਿਊਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 1:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ, ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਲਖਨਊ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਢੁਕਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਏਥੈ ਖਾਜੈ ਕਾਲਿ

ਨਾਂ ਬਦਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਲੇਖਾ ਤਾਂ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ਸਾਰੀ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਏਸ ਕੁੱਲ ਕਾਇਨਾਤ ਅੰਦਰ।

ਜੀਵਣ ਮਰਣਾ ਜਾਇ ਕੈ ਏਥੈ ਖਾਜੈ ਕਾਲਿ

ਜਿਥੈ ਬਹਿ ਸਮਝਾਈਐ ਤਿਥੈ ਕੋਇ ਨ ਚਲਿਓ ਨਾਲਿ॥

ਰੋਵਣ ਵਾਲੇ ਜੇਤੋ ਸਭਿ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਿ ॥੨॥

ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਰਚਨਾ ਧੋਹੁ ॥

ਅੰਧੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਾ ਤਿਸੁ ਏਹੁ ਨ ਓਹੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪੰਨਾ 15, ਮ: 1॥

ਇਹ ਅੰਤਰਾ ਵੇਖੋ ਕਿਸ ਸੋਹਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦਾ ਕੋਹੜ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਏ। ਖਾਜਾ ਖਾਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਹੈ ਤੇ “ਖਾਜੈ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਖਾਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਏ। ਕਾਲ ਵੇਲਾ ਏ, ਔਖਾ ਵੇਲਾ ਵੀ ਤੇ ਮੌਤ ਵੀ। ਇੱਥੇ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਿਲਦਾ ਏ ਮਰਨ ਕੀਤੇ। ਯਾ ਇੰਦ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਜੰਮਣ ਪਾਰੋ ਜੋ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਏ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਉਖਿਆਈ ਪਈ ਖਾਂਦੀ ਏ। ਯਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਾ ਮੌਤ ਲਈ ਏ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਜੋ ਨਾਮ ਦੇ ਸੰਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਹੋਵਾਉਂਦਾ ਏ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਜੀਵਨ ਨਾਮ ਵਿਗੁਣਾ ਏ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਸ ਮਰਨ ਲਈ ਏ ਜੰਮਿਆ ਏ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨਾਮ ਸਿਆਣ ਤੇ ਸੱਚ ਕਰਨੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੀਕ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਿਆ ਏ। ਜੀਵਨ ਕਰਨੀ ਪਾਰੋ ਜਿਉਂਦਾ ਏ। ਪਰ ਕਰਨੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਰਚੀ ਧੋਬੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਵੰਜੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਆਪ ਸਹੋਤਦੀ

ਏ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲ ਸਮਝਾਵਣ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੀਦੀ ਏ ਕੋਈ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ। ਰੋਵਣ ਹੈ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ, ਦੁੱਖ ਕਰਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ, ਗਿਲਾ ਉਲਾਹਮਾ ਦੇਵਣ। “ਪੰਡ” ਹੈ ਢੇਰ, ਗੱਠੜ, ਭਾਰ ਤੇ ਹੀਜੜਾ, ਖੁਸਰਾ ਵੀ। ਪਰਾਲਿ ਹੈ ਪਰਾਲੀ, ਫਿਲੜ, ਭੁਸਾ ਤੇ ਅਫਲ ਚੀਜ਼ ਵੀ। ਵੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿਆਣ ਨੂੰ ਰੰਗੇ ਰੰਗ ਕੀਤਾ ਏ। ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਦੇ ਕਈ ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕਿਸ ਲਫਜ਼ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਨੇ ਏਸ ਦੀ ਸਮਝ ਲਈ ਇੱਕ ਲਫਜ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਰਥ ਜਾਣਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਏ। ਨਜ਼ਮ ਹੁਸੈਨ ਹਰ ਜੁੰਮੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੋਵਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹਰ ਲਫਜ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਰਥ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਅਰਥਾਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕੋਨੇ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਰੰਗਾ ਰੰਗੀ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਕਰਦੀ ਏ। ਰੋਵਣ, “ਪੰਡ” ਤੇ ਪਰਾਲੀ ਨੇ ਅਰਥਾਂ ਪਾਰੋ ਏਸ ਤੁਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤ ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ। ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਗਿਲਾ ਸ਼ਿਕਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ ਅਫਲ ਦਾ ਢੇਰ ਨੇ, ਯਾ ਜੋ ਝੁਰਦੇ ਨੇ, ਅਫਸੋਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਫੋਕੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਖੁਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਤੱਤ ਸੱਤ ਮੁੱਕਣ ਪਾਰੋ ਅਜਿਹੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅੰਦਰ ਸੁੱਜਾ ਏ, ਸੱਖਣਾ ਏ, ਅਜਿਹੀ ਹਸਤੀ ਉਪਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਫਰੋਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਈ ਵਿਚ ਬੰਨਿਆ ਏ ਤੇ

ਨਾਮ ਦੀ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਕੇ ਹਸਤੀ ਵਿਰਾਨ ਕੀਤੀ ਏ।

ਸਭ ਕੋ ਆਖੈ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਘਟਿ ਨ ਆਖੈ ਕੋਇ॥

ਕੀਮਤਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ ਕਹਣਿ ਨ ਵਡਾ ਹੋਇ॥

ਸਾਚਾ ਸਾਹਬੁ ਏਕੁ ਤੂ ਹੋਰਿ ਜੀਆ ਕੇਤੇ ਲੋਅ॥੩॥

ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਰਚਨਾ ਧੋਹੁ॥

ਅੰਧੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਾ ਤਿਸੁ ਏਹੁ ਨ ਓਹੁ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ 15, ਮ: 1)

ਸਭ ਆਖਦੇ ਨੇ “ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ” ਘੱਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ। ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਆਖਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੋ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਤੋਂ ਏ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚ ਏ, ਹੋਰ ਕਿਤਨੇ ਜਹਾਨ ਨੇ ਜੋ ਕੂੜ ਨੇ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਰਚੀ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਵਡਿਆਈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਧੂ ਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੋਰ ਵੀ ਏ। ਘੱਟ ਤਾਂ ਘਾਟਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਮਾਇਆ ਦਾ ਉਲਟ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਬਣਦੀ ਹੀ ਜੋੜ ਪਾਰੋ ਹੈ ਤੇ ਦੇਣ ਪਾਰੋ ਘਟਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਏਸ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਾਧਾ ਉਹੋ ਏ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧੋਬੇ ਵਿਚ ਏ। ਕੁਦਰਤ ਜੋ ਗੁਣ ਦਿੱਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਚਿਤਾਰਨ ਕੀਤੇ ਆਏ। ਓਹਾ ਗੁਣ ਮਾਇਆ ਦੀ ਸੋਭਾ ਲੇਖੇ ਲੱਗੇ। ਗੁਣ ਦੇਵਨਹਾਰ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਵਿਸਰ ਗਈ। ਅਜਿਹਾ

ਵਿਹਾਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੀ ਚਤੁਰਤ ਏ, ਮੱਲਵਾਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਏ। ਜਿੱਥੇ ਕੂੜ ਕਰਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਏ, ਓਥੇ ਨਾਨਕ ਆਪਣਾ ਆਪ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਪਛਾਣਦਾ ਏ।

ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ॥

ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸ॥

ਜਿਥੈ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ॥੪॥੩॥

ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਰਚਨਾ ਧੋਹੁ ॥ ਅੰਧੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਾ ਤਿਸੁ ਏਹੁ ਨ ਓਹੁ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ (ਪੰਨਾ 15, ਮ: 1)

ਮਾਇਆ ਦੀ ਮੱਲ ਮਾਲਕੀ ਨੇ ਏੀ ਦਰਜੇ ਬੰਦ ਸਮਾਜ ਬਣਾਇਆ ਏ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਚੇ ਵਿਹਾਰ ਨੇ ਏੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਖਲਕਤ ਨੂੰ। ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਤੇ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਮਹਿਕੂਮ ਬਣਾਇਆ ਏ। ਨੀਚ ਆਖ ਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਨੇ ਰੱਦਿਆ ਏ ਉਹ ਮਾੜਾ, ਨਿਮਾਣਾ, ਕਮੇਰ ਮੇਲ ਏ। ਕਿਆ ਸੋਹਣਾ ਜੋੜ ਜੋੜਿਆ ਏ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਿਸ ਨੀਚ ਨੂੰ ਵਡਿਆਇਆ ਏ, ਨੀਚ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਜਿਵੇਂ ਐਲਾਨ ਬਣੀ ਏ ਨਿਮਾਣੇ ਦਾ ਮਾਣ ਬਣੀ ਏ।

ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ ॥ (ਪੰਨਾ 15, ਮ: 1)

ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਵੀਹ ਫਾਰਸੀ, ਬਾਰਾਂ ਭਾਰਤੀ, ਛੇ ਬੰਗਲਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਅਰਬੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤੀ ਮੁਨਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਲਦੀ ਹੀ 25 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ (ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨੋਮ, ਪੰਨਾ 155)। ਢਾ. ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਦੇ ਸੁਝਾਅ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਰਾਣੀਕਾਰ ਵੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਮੀਰ ਬਹਾਦੁਰ ਅਲੀ ਹੁਸੈਨੀ, ਅਖਲਾਕ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਨਕਲੀਅਤ ਲੁਕਮਾਨੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 26 ਅਪਰੈਲ 1801 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਕੱਤਰ ਤਰਨੀ ਚਰਨ ਮੁਨਾਰ ਸੀ। ਆਮ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਗ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲੇਖਕ ਮੀਰ ਅਮਾਨ ਦੇਹਲਵੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਮਹਿਫਲ ਅਤੇ ਤੋਤਾ ਕਰਾਣੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹੋਦਰ ਬਖਸ਼ ਹੈਦਰੀ, ਕਾਜ਼ਿਮ ਅਲੀ ਜਵਾਨ, ਸਿੰਘਾਸਣ ਬਤੀਸੀ ਅਤੇ ਬਾਰਾ ਮਾਸਾ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਮੀਰਜ਼ੀਰ ਅਲੀ ਅਖੂਸ, ਬਾਗ ਉਰਦੂ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਮਜ਼ਹਰ ਅਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਵਿਲਾ. ਬੇਤਾਲ ਪਚੀਸੀ ਅਤੇ ਮਧੂਨਾਲ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਲਾਲੂਲਾਲ ਕੋਈ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਖਲੀਲ ਅਲੀ ਖਾਨ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦਾਸਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵੀ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਪੱਛਮੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਚੰਗਾ ਭੰਡਾਰ ਸੀ। ਸੁਲਤਾਨ ਟੀਪੂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਜੋ ਸੇਰਾਂਗਪਟਮ ਤੋਂ ਕਲਕੱਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਘਰ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਦੁਰਲੱਭ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਗੁਆਚਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਅਗਸਤ 1807 ਵਿਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਤਾਬ ਘਰ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਦੀਪ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸੀ। 1835 ਵਿਚ 5224 ਛਪੀਆਂ ਪੱਛਮੀ ਪੁਸਤਕਾਂ, 11718 ਛਪੀਆਂ ਪੂਰਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ 4225 ਕਲਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਨ। 1836 ਵਿਚ ਕਲਮ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਏਸ਼ੀਆਟਿਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਬਤੀ ਧੂਮਧਾਮ

ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਲਈ 6 ਫਰਵਰੀ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਫਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਸੇ ਪੂਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੈਡਲ ਅਤੇ ਨਗਦ ਇਨਾਮ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੋਈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਫਾਰਸੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਲਿਖਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਲਿਖਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣਗੇ। ਸੰਚਾਲਕ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ। ਇਹ ਭਾਸ਼ਣ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਬਹਿਸਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਫਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇ, ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 1500 ਰੁਪਏ, 1000 ਰੁਪਏ ਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਗਮੇ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੰਗਲਾ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਾਰਸੀ ਲੇਖਣੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰੀ ਲੇਖਣੀ ਲਈ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਤਿੰਨ ਇਨਾਮ ਸਨ।

ਇਸੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਅਵਤ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਸੀ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਾਹਿਤਕ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਸੀ। ਅਧਿਆਪਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ। ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਇਹ ਕਾਲਜ ਨਵਾਂ ਆਗਾਜ਼ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਇਹ ਕਾਲਜ ਨਵਾਂ ਆਗਾਜ਼ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ, ਇਤਿਹਾਸ, ਨੈਤਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਕਿੱਸਾ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਬਾਸਿਤ ਖਾਨ ਦੀ ‘ਗੁਲ ਸਨੋਬਰ’, ਸ਼ਾਕਿਰ ਅਲੀ ਦੀ

‘ਅਲਫ ਲੀਲਾ’, ਨਿਹਾਲ ਚੰਦ ਲਾਹੌਰੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਗੁਲ ਬਕੋਲੀ’, ਮਿਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਲੁਤਫ ਦੀ ‘ਗੁਲਸ਼ਨ’। ਹਿੰਦ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਕਾਲਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਲਿਅਤ ਸੌਦਾ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਕੀਨ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਛਪੀ। ਉਰਦੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ, ਬੁਰਹਾਨ ਕਤਾਤ (ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਕੌਸ਼, 1818), ਅਨਵਾਰਸਾਹਿਲੀ (1805), ਦਬਸਤਨ ਮਦਹਬ, ਅਜ਼ਜ਼ੇਬ ਮੁਹੰਮਦ ਮੋਹਸਿਨ (1809), ਹੁਦਯਾ (1807), ਚੁਣੀ ਗਈ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ (1818), ਕੌਸ਼ (1817), ਅਲਫ ਲੈਲਾ (1814-1818), ਮਕਮਤ ਹਰੀਰੀ (1812) ਅਤੇ ਤਾਰੀਖ ਤੈਮੂਰ (1818), ਮਿਸ਼ਕਵਾਤ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ 1809), ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਆਕਰਨ (1814) ਅਤੇ ਚੀਨੀ, ਮਲਯ ਅਤੇ ਬਰਮੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬਦਕੌਸ਼ ਵੀ ਸਨ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਲੇਖਕ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਨਿਯਮਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਘੱਟ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਬੋਸਤਾਨ ਦੇ ਉਰਦੂ ਅਨੁਵਾਦਕ ਹਾਜੀ ਮਿਰਜ਼ਾ ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸੌ ਰੁਪਏ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 93 ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਰਦੂ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਸਨ ਪਰ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਾਲ ਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਵੀ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਰਦੂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਗਰੀ ਵਰਗੀ ਕਿਸਮ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਸਨ।

ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ 6 ਫਰਵਰੀ 1802 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਐਕਟਿੰਗ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਸਰ ਜਾਰਜ ਬਾਰਲੋ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ‘ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ’ ਫਾਰਸੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਮੂਲ ਲੋਕਾਂ (ਨਾਟੋ) ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਭਾਰਤੀ ਬਹਿਸ ਇਹ ਸੀ, ‘ਹਿੰਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ।’ ਬੰਗਲਾ ਬਹਿਸ ਸੀ, ‘ਏਸ਼ੀਅਨ ਵਿਚ’ ਯੂਰਪੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ।

ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਫੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਦਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਲੇਵੀ ਅਤੇ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਬਾਰਾਂ ਲੱਖ ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਾਲਜ

ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਖਰਚਾ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਛੇ ਲੱਖ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਲਜ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਅਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਨੇ 27 ਜਨਵਰੀ 1802 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਡਾ. ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ ਦੀ ‘ਓਰੀਐਂਟਲ ਸੈਮੀਨਰੀ’ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਨਿਯਮਤ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਿਰਫ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੈ। ਮਜਲਿਸ-ਏ-ਨਜ਼ਮ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ 10 ਜੂਨ 1802 ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ 5 ਅਗਸਤ 1802 ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਲੰਡਨ ਭੇਜਿਆ। ਇਸ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿਚ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਕਾਲਜ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮਜਲਿਸ-ਏ-ਨਜ਼ਮ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਬੰਦ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਮਿੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸ਼ਾਸਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ‘ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਆਖਰਕਾਰ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੁਸਤਾਵ ਰੱਖਾਂਗਾ’ ਕਿ ‘ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਨਵਿਆਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ’। 2 ਸਤੰਬਰ 1803 ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੇ ਪੁਸਤਾਵ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਰਹੇ, ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਮੱਠੀ ਨਹੀਂ ਪਈਆਂ। ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੇ 29 ਅਗਸਤ 1805 ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਮਜਲਿਸ-ਏ-ਨਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਜੋ ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਦੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਨੇ 21 ਮਈ 1806 ਨੂੰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਹੈਲੀਬਰੀ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਨਵਰੀ 1807 ਤੋਂ ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਦੇ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕਲਕੱਤੇ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ

ਨਿਮਾਣੇ ਕਮੇਰ ਮੇਲ ਵਿਚ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੀ ਜਾਤ ਏ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਓਸ ਦੇ ਸੰਗ ਏ ਨਾਨਕ। ਵੱਡੇ, ਉੱਚੇ, ਮਾਨ ਗੁਮਾਨ ਦੇ ਸ਼ਮਲੇ ਬੱਧਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕੋਈ ਰੀਸ ਨਹੀਂ। ਰੀਸ ਆਮ ਵਰਤੀਦਾ ਏ ਨਕਲ ਦੇ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ। ਬਾਬਾ ਸ਼ਬਦ ਅੰਦਰ ਸੁਰਤ ਜਗਾਉਂਦਾ ਏ ਜੋ ਰੀਸ ਕਰਨੀ ਏ, ਨਕਲ ਏ ਕਰਨੀ ਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਚ ਆਖ ਕੇ ਰੱਦਿਆ ਏ ਤੁਸਾਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੰਕਾਰ ਪਾਰੋ। ਇਹ ਨੀਚ ਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਉੱਚੇ ਹੋਏ ਓ। ਜਿੱਥੇ ਕਰਨਹਾਰ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਏ ਓਥੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਜਿੱਥੇ ਨਿਮਾਣੇ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਏ ਓਥੇ ਮਾਲਿਕ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਧੋਬੇ ਵਿਚ ਫਾਤੇ ਨੂੰ ਨਾਮ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਅਜਿਹਾ ਮੂਰਖ ਨਾਮ ਤਾਂ ਜਪਦਾ ਏ ਪਰ ਨਾਮ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਨਾਮ ਸਿਆਣਣ ਵਾਲਾ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਜੂਹ, ਜਾਤ, ਧਰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੰਡਦਾ। ਨਾਮ ਇਕਾਈ ਏ। ਨਾਮ ਸਾਂਝ ਪਛਾਣ ਏ ਕੁੱਲ ਹੋਂਦਾਂ ਦੀ ਤੇ ਨਾਮ ਹੀ ਸੱਚ ਕਰਨੀ ਏ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਮਰ ਖਪ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਨਿਮਾਣਾ, ਕਰਨਹਾਰ, ਕਮੇਰ ਮੇਲ ਜੋ ਬੇ-ਨਾਵਾਂ ਏਹਾ ਏ ਅਸਲੋਂ ਨਾਮ ਪਛਾਣਦਾ ਏ। ਨਾਨਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਸਾਥ ਏ ਜੋ ਨਾਮ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ।

—ਡਾ. ਆਸਮਾ ਕਾਦਰੀ

ਫੋਨ: 0092 300 4119251

ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰੋਵੈਸਟ ਅਤੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੋਵੈਸਟ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪੂਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਡਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸਟਾਫ ਵੀ ਛੋਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲਾਰਡ ਵਿਲੀਅਮ ਬੰਟਿਕ (1827-1835) ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਦੇ ਖਰਚੇ ਹੋਰ ਘਟ ਗਏ। ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 1830 ਤੋਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪਰੀਖਿਅਕ ਰਹਿ ਗਏ। ਲੈਕਚਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਘਨ ਪਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਨਾਮਾਤਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਅੰਤ 1854 ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੇ 54 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਅਧਿਐਨ ਤੇ ਸਾਹਿਤ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਾ ਭਾਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਪੱਛਮੀ ਤਰਜ਼ ਦੀ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਆਈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਦੂਰਗਾਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਹਨ। ਕਾਲਜ ਨੇ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਭਰਪੂਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਅਧਿਆਏ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਸਾਨ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉਰਦੂ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਭੋਲਪਣ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਉਰਦੂ ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਨੀਂਹ ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਰਦੂ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਦੀਵੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਚੀਆਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕਲਾਸਿਕਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਰਦੂ ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਲਮ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਸਨ। ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਦੀ ਬਦੋਲਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਹਾਊਸਾਂ ਵਿਚ ਉਰਦੂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਰਦੂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬਹੁਤ ਚੌੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ, ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਲਾਰਡ ਵੈਲੇਸਲੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

“ਸੱਦਾਰ ਜੀ, ਨਮਾਂ ਸਾਲ ਬਿਮਾਰਕ...!”

ਵਿਅੰਗ

ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਅੱਜ ਤਿੱਖੀ ਧੁੱਪ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਸਤੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਾਲਾ ਖੁੰਢ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਅਜੇ ਖਾਲੀ ਹੀ ਪਏ ਸਨ। ਰੋਣਕ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ।

“ਤਕੜੇ ਅਮਲੀਆ...? ਸਾਸਰੀਕਾਲ...!” ਖੇਤੋਂ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਆਉਂਦੇ ਪਾੜੇ ਨੇ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਨਿਰਨੇ ਕਾਲਜੇ ਅਮਲੀ ਨੂੰ ਛੇੜ ਲਿਆ।

“ਦੇ ਆਰੀ ਸਾਸਰੀਕਾਲ ਭਾਈ ਪਾੜਿਆ...! ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਮਾਂ ਲੋਹੇ ਵਰਗੇ...! ਜਮਾਂ ਘੋੜਾ...!”

“ਨਾਲੇ ਹੈਪੀ ਨਿਊ ਯੀਅਰ...!”

“ਹੈਅ...?” ਗੱਲ ਅਮਲੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਗਿਰਣ ਵਾਂਗ ਲੰਘ ਗਈ।

“ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਮੁਬਾਰਕ...!”

“ਚੱਲ ਸਾਸਰੀਕਾਲ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਮੰਨੀ, ਪਰ ਆਹ ਨਮਾਂ ਸਾਲ ‘ਬਿਮਾਰਕ’ ਤੂੰ ਆਬਦੇ ਕੋਲੇ ਈ ਰੱਖ...!” ਬਲਦ ਮੂਤਣੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਅਮਲੀ ਨੇ ਗੱਲ ਪਾੜੇ ਦੇ ਗਲ ਹੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਅਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹ ਅਤੇ ‘ਮਾਵੇ’ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧੁੱਪ ਨੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਿੱਘ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕੋਹਲੂ ਵਾਂਗ ਜਮ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ।



ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ

“ਕਿਉਂ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬੜਾ ਚਿਤਿਆ ਪਿਆ...? ਕੀ ਭੜਕਾ ਪੈ ਗਿਆ?”

“ਜਿਹੋ ਜੇ ਆਲੇ, ਓਹੋ ਜੇ ਕੱਜੇ...! ਜਿਹੋ ਜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਲ ‘ਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ, ਓਹੋ ਜਿਆ ਨਮੇਂ ਸਾਲ ‘ਚ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਾ ਦੇਣਗੇ...! ਭਦਰਕਾਰੀ ਦੀ ਆਸ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਹੈਨੀ...!”

“ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਾਗਵਲ ਨਾ ਪਾਇਆ ਕਰ ਅਮਲੀਆ...! ਸਿੱਧੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰ...! ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤੇਰੀ ਪਛਤੋਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ।”

“ਲੈ ਪਛਤੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਾ...!” ਅਮਲੀ ਨੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ‘ਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਡਾਂਗ ਜੁਆਕ ਵਾਂਗ ਲੰਮੀ ਪਾ ਲਈ, “ਆਹ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ‘ਚ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਪਾੜੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ, ਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ‘ਮੇਰੀ ਕਿਛਮਤ - ਮੇਰੀ ਕਿਛਮਤ’ ਆਖ ਕੇ ਪਤਾ ਨੀ ਕੀਹਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਰੋਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ...! ਉਹ ਸੀ ਈ ਕੁੜੀਆਂ, ਜੇ ਮੁੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਡਾਂਗ ਨਾਲ ਪੁੱਛ ਵੀ ਲੈਣਾ ਬਣੀ ਇਹ ‘ਮੇਰੀ ਕਿਛਮਤ’ ਹੈ ਕੀ ਖੁਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਿਓ...? ਲੈ ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੱਸ ਬਈ ਥੋੜੀ ਪਛਤੋਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਐ...?”

“ਉਹ ਮੇਰੀ ਕਿਛਮਤ ਨਹੀਂ ਅਮਲੀਆ...!” ਪਾੜਾ ਸਾਈਕਲ ਰੋਕ ਕੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਹੱਸ ਪਿਆ, “ਉਹ ‘ਮੇਰੀ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ’ ਆਖਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ...!” ਪਾੜੇ ਨੇ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਹਾਸਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚੱਜ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਹਲਾ... ! ਉਹ ਕੀ ਸ਼ੈਅ ਐ...?” ਅਮਲੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਵੀ ਦੋਨਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਵਾਂਗ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸਨ।

“ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਾਂਗੂੰ ਇਸਾਈਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇੱਕ ਧਰਮ ਐ, ਤੇ ਇਸਾਈਆਂ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਜੀ ਓਸ ਦਿਨ ਜਨਮੇ ਸੀ...!”

“ਜਨਮਿਆਂ ਹੋਣੈ...! ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨੀ ਚੰਡੀ ਕਾਹਦੀ ਚੜ੍ਹੀ ਸੀ...? ਸਾਡੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗੁਰਪਰਬ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ‘ਮੇਰੀ ਕਿਛਮਤ’ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ...!” ਅਮਲੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਕੀਤਾ।

“ਹੁਣ ਆਖ ਦਿਆ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਮਲੀਆ...!”

“ਫੇਰ ਸਹੁਰੀਆਂ ‘ਟਿਗਟ ਦੀ ਘੀਸੀ - ਟਿਗਟ ਦੀ ਘੀਸੀ’ ਬੋਲੀ ਜਾਣ...! ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਪਤਾ ਨੀ ਕਿਹੜੇ ਚੰਦਰਮਾਂ ‘ਤੇ ਜਾ ਆਈਆਂ, ਪਤਾ ਨੀ ਕਿਹੜੇ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਖੁਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੀਆਂ...!”

ਪਾੜਾ ਹੋਰ ਉਚੀ ਹੱਸ ਪਿਆ।

“ਉਹ ਟਿਗਟ ਦੀ ਘੀਸੀ ਨੀ, ‘ਟੇਕ ਇੱਟ ਈਜ਼ੀ’ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ...!”

“ਉਹ ਕੀ ਹੁੰਦੈ...?”

“ਕਦੇ ਫੇਰ ਦੱਸਾਂਗੇ, ਘਰੋਂ ਖਾ ਕੇ ਮੱਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਐ...? ਬਾਹਲਾ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਨੀ ਕਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੈ...!” ਕਿਸੇ ਨੇ ਢਾਣੀ ‘ਚ ਸਿਰ ਫਸਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਕੀਹਦਾ ਕੁਛ ਐ ਬਈ ਤੂੰ...?” ਅੱਧ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅਮਲੀ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ।

“ਮੁਖਤਿਆਰ ਫੌਜੀ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਕਰਮਜੀਤ ਐ ਅਮਲੀਆ...!” ਪਾੜੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

“ਅੱਛਾ...! ਮੈਂ ਵੀ ਆਖਾਂ...! ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਬਦੀ ਬੇਬੇ ਤੋਂ ਕਰਤੀ ਜੀ ਚਾਹ ਬਣਵਾ ਕੇ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਸਿੱਧੀ ਦੱਸੂੰ, ਤੂੰ

ਤਾਂ ਓਸ ਗੱਲ ਦੇ ਆਖਣ ਮਾਂਗੂੰ, ਮੁਖਤੋਂ ਮੁਖਤੀ ਸਿੱਧੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਫਿਰਦੈ, ਭਤੀਜ...!” ਅਮਲੀ ਬੋਲਿਆ।

“ਤੇਨੂੰ ਬਨਖ਼ਸ਼ਾਂ ਨਾ ਉਬਾਲ ਕੇ ਪਿਆਈਏ...? ‘ਵਾਜ ਵੀ ਲੋਟ ਹੋਜ਼...! ਪਾਣੇ ਢੋਲ ਵਰਗੀ ਕੱਢਦੈ...!’ ਬਿੰਦੇ ਨੇ ਤਰਕ ਲਾਈ।

“ਤੂੰ ਉਈਂ ਸੁਣਾ ਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਬਾਤ, ਪੰਘਲ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆਉਣਾ, ਅਮਲੀਆ...!” ਨਿਮੋਂ ਗਿਆਨੀ ਨੇ ਢਾਣੀ ‘ਚੋਂ ਵਾਰੀ ਲੈਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

“ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਪਤੈ, ਗਿਆਨੀ ਸਿਆ...! ਗਿਆਨਣ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬੋਕਰੀ ਵਾਸਤੇ ਬੱਝੀ ਪੱਠੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਚਾਹ ਕਿੱਥੋਂ ਪਿਆ...? ਉਹ ਤਾਂ ਜੇ ਨਲੀ ਵੀ ਸੁਣਕੂ, ਤਾਂ ਆਬਦੇ ਕੁੱਕਤਾਂ ਮੂਹਰੇ ਈ ਸਿੱਟੂ, ਐਨੀ ਸੁੰਮ ਐ...!” ਅਮਲੀ ਨੇ ਠੁਣਾਂ ਗਿਆਨੀ ਸਿਰ ਹੀ ਭੰਨਿਆ।

“ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਪਤੈ, ਗਿਆਨੀ ਸਿਆ...! ਗਿਆਨਣ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬੋਕਰੀ ਵਾਸਤੇ ਬੱਝੀ ਪੱਠੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਚਾਹ ਕਿੱਥੋਂ ਪਿਆ...? ਉਹ ਤਾਂ ਜੇ ਨਲੀ ਵੀ ਸੁਣਕੂ, ਤਾਂ ਆਬਦੇ ਕੁੱਕਤਾਂ ਮੂਹਰੇ ਈ ਸਿੱਟੂ, ਐਨੀ ਸੁੰਮ ਐ...!” ਅਮਲੀ ਨੇ ਠੁਣਾਂ ਗਿਆਨੀ ਸਿਰ ਹੀ ਭੰਨਿਆ।

“ਆਹ ਲੈ ਟੁੱਟੇ ਪੈਸੇ, ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਚਾਹ ਆਲੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਖੀ ਪੀ ਲਈ...!” ਪੂਰਨੇ ਖਹਿਰੇ ਨੇ ਟਾਂਚ ਵਜੋਂ ਭਾਨ ਅਮਲੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਭਾਨ ਉਹ ਦਿੰਦਾ ਹੁੰਦੈ, ਜੀਹਦੀ ਘਰੇ ਨਾ ਚੱਲਦੀ ਹੋਵੇ...! ਜੀਹਦੀ ਘਰੇ ਚੱਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਅਗਲਾ ਬਿੱਲੇ ਦੇ ਕੰਨ ਜਿੱਡਾ ਨੋਟ ਕੱਢ ਕੇ ਹੱਥ ‘ਤੇ ਧਰ ਦਿੰਦੈ...!” ਅਮਲੀ ਨੇ ਖਹਿਰੇ ਦੇ ਹੱਥ ‘ਤੇ ਮਾਰੀ।

“ਅਮਲੀਆ ਜੇ ਇਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਨੋਟ ਦੇਂ ਤਾ, ਇਹ ਘਰੇ ਕੀਹਦੇ ਵੜ੍ਹ...? ਖਹਿਰੀ ਪੈਸਾ ਨਾ ਲਾਹ ਲਊ...! ਨਾ ਉਹਦਾ ਵੀ ਕਰਮਜੀਤਣੀ ਐ...!”

“ਨਾਲੇ ਉਹਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦੇਖਲਾ ਕਿੱਡੀ ਐ? ਪੂਰੇ ਹੱਥ ਜਿੱਡੀ ਐ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਮਾਰੂ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਵੱਜੂ...! ਇਹਨੇ ਪੁਤਪਤੀ ‘ਚ ਚਿੱਬ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁਆਉਣੈ...?” ਬਾਈ ਮਲਕੀਤ ਮਿਸਤਰੀ ਬੋਲਿਆ।

ਹਾਸਤ ਪੈ ਗਈ।

“ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇ ਬਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ...!” ਪੀੜੇ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਖੁੰਢ ‘ਤੇ ਲੋਟ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

“ਲਓ ਜੀ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਆ ਗਿਆ...! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਬੜੀ ਭੰਮਾਲੀ ਚੜ੍ਹੀ ਐ ਯਾਰ, ਜਿਹਤਾ ਆਉਂਦੈ, ਨਮਾਂ ਸਾਲ ਬਿਮਾਰਕ ਈ ਦੱਸਦੈ...!”

“ਤੇ ਹੋਰ ਕੀ ਐ? ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਚੜ੍ਹੀਐ, ਤਾਂ ਈ ਆਖਦੇ ਐ...!” ਅੱਛਰੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਔਤੀ।

“ਯਾਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦੈ ਬਈ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰਾਂ...!”

“ਕਿਉ...? ਤੂੰ ਬੜਾ ਤਪਿਆ ਬੈਠੈਂ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ...!” ਨੀਲੂ ਜੱਥੇਦਾਰ ਨੇ ਅਮਲੀ ਦਾ ਵਾਰ ਰੋਕਿਆ।

“ਜੱਥੇਦਾਰ, ਤੇਰਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਕਿੱਥੇ ਐ ਅੱਜ...?”

“ਪੱਠੇ ਲੈਣ ਗਿਐ, ਆਜ਼ਗਾ...! ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਲੁਆਉਣੀ ਐ...?”

“ਆਹ ਲੁਆਉਣੀ ਐ ਖ਼ਬਰ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਨੀਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਐ? ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਕੁਛ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਣੀਆਂ ਸੀ...!”

“ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਲਾ...? ਉਹਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਦੱਸਣੀਐ...? ਉਹਤੋਂ ਗੱਲਾਂ ‘ਤੇ ਮੋਰਨੀ ਤਾਂ ਨੀ ਪੁਆਉਣੀ...?” ਮੋਨੀ ਨੇ ਉੱਭਤਵਾਹਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਜਿਹਤੀਆਂ ਐਥੇ ਪਾੜਾ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹੈ, ਹੋਰ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਗੱਲ ਪੁੱਛ ਕੇ ‘ਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੀਐ...?”

“ਲੈ, ਆ ਗਿਆ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ...!” ਡਾਕਟਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬੋਲਿਆ।

“ਲੈ ਬਈ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਕਰ ਆਬਦੇ ਸੰਦ ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਲਿਖ...!”

“ਦੱਸ ਤਾਇਆ...!” ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿਖਾਵੇ ਜਿਹੇ ਵਜੋਂ ਪੈਂਨ ਕੱਢ ਲਿਆ ਤਾਂ ਅਮਲੀ ਹੱਠਾਂਰੋਤੀ ਦੀ ਗਿਰਝ ਵਾਂਗ ਉਸ ਵੱਲ ਝਾਕਿਆ।

“ਗੱਲ ਸੁਣ ਉਏ ਕਾਗਿਆਰੀਏ...! ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਤਾਇਆ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਗਿਆ? ਚਾਹੇ ਆਬਦੀ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਲੀ...!”

“ਚੱਲ ਚਾਚਾ ਆਖ ਦਿੰਨੈ...! ਹੁਣ ਖੁਸ਼ ਐ...?”

“ਆਹ ਦੇ ਕੁ ਸਾਲ ਹੋਗੇ, ਨਮਾਂ ਸਾਲ ਚੜ੍ਹਨ ਸਾਰ ਈ ਇੱਕ ‘ਕਬੋਟੀ’ ਆਲੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਰੰਗਰਲੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਸੀ ਬਈ ਕਿਸੇ ਬੀਬੀ ਨਾਲ...! ਫੋਟੂ ਵੀ ਫੁਪੇ ਸੀ ‘ਖ਼ਬਾਰਾਂ’ ‘ਚ...! ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤੇਰੇ ‘ਖ਼ਬਾਰ ਚੁੱਪ ਈ ਧਾਰ ਗਏ...?”

“ਇਹ ਕੰਮ ਚਾਚਾ ਸਾਡਾ ਨੂੰ, ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਆਲਿਆਂ ਦੈ...! ਨਾਲੇ ‘ਕਬੋਟੀ’ ਆਲੇ ਨੂੰ, ‘ਕਮੋਟੀ’ ਆਲੇ ਆਖ...!”

“ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀ...! ਪਰ ਚੁੱਪ ਕਾਹਤੋਂ ਧਾਰ ਗਏ...?”

“ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਐ ਪੱਤਰਕਾਰ...!” ਸੁਰਿੰਦਰ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਮੌਕਾ ਜਿਹਾ ਮਿਲਿਆ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

“ਦੱਸ ਬਈ...!”

“ਆਹ ਪਿੱਛੇ ਜੇ ਆਹ ਕ੍ਰਿਕਟ ਆਲੇ ਹਰਭਜਨ ਤੇ ਮੋਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੀਤਾ ਮਾਤਾ ਤੇ ਰਾਵਣ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰਤਾ ਕਿਤੇ ਰਾਮ ਲੀਲਾ ‘ਚ, ਤੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਪੈ ਗਏ, ਅਖੇ ਇਹ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਆਲੇ ਰੋਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚੀ ਈ ਤਿਲਕ ਲੁਆਈ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਹਵਨ

ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੇ ਐ ਤੇ ਆਹੂਤੀਆਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ...!”

“ਇਹ ਸਿਆਸਤ ਐ ਬਈ...! ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਅਮੀਰ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਣ ਕੁਛ ਆਖੇ...? ਅਗਲੇ ਲਿਵਤਰਾ ਲਾਹ ਲੈਂਦੇ ਐ...!” ਪਿੱਲਾ ਦਰਜੀ ਬੋਲਿਆ।

“ਤੇ ਥੋੜੇ ‘ਖ਼ਬਾਰ ਸਿਰ’ ‘ਚ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਐ...?” ਅਮਲੀ ਪਿੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬੋਲਿਆ।

“ਆਹ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ‘ਬੱਡੇ’ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਘਰਆਲੀ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ‘ਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਸੀ ਦੇਤਾ...?” ਰਾਮ ਜੀ ਫੌਜੀ ਨੇ ਖਿੜ ਕੇ ਆਖਿਆ।

“ਉਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਾਦ ਈ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਹੋਣਾ...! ਨਹੀਂ ਵੱਡੇ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ‘ਚ ਮਟਰ ਕੱਢਣ ਬਦਲੇ ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ...?”

“ਅਮਲੀਆ...! ਵਜ਼ਾਰਤ ਵੇਲੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਤਾਂ ਬਿਆਨ ਦਾਗਿਆ ਸੀ ਬਈ ਲੁੱਦੇਆਣੇ ਮੈਟਰੋ ਚੱਲਗੀ...?” ਨਾਜੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਅਮਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁਲੀਤਾ ਲਾਇਆ।

“ਢਿੱਡੋਂ ਭੁੱਖੀ, ਤੇ ‘ਘਟਾਰ’ ਬਦਮਾਂ ਦੇ...! ਵਿਚਾਰਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਤਾਂ ਪਿੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਬਈ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਖਾਲੀ ਐ...!” ਖੇਤ ਵਾਲਾ ਭੂਰਾ ਡਰਿਅਾਂ ਵਾਂਗ ਬੋਲ ਉਠਿਆ।

“ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਐ ਜੀ...!” ਗੁਰਦੀਪ ਗਾਇਕ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਰਿਹਾ ਗਿਆ, “ਜੇ ਅੱਜ ਕਿਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਆਖ ਦੇਵੇ ਬਈ ਲੁਧਿਆਣੇ ‘ਚ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਰਬ ਚੱਲੂਗਾ, ਆਪਣੇ ਲਾਈਲੱਗ ਲੋਕ ਉਹ ਵੀ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲੈਣ...!”

“ਆਹ ਹੰਸ ਰਾਜ ਹੰਸ ਬਾਰੇ ਤੇਰਾ ਕੀ ਖ਼ਿਆਲ ਐ...? ਕਹਿੰਦਾ ਅਗਲੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਜਿੱਤ ਕੇ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਗਾ?”

“...ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾ ਉਠਾਈ...? ਮਰੇਤੇ ਲੱਗੇ ਵੇ ਸੀ...?”

“ਪਰ ਉਠਾਉ ਕਿਵੇਂ? ਉਹ ਵੀ ਸੁਣ ਲਓ...! ...ਗਰੀਬ ਨਾਚੀਜ਼ ਕੀ ਏਕ ਅਰਜ਼ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਜੀਏ ਬਾਬਿਓ...! ਯੇਹ ਦੇਖੋ...ਦੋਨੋਂ ਹਾਥ ਜੋੜ ਕਰ ਬਿਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਜਨਾਬ...! ਇਨ ਦੋਸ਼ੀ ਸੱਜਨੋਂ ਕੋ ਅੰਦਰ ਕਰਨੇ ਕੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰੋ...ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਹਮ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਜਾ ਕਰ ਫਿਰ ਗਾਨੇ ਵਜਾਨੇ ਕਾ ਅਖਾਤਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇਗਾ...!” ਭੋਲੇ ‘ਮੀਰ’ ਦੇ ਆਖਣ ‘ਤੇ ਹਾਸਤ ਪੈ ਗਈ।

“ਲੈ ਹੋਰ ਸੁਣ ਲਾ...! ਕਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਹੋਗੀ...! ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਡ ਅਜੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ‘ਚ ਫੁਪਦੇ ਐ...! ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਗੋਰਮਿੰਟੀ ਫਾਰਮ ਪੰਜਾਬੀ ‘ਚ ਆ ਵੀ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ‘ਚੋਂ ਲੱਭਣੇ ਪੈਂਦੇ ਐ...!” ਬਾਈ ਗਮਦੂਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਕਵਾ ਦੱਸਿਆ।

“ਐਤਕੀ ਫਰਲੂ ਵੀ ਬੋਟਾ ‘ਚ ਖੜ੍ਹ ਬਈ...?” ਅਮਲੀ ਨੇ ਹੀਗਣਾਂ ਛੁੱਟਣ ਵਾਂਗ ਕਿਹਾ।

“ਕਿਹੜਾ ਫਰਲੂ...?” ਸਾਰੇ ਤੁੱਕਿਆਂ ਵੱਲ ਝਾਕਦੇ ਬੋਕ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਲੱਗ ਪਏ।

“ਉਏ ਮੈਂ ਮੋਗੇ ਆਲੀ ਫਰਲੂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈ...!”

“ਉਹ ਫਰਲੂ ਨੂੰ ਅਮਲੀਆ...! ਸਰਲਾ ਦੇਵੀ ਐ...!” ਕਿਸੇ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ।

“ਕੁਛ ਹੋਵੇ...! ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝ ਤਾਂ ਆਗੀ ਨਾ ਬਈ ਮੈਂ ਕੀਹਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈ...? ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਗੱਲੋਂ ਅਗਲੇ ਦੀ ਤਹਿ ਲਾਉਨੋ ਓ...!”

“ਆਗੀ-ਆਗੀ ਅਮਲੀਆ...! ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਈ ਆਗੀ...! ਤੂੰ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰ...!”

“ਅਮਲੀਆ, ਆਹ ਅਮਰਿੰਦਰ ਤੇ ਆਰੂਸਾ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾ ਖ਼ਬਰਾਂ ਫੁਪਦੀਆਂ ਰਹੀਐ...!” ਨੀਲੂ ਨੇ ਅਮਲੀ ਨੂੰ ਫੇਰ ਛੇੜ ਲਿਆ।

“ਛਪੀ ਜਾਣ ਦਿਓ...! ਅਗਲੇ ਨੇ ਕੋਈ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ਐ, ਤਾਂ ਹੀ ਫੁਪਦੀਐ...! ਉਠਿਆ ਆਪ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫਿੱਟੇ ਮੂੰਹ ਗੋਡਿਆਂ ਦੇ...! ਜੇ ਸਾਥੋਂ ਨੀ ਕੱਢ ਹੁੰਦਾ, ਅਗਲੇ ਦੇ ਵੀ ਠੁਠੇ ਡਾਂਗ ਮਾਰਨੀ ਐ...? ਪਰੋਚ ਗਾਧੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਲੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਲੀ ਨੂੰ ‘ਭਾਬੀ’ ਆਖਦੇ ਰਹੇ ਐ, ਜੇ ਇਹਨੇ ਇੱਕੀਆਂ ਦੀ ‘ਕੱਤੀ ਪਾ ਕੇ ਮੋਤੜੀ, ਕੀ ਲੋਹੜਾ ਆ ਗਿਆ...? ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿੱਪਟਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਈ ਕਹੂੰਗਾ...! ਕਿੱਪਟਨ ਨਰ ਬੰਦੈ, ਜੀਹਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨਣ ਸਾਡੀ ਭਰਜਾਈ ਬਣਾਈ...!”

“ਇਹਦੇ ‘ਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ...! ਨਾਲੇ ਪਰੋਚ ਗਾਧੀ ਨੂੰ ਅਮਲੀਆ, ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਫਿਰੋਜ਼ ਗਾਧੀ ਸੀ...!”

“ਕਹਿੰਦੇ ਮੁੰਬਈ ਆਲੇ ਕਾਂਡ ‘ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹੱਥ ਐ ਬਈ...?” ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਵੀਂ ਸਿੰਗੜੀ ਛੇੜ ਲਈ।

“ਲੈ, ਇਹਨੂੰ ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਿਐ...!”

“ਹੋਣਾ ਈ ਐ...!” ਅਮਲੀ ਟੱਪ ਉਠਿਆ, “ਫ਼ਸਲ ‘ਚੋਂ ਸਾਹਣ ਕੱਢਣਾ ਹੋਵੇ, ਵੀਹ ਢਾਣਸ ਕਰੀਦੇ ਐ, ਸੌ ਡਾਂਗ ਸੋਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੀਦੇ, ਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਜਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸਾਰਾ ਬੰਬਾ ਬੰਬ ‘ਤੇ ਟੰਗੀ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ਐ...! ਐਨਾਂ ਅਸਲਾ ਕਿਤੋਂ ਤਾਂ ਆਇਆ ਈ ਐ...?”

“ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਾਂ ਮੰਨਦਾ ਨੂੰ, ਅਖੇ ਸਾਡਾ ਤਾਂ

ਵਿਚ ਹੱਥ ਈ ਹੈਨੀ...!”

“ਉਏ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਉਏ ਕਮਲਿਓ...! ਚੋਰ ਕਦੇ ਮੰਨਿਐ ਬਈ ਮੈਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਐ...? ਚੋਰ ਤਾਂ ਪਾੜ ‘ਚ ਫੜਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਦੁੱਧ ਧੋਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਢੰਡਰਾ ਪਿੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦੈ...!”

“ਉਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਐ ਬਈ ਦੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਇਉਂ ਈ ਮੁੱਕਰ-ਮੁੱਕਰ ਕੇ ਸਾਰ ਲਓ, ਭਾਰਤ ਆਲੇ ਸੀਲ ਲਾਣਾਂ ਐ, ਆਪੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ‘ਚ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾ ਜਾਣਗੇ...! ਇੱਕ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੁਛਕਤੀਏ ਜੇ ਹੱਸ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਲੈਂਦੈ ਜਿਵੇਂ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਐ...!”

“ਆਹ ਕਤਬਬੱਚਾਂ ਦਾ ਗਿੱਡਲ ਜਿਆ ਪਰਸੋਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਸੁਣਾਈ ਜਾਵੇ, ਅਖੇ ਫਲਾਨੇ ਪਿੰਡ ਘਰ ਘਰ ਪੋਲੀਓ ਦੀਆਂ ਬੁੱਢਾਂ ਪਿਆਈਆਂ...!” ਅਮਲੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਕਿਸ ‘ਤੇ ਖੁੰਧਕ ਉਠ ਖੜ੍ਹੀ।

“ਫੇਰ...? ਕੋਈ ਮਾਤੀ ਗੱਲ ਐ...?” ਬੂਟਾ ਕਨੇਡੀਅਨ ਬੋਲਿਆ।

“ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸਾਲਿਆ ਨੱਬਲਾ ਜਿਆ, ਕੋਈ ਐਹੋ ਜੀ ਖ਼ਬਰ ਕੱਢ, ਜਿੱਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਬਈ ਅਮਲੀਆ ਨੂੰ ਡੋਡੇ ਤੇ ਭੁੱਕੀ ਮੁਖਤੋਂ ਵੰਡੀ...!”

“ਲਓ, ਕਰ ਲਓ ਘਿਉ ਨੂੰ ਭਾਂਡਾ...! ਮਿਲ ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ...! ਕਰੋ ਸਨਮਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ...!”

“ਆਹ ਪੁਲਸ ਦੀ ਜਿਪਸੀ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦੀ ਐ ਬਈ...?” ਕੋਰੋ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਬੋਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਮੰਨੋ ਦੇ ਜਾਣੋ ‘ਮੇਰੀ ਕਿਛਮਤ’ ਬਣਾਉਣ ਇਹ ਆਏ ਹੋਣਗੇ...! ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਟ ਹੋਣਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਘਰੋਂ ਛੁਕਣੈ? ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਅਰਗੇ ਦੇ ਗੀਝੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚੁੰਬੜਨਗੇ, ਹੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਕੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਗੁੱਡਣੀ ਐ...?” ਅਮਲੀ ਡਾਂਗ ‘ਤੇ ਭਾਰ ਪਾ ਕੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹਿਆ।

“ਤੇਰੇ ਗੀਝੇ ‘ਚ ਕੀ ਜੁੱਐ...?” ਨੰਜੂ ਬਾਈ ਨੇ ਤਰਕ ਲਾਈ।

“ਹੁਣ ਫੌਜੀ ਛਾਉਣੀ ਵਾਂਗੂੰ ਤੂੰ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਹਿੱਲ ਪਿਆ...? ਬਹਿ ਕੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਸੁਣਾ ਕੋਈ...! ਕੁਛ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤੈਨੂੰ...!” ਡੈਰੀ ਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਣ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਕਿਤੇ ‘ਮੇਰੀ ਕਿਛਮਤ’ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਹੁਡੀ ਦੇਣੋਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਠਾਣੋਂ ਨੂੰ ਲੱਦ ਤੁਰਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ‘ਤਬਾਰ...? ਇਹ ਤਾਂ ਦੰਦੀਆਂ ਜੀਆਂ ਕੱਢਦੇ ਕੱਢਦੇ ਮੁਧਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਐ, ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ‘ਟਿਗਟ ਦੀ ਘੀਸੀ - ਟਿਗਟ ਦੀ ਘੀਸੀ’ ਕਰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰੂੰਗਾ...!” ਅਮਲੀ ਅੰਦਰੋਂ ਪਰਾਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ।

ਮੁੜ ਹਾਸਤ ਪੈ ਗਈ।

“ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਠਾਣੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਬਦੇ ਠਾਣੇ ਦਾ ਨਾਸ ਮਾਰਨੈ?”

“ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੇਕ ਵੀ ਮਾੜੇ ਬਲਦ ਜਿੰਨੀ ਮਾਰਦੈਂ ਅਮਲੀਆ...!”

“ਉਏ ਅਮਲੀ ਹੋਰ ਗੱਲੋਂ ਡਰਦੈ...!”

“ਕਿਹੜੀ ਗੱਲੋਂ...?”

“ਇਹਦੇ ਕੋਲੇ ਇੱਕ ਕੁਤੀੜ੍ਹ ਜੀ ਰੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਨਾ?”

“ਖ਼ੁਰਕ ਖਾਧਾ ਜਿਆ ਕੁੱਤਾ...?”

“ਆਹੋ...!”

“ਉਹਦੇ ‘ਚ ਭੈੜ੍ਹ ਇਹ ਸੀ ਬਈ ਉਹਦੇ ਰੋੜਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੋਰ ਮਾਰਨਾਂ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੰਜਰ ਦੇ ਨੇ ਲੱਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਜਾ ਫੜਨੀ...!”

ਫਿਰ ਹਾਸਤ ਮੱਚ ਗਈ।

“ਕੁੱਤਾ ਵੀ ਪੱਟ ਹੋਣਾਂ ਅਮਲੀ ਅਰਗਾ ਈ ਘਤਿੱਤੀ ਸੀ...!”

“ਉਏ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣ...! ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਮਲੀ ਸਕੂਲ ਕੋਲ ਦੀ ਕੁੱਤਾ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਸਕੂਲ ‘ਚ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ ਵਿਆ...! ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ‘ਤੇ ਬੋਲਦਾ ਸੁਣ ਕੇ ਕੁੱਤਾ ਲੱਗ ਪਿਆ ਭੋਂਕਣ, ਤੇ ਪੁਲਸ ਆਲਿਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਦੀ ਬਣਗੀ ਬਈ ਇਹ ਕਤੀੜ੍ਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਗਾਲਾਂ ਪੁਆਉ...!”

“ਗਾਲ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਉਹ ਅੱਗਾ ਪਿੱਛਾ ਦੇਖਦੇ ਐ...?”

“ਕਿਹੜਾ ਆਪ ਨੂੰ ਆਉਣੀ ਐ...! ਫੇਰ...?”

“ਪੁਲਸ ਆਲਿਆਂ ਨੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੀ ਆਖਣਾ ਸੀ? ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਲੀ ਨੂੰ ਆ ਢਾਹਿਆ...!”

“ਅੱਛਾ...!”

“ਨਾ, ਕਾਹਤੋਂ ਆ ਢਾਹਿਆ...?”

“ਉਏ ਅਗਲੇ ਸੋਚਦੇ ਹੋਣੋਂ ਐਂ ਬਈ ਅੰਦਰ ਸਾਡੇ ਆਲਾ ਭੋਂਕੀ ਜਾਂਦੈ, ਤੇ ਬਾਹਰ ਅਮਲੀ ਦਾ ਕਾਹਤੋਂ ਭੋਂਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ...?”

ਹਾਸੇ ਦਾ ਫਰਾਟਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਚਾ ਉਠਿਆ।

ਇਤਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਜਿਪਸੀ ਕੋਲ ਆ ਖੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ।

“ਸੱਦਾਰ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਕਿਛਮਤ ਤੇ ਟਿਗਟ ਦੀ ਘੀਸੀ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਨਮਾਂ ਸਾਲ ਬਿਮਾਰਕ...!” ਅਮਲੀ ਠਾਣੇਦਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਜ਼ ਬਣਿਆਂ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸੁੱਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਮਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਿਆਨਕ

ਆਮਦਨ ਦੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ, ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਤੱਤ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਸੋਸ਼ਲ, ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ (ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ) ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਆਮਦਨ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮੰਤਰੀਆਂ



ਡਾ. ਸ.ਸ. ਫੀਨਾ

ਕੋਲ ਵੀ ਡਰਾਈਵਰ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰ

ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਰਗੀ ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 1950 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਸ ਵਕਤ ਭਾਵੇਂ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਖੇਤੀ ਉਦਯੋਗਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਇਹ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ 60 ਫੀਸਦੀ ਵਸੋਂ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਿਰਫ 14 ਫੀਸਦੀ ਹੈ ਜਾਂ 60 ਫੀਸਦੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 14 ਫੀਸਦੀ ਆਮਦਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ; ਬਾਕੀ

40 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਬਾਕੀ ਦੀ 86 ਫੀਸਦੀ ਆਮਦਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵਧੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਵਸੋਂ ਘਟਣ ਦੇ ਬਜਾਏ ਵਧਦੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜੋੜ ਦਾ ਆਕਾਰ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ 90 ਫੀਸਦੀ ਜੋੜਾਂ 5 ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਤਪਾਦਨ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਸੋਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਭਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਵਧਦੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਸੋਂ ਵੀ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਓਨਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਵਾਧੂ ਵਸੋਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਕੇ (ਸਾਲ ਵਿੱਚ 300 ਦਿਨ ਅਤੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 8 ਘੰਟੇ)। ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵਿਕਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਸਤੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਨਵੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਾ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੋਰ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਝ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 1940 ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਪਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਾਲੀ 10 ਫੀਸਦੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ 50 ਫੀਸਦੀ ਆਮਦਨ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਪਣਾਉਣ ਕਰ ਕੇ 1980 ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਦੀ 10 ਫੀਸਦੀ ਵਸੋਂ

ਕੋਲ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ 30 ਫੀਸਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀ ਜਾਂ ਆਮਦਨ ਦੀ ਵੰਡ ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਵਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਾਲੀ 50 ਫੀਸਦੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 1940 ਵਿੱਚ 20 ਫੀਸਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀ ਜਿਹੜੀ 1980 ਵਿੱਚ ਵਧ ਕੇ 30 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਰੁਝਾਨ



ਸੀ, ਜੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪਰ 1991 ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆ ਮਗਰ ਲੱਗਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਦਾਰਵਾਦੀ, ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਤਾਂ ਆਮਦਨ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਕਾਸ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ।

ਅਰਧ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਗ ਹੀ ਪੂਰਤੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਮਦਨ ਨਾ-ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉੱਪਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਾਕੀ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਆਮਦਨ ਵਰਗ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ

ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕਾਰਖਾਨੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਵੇਂ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ 2.4 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ ਪਰ ਵਸੋਂ ਦੇ ਵਧਣ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਣ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ 7 ਕਰੋੜ ਨਵੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ 70 ਲੱਖ ਨਵੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੀਤੀ ਅਯੋਗ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ।

ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਨੀਤੀ ਅਯੋਗ ਦੀ ਮੁੱਖ ਤਰਜੀਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਜਪਾਨ ਵਰਗਾ ਖੇਤੀ ਮਾਡਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਪਾਨ ਵਿੱਚ ਵਸੋਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭੋਜ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ ਪਰ ਜਪਾਨ ਜਿੱਥੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਉਦਯੋਗ ਬਹੁਤ ਵਿਕਸਤ ਹਨ। ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫਾਰਮਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਉਪਜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਖੇਤੀ ਕਿਰਤੀ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਖੋਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਅਪਣਾਉਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਖੇਤੀ ਉਪਜ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਭਾਵੇਂ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ 12 ਫੀਸਦੀ ਖੇਤੀ ਉਪਜਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਵੇਚਦਾ ਹੈ; ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 86 ਫੀਸਦੀ ਖੇਤੀ ਵਸਤੂਆਂ

ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਹੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਾ ਵਧਣ ਕਰ ਕੇ ਪੇਂਡੂ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਪਿੰਡ ਹੀ ਕਿਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਵੱਧ ਕੰਮ ਵਰਗੇ ਸੋਸ਼ਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। 1991 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਰਤੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਦਮੀ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਰਤੀ ਆਪਣੀ ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਕੁਝ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਉਦਮੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹ ਕਿਰਤੀ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ, ਉਹ 2022-23 ਵਿੱਚ ਵਸੋਂ ਦਾ 56 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ 2021-22 ਵਿੱਚ 52.9 ਫੀਸਦੀ ਸਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਠੇਕੇ ਦੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੱਚੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਜਾਂ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਥੇ ਆਮਦਨ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਵਧ ਕੇ 3 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਜਿਹੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਉਹ ਘਰਾਂ, ਢਾਬਿਆਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਜਰਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨੀਤੀ ਅਯੋਗ ਨੂੰ ਅਰਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ

ਲੱਖਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਖੌਤੀ 'ਬਣਾਉਣੀ ਚੋਣ' ਭਾਵ, ਅਥਾਹ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਇਸ ਅਥਾਹ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਈ ਅੱਜ ਵੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਲੜਾਈ ਹੈ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ, ਢਿੱਡ ਭਰਵੇਂ

ਜੋਬਨ
ਫੋਨ: +91-89689-29372

ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਭੋਜਨ ਲਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਅਕਾਲ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਅਨਾਜ ਦੀ ਬੁੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਤੋਂ ਵਿਰਹੇ ਹਨ। ਏਸ਼ੀਆ, ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਸੌਣ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਦੀ ਬੁੜ੍ਹ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਯੂਰਪੀ ਮਹਾਂਦੀਪ ਹੈ।

2023 ਵਿੱਚ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੌਲੀ ਰੱਖੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਹਾਲੀ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਨਿਘਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕਾਰਨ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ-ਤਿਹਾਈ ਯੂਰਪੀ, ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਕ ਯੂਰਪੀ

ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਘਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸਮੇਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਤੱਕ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੂਰਪੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਘਟਾਏ ਹਨ। ਹਰ ਦੋ ਯੂਰਪੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹਾਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਗਲੇ ਹੀ ਮਹੀਨੇ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਧਸ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅੱਜ ਯੂਰਪ ਦੇ ਸਿਰਫ 15% ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਹੀ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ 29% ਯੂਰਪੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਘਟਾਇਆ ਹੈ, 23% ਨੇ ਠੰਢ ਲੱਗਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਘਰ ਦਾ ਹੀਟਰ ਚਾਲੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, 30% ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਆਂ ਜਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਜਾਂ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹਨ, 21% ਨੇ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ, 18% ਨੇ ਭੁੱਖ ਲੱਗਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ

ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, 11% ਨੇ ਦਾਨ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਜਾਂ ਕੱਪੜੇ ਲਏ ਅਤੇ 10% ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਬਸ਼ਰੇ ਵਜੋਂ

2022 ਤੋਂ ਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਯੂਰਪੀਆਂ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭੋਜਨ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਕ 38% ਲੋਕ ਹੁਣ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤਿੰਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਖਾ ਰਹੇ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਭੋਜਨ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮਾਰਚ 2023 ਵਿੱਚ ਯੂਰਪ ਅੰਦਰ ਭੋਜਨ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਖਰ 19.2% ਛੂਹਿਆ। ਭੋਜਨ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਯੂਰਪ ਦੇ 37 ਵਿੱਚੋਂ 33 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ।

ਤੁਰਕੀ ਅੰਦਰ ਇਹ ਦਰ 72.5% ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭੋਜਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੱਡੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਇੱਕ-ਚੌਥਾਈ ਬੱਚੇ ਅੱਜ ਅਤਿ ਦੀ

ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਜਾਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਹੇਠ ਹਨ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਇੰਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹੀ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਉੱਪਰ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਅੱਜ ਕਿਰਤੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਵੀ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੂਰਪ ਡੂੰਘੀ ਮੰਦਹਾਲੀ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਲੋਕਾਈ ਦੀਆਂ ਬਦਤਰ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਝਲਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹੀ ਯੂਰਪ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਯੂਰਪ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਸਵਰਗ ਹੈ। ਉੱਝ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਕੁ ਧਨਾਵਾਂ ਲਈ ਹੀ ਸਵਰਗ ਸਿਰਜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਆਮ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਹਾਲਾਤ ਨਰਕ ਬਣਾ ਕੇ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਸਮਾਜਵਾਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ।

ਅਜਿਹੇ ਅੱਖੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਲੋਕ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ, ਰੇਲ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਹੜਤਾਲਾਂ, ਧਰਨਿਆਂ, ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।



ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਅਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ

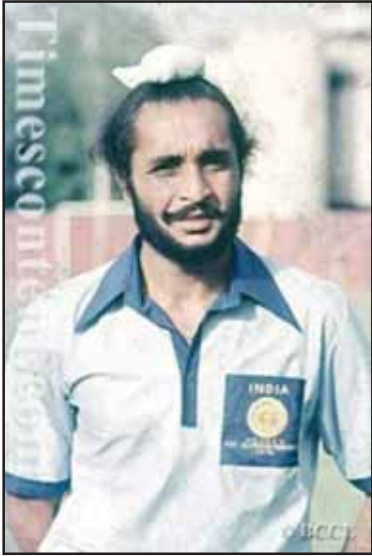
ਅਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਪਤਾਨੀਆਂ ਕਰਨ 'ਚ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਾਕੀ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਬਣਿਆ। ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ, ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਕੱਪਾਂ ਤੇ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਉਹ ਹਾਕੀ ਦਾ ਹਰਫਨਮੋਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਨੇ 1971 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਕੱਪ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਜਿੱਤਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਉਹਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਵਿਚ। ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣਿਆ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖਿਡਾਰੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹਾਕੀ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਤਦੇ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ 'ਦਲਾਂ ਦਾ ਮੋਹਰੀ' ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਦਲਾਂ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਨੂੰ ਹਾਕੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਟੂਰਾਂ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਜੇ ਵਰਲਡ ਇਲੈਵਨ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਵੀ ਅਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ!

ਉਸ ਨੇ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ ਮੈਡਲ, ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਕੱਪਾਂ 'ਚੋਂ ਤਿੰਨ ਮੈਡਲ ਤੇ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ। ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਕੱਪ ਤੇ ਟਰਾਫੀਆਂ ਜਿੱਤੀਆਂ। ਸਕੂਲਾਂ/ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਕੱਪਾਂ ਟਰਾਫੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਰਜਨਾ ਅਵਾਰਡ ਅਤੇ ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ 2022 'ਚ ਸਪੋਰਟਸ ਸਟਾਰ ਏਸਸ ਅਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੀਫ ਡੀ ਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਲੰਡਨ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਿਡਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਤੇ ਖੇਡ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਚੀਫ ਡੀ ਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਮੈਂ ਅਜੀਤਪਾਲ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹਾਕੀ ਖੇਡਦਾ ਤੇ ਕੋਚਿੰਗ ਕੈਂਪਾਂ 'ਚ ਕੋਚਿੰਗ ਲੈਂਦੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਗਿਲਦਾ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਕਦੇ ਜਲੰਧਰ, ਕਦੇ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਕਦੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਪੋਰਟਸ ਵਿਚ। ਉਹ ਸੋਹਣਾ ਸੁਨੱਖਾ, ਬਣਦਾ ਤਣਦਾ ਤੇ ਸਾਊ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਜਚਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਹਾਕੀ ਦਾ ਘਰ ਕਰੋ ਜਾਂਦੇ ਪਿੰਡ ਸੰਸਾਰਪੁਰ ਵਿਚ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 1947 ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਗੁਰਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਸਾਰਪੁਰ ਜਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਹਾਕੀ ਦੇ 14 ਓਲੰਪੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਬਾਰੇ ਲੜੀਫਾ ਜੁੜ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਥੇ ਬੱਚਾ ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਤਦ ਸੀ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਕੀ ਫੜਾਈ ਜਾਂਦੀ! ਜਦ ਕਿ ਸਚਾਈ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਾਕੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਜੱਚਾ-ਬੱਚਾ ਦੇ ਸਿਰ੍ਹਾਣੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ।

ਸੰਸਾਰਪੁਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਡਾ. ਪੋਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਨੇ ਪੁਸਤਕ 'ਹਾਕੀ ਦਾ ਘਰ ਸੰਸਾਰਪੁਰ'

ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਹਨ: ਸੰਸਾਰਪੁਰ ਹਾਕੀ ਦਾ ਮੱਕਾ ਹੈ। ਹਾਕੀ ਦਾ ਬਾਗ ਬਗੀਚਾ। ਇਸ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਹੀਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਖਿਡਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਸੰਸਾਰਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਇਕੋ ਗਲੀ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਘਰ 100 ਕੁ



ਗਜ਼ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲੀ 'ਵਿਰਾਸਤੀ ਗਲੀ' ਵਜੋਂ ਸੰਭਾਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਗਰਾਊਂਡ ਵੀ ਹਾਕੀ ਦਾ ਵਿਰਾਸਤੀ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸੈਂਕੜੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਾਕੀ ਖੇਡਣੀ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹਾਕੀ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡੇ।

ਅਜੀਤਪਾਲ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਨਾਂ 'ਛਿੰਦਾ' ਸੀ। ਉਹ ਅਜੇ ਸੱਤ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਹਾਕੀ ਸਟਿਕ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬੋਰਡ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਜਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ। 1963 ਵਿਚ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ 'ਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਫੁੱਲ ਬੈਕ ਖੇਡਦਾ ਸੀ। 1964 ਤੋਂ ਉਹ ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਲੱਗਾ ਜਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨੀ ਕੀਤੀ। 1966 ਤੋਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਖੇਡਣ ਲੱਗਾ। 1968 ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਕੰਬਾਈਡ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਖੇਡਿਆ। ਹਾਕੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੀਐੱਸਐੱਫ ਦੇ ਖੇਡ ਕੋਟੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਵਜੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਖਿਡਾਰਨ ਕਿਰਨ ਗਰੇਵਾਲ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ 2023 ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋ ਗਈ।

ਅਜੀਤਪਾਲ ਹਾਕੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਖੇਡਦਾ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਜੁੱਸੇ ਵਿਚ ਲਚਕ ਤੇ ਫੋਹਲਾਪਣ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਰੰਗ ਗੋਰਾ, ਜੂੜੇ 'ਤੇ ਰੁਮਾਲ, ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 10 ਇੰਚ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਵਜ਼ਨ 73 ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਅਜੇ ਵੀ ਉਹਦੀ ਤੋਰ ਵਿਚ ਲਟਕ ਤੇ ਮਟਕ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਗੋਦ ਕੱਢਣੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਗੋਦ ਉਹਦੀ ਹਾਕੀ ਨਾਲ ਚਿਪਕ ਜਾਂਦੀ। ਪੜ੍ਹਾ ਉਦੋਂ ਲੱਗਦਾ ਜਦੋਂ ਅਛੋਪਲੇ ਜਿਹੇ ਉਹ ਬਾਲ ਆਪਣੇ ਫਾਰਵਰਡ ਖਿਡਾਰੀ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਪੁਚਾਉਂਦਾ ਜਿਥੋਂ ਉਹ ਸੌਖ ਨਾਲ ਹੀ ਗੋਲ ਕਰ ਸਕੇ।

1966 'ਚ 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਜਪਾਨ ਦਾ ਟੂਰ ਲਾਇਆ। 1967 ਵਿਚ ਉਹ ਲੰਡਨ ਦਾ ਪ੍ਰੀ ਓਲੰਪਿਕ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਖੇਡਿਆ। 1968 ਵਿਚ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਥੇ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿਰੁੱਧ ਉਸ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਹਾਫ ਖਿਡਾਇਆ ਤਾਂ ਟੀਮ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਰਹੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹਦੀ ਸੈਂਟਰ ਹਾਫ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਪੱਕੀ ਹੋ ਗਈ। 1970 ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਕ ਦੀਆਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਖੇਡ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗੇ ਜੋਹਰ ਵਿਖਾਏ ਤੇ ਟੀਮ ਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ।

1971 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਟੀਮ ਨੇ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਦਾ ਪੈਸਟਾ ਸੁਆਂ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਸੇ ਸਾਲ ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਉਦੋਂ ਉਹ 24ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸੀ। 1972 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮਿਊਨਿਖ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਜਿਥੇ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ। 1973 ਵਿਚ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਕੱਪ ਖੇਡਣ ਐਮਸਟਰਡਮ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੀ। 1974 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣ ਕੇ ਤਹਿਰਾਨ ਦੀਆਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਜਿਥੇ ਫਿਰ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਥੇ ਆਲ ਸਟਾਰਜ਼ ਏਸ਼ੀਆ ਟੀਮ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜੋ ਆਲ ਸਟਾਰਜ਼ ਯੂਰਪ ਵਿਰੁੱਧ ਮੈਚ ਖੇਡੀ। ਫਿਰ ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਉਹ ਰੈਸਟ ਆਫ ਵਰਲਡ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਖੇਡਿਆ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਜਮਾਇਆ।

ਉਤੋਂ 1975 ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਕੱਪ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪਤਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਪਾਸ ਨਾ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਹਾਕੀ ਦਾ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਸੀ, ਨਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਟਰਾਫੀ, ਨਾ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਿਲਵਰ ਜਾਂ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਤੇ ਨਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਕੱਪ ਸੀ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪ ਚੁੱਕ ਲਈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਪੋਰਟਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕੋਚਿੰਗ ਕੈਂਪ ਲਾਇਆ ਗਿਆ।

ਅਸ਼ੋਕ ਦੀਵਾਨ, ਲੈਸਲੀ ਫਰਨਾਂਡਿਸ, ਮਾਈਕਲ ਕਿੰਡੋ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਸਲਮ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ, ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਵੀ.ਜੇ. ਫਿਲਿਪਸ, ਬੀ.ਪੀ. ਗੋਵਿੰਦਾ, ਆਰ.ਜੇ. ਐੱਸ. ਚਿਮਨੀ, ਐੱਸ.ਆਰ. ਪਵਾਰ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੀ.ਈ. ਕੈਲੋ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ 'ਚ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ 20 ਤੋਂ 29 ਸਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਉਮਰ 24 ਸਾਲ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆ ਹਾਕੀ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਦੌਰਾਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕੁਝ ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਹਫ਼ਤਾ ਹਫ਼ਤਾ ਠਹਿਰਾਇਆ ਵੀ ਜਾਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਚ ਖੇਡੇ ਜਾਂਦੇ। ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੇ ਕਾਰਪਸ ਆਫ ਸਿਗਨਲਜ਼, ਈਸਟਰਨ ਕਮਾਂਡ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ, ਬਾਰਡਰ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਫੋਰਸ, ਇੰਡੀਅਨ ਏਅਰ ਫੋਰਸ, ਕੰਬਾਈਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨਾਲ ਮੈਚ ਹੁੰਦੇ। ਕੈਂਪ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੇ 35 ਮੈਚ ਖੇਡੇ ਗਏ।

1975 ਦਾ ਤੀਜਾ ਵਰਲਡ ਹਾਕੀ ਕੱਪ ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਲਈ 12 ਟੀਮਾਂ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸਨ। ਪੂਲ ਏ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ, ਹਾਲੈਂਡ, ਸਪੇਨ ਤੇ ਪੋਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਸਨ। ਪੂਲ ਬੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ, ਜਰਮਨੀ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਤੇ ਘਾਨਾ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਖੇਡਣਾ ਸੀ। ਪੂਲ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਟੀਮ ਪੋਲੈਂਡ ਤੇ ਹਾਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਰਾਬਰ ਖੇਡ ਕੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਚੋਟੀ ਉਤੇ ਰਹੀ। ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਤਿੰਨ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਤੋਂ ਹਾਰ ਕੇ ਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਨਾਲ ਮੈਚ ਬਰਾਬਰ ਖੇਡ ਕੇ ਅੱਵਲ ਆਈ। ਏ ਪੂਲ 'ਚੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਬੀ ਪੂਲ 'ਚੋਂ ਭਾਰਤ ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ ਖੇਡੀਆਂ।

ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਅਰਜੇਈਆਂ ਵੀ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਟੇਕ ਸੀ। ਟੀਮ ਨਾਲ ਗਿਆ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਕਾਲਤਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ। ਫੁੱਲ ਬੈਕ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਹਿਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜਰਸੀ ਦਾ ਨੰਬਰ 4 ਉਸ ਲਈ ਮਨਹੂਸ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ 'ਬਿਮਾਰੀ' ਡਾ. ਕਾਲਤੋ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਤਾਂ ਕਾਲਤੋ ਨੇ ਬੈਂਕਾਕ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਤੋਂ ਗੁੜ ਤੇ ਤਿਲ ਮੰਗਾਏ। ਗੁੜ ਤੇ ਤਿਲ 'ਮੰਤਰ' ਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ। ਸੁਰਜੀਤ ਫਿਰ ਸਿਖਰ ਦੀ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਲੱਗਾ। ਇਓ ਵਹਿਮ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਵਹਿਮ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ!

ਕੱਪ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ 15 ਮਾਰਚ 1975 ਨੂੰ ਸੀ। ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਵੱਧ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਮਹਾਨ ਖਿਡਾਰੀ



ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-785-1661

ਗੋਲਾਂ 'ਤੇ ਹਰਾਉਣ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ 'ਚ ਅਸ਼ੋਕ ਦੀਵਾਨ ਗੋਲਚੀ, ਅਸਲਮ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਫੁੱਲ ਬੈਕ, ਵਰਿੰਦਰ, ਅਜੀਤਪਾਲ ਤੇ ਮੁਹਿੰਦਰ ਹਾਫ਼ ਬੈਕ, ਫਿਲਿਪਸ, ਅਸ਼ੋਕ, ਪਵਾਰ, ਗੋਵਿੰਦਾ ਤੇ ਹਰਚਰਨ ਫਾਰਵਰਡ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ ਜਿਸ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਫਿਰ ਅਜੀਤਪਾਲ ਸੀ। ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲਾ ਸਟੇਡੀਅਮ ਕੰਢਿਆਂ ਤਕ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਲਸ਼ੇਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਫੜੇ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਝੰਡੇ ਲਹਿਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਹਾਰੀ ਰਹੀ। ਪਰ 16ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਚ ਮਿਲੇ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਉਠਾ ਸਕੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇਕ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। 25ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਟੀਮ ਨੇ ਫੀਲਡ ਗੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 29ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਦੂਜਾ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਵੀ ਅਜਾਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 1-0 ਗੋਲ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਸੀ।

ਦੂਜਾ ਅੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੇ ਹੱਲੇ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਗੋਦ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਡੀ 'ਚ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। 44ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੋਲ ਦਾ ਫੱਟਾ ਖੜਕਾ ਕੇ ਮੈਚ 1-1 ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ। 51ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਚ ਹਰਚਰਨ ਨੇ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਡਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਲ ਫਿਲਿਪਸ ਵੱਲ ਸੁੱਟਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਅਸ਼ੋਕ ਨੂੰ ਪਾਸ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਜਾ ਗੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਜ ਭਾਰਤ 2-1 ਗੋਲਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਟੋਕੀਓ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ 11 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਫਿਰ ਹਾਕੀ ਦਾ ਵਰਲਡ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਅਜੀਤਪਾਲ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂਹ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਮਹਾਨ ਖਿਡਾਰੀ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ।

1976 ਵਿਚ ਮੌਂਟਰੀਅਲ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਅਜੀਤਪਾਲ ਨੂੰ ਫਿਰ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਥੇ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਆਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਰਹੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 7ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਅਜੀਤਪਾਲ ਨੇ 1980 ਦੇ ਚੈਂਪੀਅਨਜ਼ ਟਰਾਫੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕਰਾਚੀ 'ਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਗੋਲ ਨਾ ਬਣੀ ਤੇ ਉਹ ਸਰਗਰਮ ਹਾਕੀ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪਟਰੋਲ ਪੰਪ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹਾਕੀ ਖੇਡਣੀ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਦਿਲ ਉਸ ਦਾ ਅਜੇ ਵੀ ਹਾਕੀ ਲਈ ਹੀ ਧੜਕਦਾ ਹੈ।

ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਜੱਟਾ ਡੋਲੀ ਨਾ'

ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਵਲ ਸਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਢੇਰੀ ਢਾਹ ਚੁੱਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇ ਕੇ ਮੁੜ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਜੱਟਾ ਡੋਲੀ ਨਾ' ਅੱਜ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ। 2023 ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਆਪਣਾ ਸਫਲਤਾ ਭਰਿਆ ਪੰਧ ਮੁਕਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਚਰਚਿਤ ਫਿਲਮ 'ਜੱਟਾ ਡੋਲੀ ਨਾ' ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 5 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਟਰੇਲਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੂਬ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਦਲੇਰ ਮਹਿੰਦੀ ਵਲੋਂ ਗਾਇਆ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਟਾਈਟਲ ਗੀਤ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਹਿੰਮਤ-ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬੀ.ਐਮ.ਪੀ ਫਿਲਮਜ਼ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਬਣੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਮਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗੜਕਾ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਇਹ ਖੇਡ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਨਿਹੰਗ-ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ਾਨ ਸੀ ਜਦਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਨੈਸ਼ਨਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਝਾਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੇ ਉਹ ਇਸ ਕੌਮੀ ਖੇਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। "ਜ਼ਿੰਦਗਾ" ਅਤੇ "ਸੌਂਹ ਮਿੱਟੀ ਦੀ" ਜ਼ਰੀਏ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਦਾਕਾਰ ਕਿਰਨਦੀਪ ਰਾਇਤ ਇਸ ਫਿਲਮ ਜ਼ਰੀਏ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਹੀਰੋ ਵਜੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਪ੍ਰਭ ਗਰੇਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ

ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਸਦਕਾ ਖਾਸ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ,



ਨਰਿੰਦਰ ਨੀਨਾ, ਸਵਿੰਦਰ ਮਾਹਲ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਸੰਤੋਸ਼ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਬੀ.ਐਮ.ਪੀ., ਸਨੀ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਰਾਂ, ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁੱਗਲੀ-ਜੁਗਲੀ ਆਦਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ।

ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਾਇਕ ਕਿਰਨਦੀਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਉਸਨੇ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੜਕਾ ਦੀ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਫਿਲਮ ਲਈ ਬਕਾਇਦਾ ਇਸ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਫਿਲਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਲੀਹ ਤੋਂ ਭਟਕੇ ਇਕ

ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੁੜ ਤੋਂ ਲੀਹ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੋਰੰਜਨ ਭਰਪੂਰ ਡਰਾਮਾ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਆਸਾ-ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਭਾਵੁਕਤਾ ਭਰੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਪਿਆਰ-ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੀਤ ਮਾਹੀ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੱਚਦੇਵਾ, ਬਲਜੀਤ ਬੱਬਰ ਅਤੇ ਕੰਨਵ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲੇਰ ਮਹਿੰਦੀ, ਸ਼ਿਪਰਾ ਗੋਇਲ, ਰੋਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਸ, ਨਛੱਤਰ ਗਿੱਲ, ਜੇ ਐਸ ਐਲ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਬੀਐਮਪੀ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। 5 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਗਾਰ ਬਣਨ ਜਾ ਰਹੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ 'ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਰੇਗੀ।

-ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਸਲ
ਫੋਨ: 98146-07737

ਹਰਸ਼ਾਲੀ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ



ਸਾਲ 2015 ਵਿਚ ਆਈ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਅਤੇ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਬਜਰੰਗੀ ਭਾਈਜਾਨ' ਵਿਚ ਨੰਨੀ ਬੱਚੀ 'ਮੁੰਨੀ' ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹਰਸ਼ਾਲੀ ਮਲਹੋਤਰਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗੀ! 3 ਜੂਨ 2008 ਨੂੰ ਜਨਮੀ ਹਰਸ਼ਾਲੀ ਹੁਣ 15 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀਰੋਇਨ ਬਣਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਫਿਲਮ 'ਬਜਰੰਗੀ



ਫਿਲਮ 'ਬਜਰੰਗੀ ਭਾਈਜਾਨ' ਵਾਲੀ 'ਮੁੰਨੀ' ਹਰਸ਼ਾਲੀ ਮਲਹੋਤਰਾ।

ਭਾਈਜਾਨ' ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਹਰਸ਼ਾਲੀ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਦਿਲ ਮੋਹ ਲਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਤੌਰ ਹੀਰੋਇਨ ਕੀ ਨਵੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਬਜਰੰਗੀ ਭਾਈਜਾਨ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਲੜੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਕਬੂਲ ਹੈ', 'ਲੋਟ ਆਓ ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ' ਅਤੇ 'ਸਾਵਧਾਨ ਇੰਡੀਆ' ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੜੀਵਾਰਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ 'ਬਜਰੰਗੀ ਭਾਈਜਾਨ' ਵਾਲੀ ਮੁੰਨੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। -ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਦਾ ਸੁਹਜ ਸਲੀਕਾ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ

ਅਦਾਕਾਰਾ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਨੇ ਇੰਸਟਗ੍ਰਾਮ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: "ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹੋਗੇ ਕਿ 1+1=5 ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ

ਆਮਨਾ ਕੌਰ

ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋ। ਆਨੰਦ ਲਓ।" ਆਪਣੀ ਇਸ ਪੋਸਟ ਦੀ ਕੈਪਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: '2024 ਦਾ ਮੰਤਰ'। ਕਰੀਨਾ ਨੇ ਇਸ ਪੋਸਟ ਨਾਲ ਕੁਝ ਇਮੋਜੀ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਦੀ ਇਸ ਪੋਸਟ ਦੇ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ 'ਲਵ ਜਹਾਦ' ਵਾਲੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਸੀ ਤਾਂ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਵੰਦ ਸੈਫ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁੰਡੇ ਮਿਥ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵਕਤ ਸੈਫ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੇ ਇਸ ਬਾਬਤ ਇਕ ਮਜ਼ਮੂਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖਬਾਰ 'ਦਿ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ-ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਜੋੜੀ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹਮਲਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਤੈਮੂਰ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਫਿਰ ਭੁੜਕਣ ਲੱਗੇ ਪਰ ਇਸ ਜੋੜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਹੁਣ ਵੀ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਸੈਫ ਅਲੀ ਖਾਨ ਕੋਈ

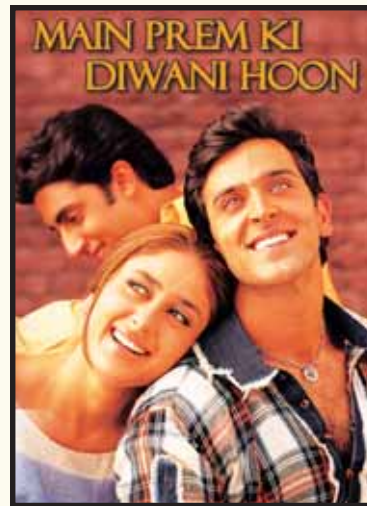


ਵੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਬੜੇ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ

ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਵੱਲ ਹੈ।



ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਫਿਲਮਾਂ 'ਖੁਸ਼ੀ', 'ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਦੀਵਾਨੀ ਹੂੰ' ਅਤੇ 'ਉੜਤਾ' ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੋਸਟਰ।



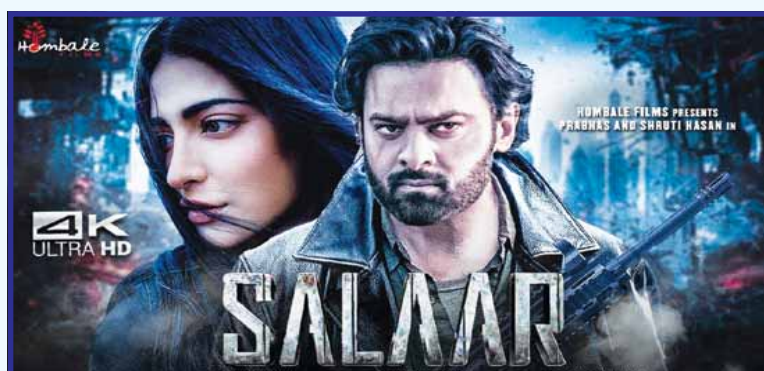
ਦੱਖਣ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਸਲਾਰ' ਦੀਆਂ ਛਾਲਾਂ

ਤੈਲੁਗੂ ਵਿਚ ਬਣੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 22 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ 'ਸਲਾਰ' ਅੱਜ ਵੀ ਆਪਣੀ ਚਰਚਾ ਖੂਬ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਰਿਕਾਰਡ 95 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਕੁਦਰਤ ਕੌਰ

ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ 650 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕਮਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਨੀਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਬਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੱਖਣ ਦੇ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਪ੍ਰਭਾਸ, ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਸੁਕੁਮਾਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰੁਤੀ

ਹਾਸਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਕੁੱਲ ਬਜਟ 270 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇਵਾ (ਪ੍ਰਭਾਸ) ਅਤੇ ਵਰਧਾ (ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ) ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਵਰਧਾ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਵਾ ਕਬਾਇਲੀ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵਰਧਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਖਿਲਾਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅਹਿਲਕਾਰ/ਵਜ਼ੀਰ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ



ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇਵਾ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਰਿਵਿਊ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਫਿਲਮ

ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਨੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਫਿਲਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਸੀ ਜ਼ ਫਾ ਇ ਰ' (ਜੰਗਬੰਦੀ) ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਨੀਲ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾਟੋਗਰਾਫੀ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਉਚੇਚੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਚਰਚਾ ਚੱਲੀ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਹੁਣ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਫਿਲਮਾਂ ਤਾਂ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਉਂਝ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਸਭ ਔਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੋਰੰਜਨ ਇੰਨਾ ਹਿੰਸਕ ਕਤਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।



ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸ ਸਰਬ-
ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ
ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਵਾਂ ਵਰ੍ਹਾ
ਆਪ ਜੀ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ
ਲਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਖੇਡੇ, ਤਰੱਕੀਆਂ ਅਤੇ
ਇਤਫਾਕ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ। ਸਮੂਹ ਸੰਸਾਰ
ਵਿਚ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਪਿਆਰ
ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਬਣੀ ਰਹੇ।
ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਵਿਚ ਆਪ ਸਭ
ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ,
ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਅਤੇ
ਮਾਨਵਤਾ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਦਰਿ
ਬਣਾਈ ਰੱਖੇ।



ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਠਕਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੇ
ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 2024 ਦੀਆਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਮੁਬਾਰਕਾਂ!
ਵਲੋਂ: ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਰੱਖੜਾ ਪਰਿਵਾਰ